

SLUŽBENI GLASNIK

OPĆINE ZAVIDOVIĆI

Broj: 3. Datum: 30.04.2012.

IZDAVAČ: Kabinet Općinskog načelnika
REDAKCIJSKI KOLEGIJ: PINJIĆ SAMIRA - Odgovorni urednik
ČAHTAREVIĆ FATIMA - član
HADŽIĆ AMIRA - član

I – AKTI OPĆINSKOG VIJEĆA

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE
Broj: 01-23-127/12
Dana: 27.04.2012.godine

Na osnovu člano 25. stav 1. tačka 2. Statuta općine Zavidovići (“Službeni glasnik općine Zavidovići” broj 5/2008 i 5a/2008) i člana 1. Odluke o pristupanju izrade Lokalnog ekološkog akcionog plana Općine Zavidovići (“Službeni glasnik općine Zavidovići” broj 4/2010), Općinsko vijeće Zavidovići na 44. sjednici, održanoj 26. i 27.04.2012.godine donijelo je

O D L U K U
O USVAJANJU LOKALNOG EKOLOŠKOG AKCIONOG PLANA OPĆINE
ZAVIDOVIĆI ZA PERIOD 2012-2017 GODINE

Član 1.

Usvaja se Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići za period 2012-2017. godine.

Član 2.

Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići za period 2012-2017. godine čini sastavni dio ove Odluke.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu prvog narednog dana od dana objavljivanja u “Službenom glasniku općine Zavidovići”, a primjenjuje se od 01.01.2012. godine do 31.12.2017. godine.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing.Radosav Petrović, s.r.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE ZAVIDOVIĆI 2012-2017

Izrada lokalnog ekološkog akcionog plana općine Zavidovići je realizovana u okviru MDG-F programa Očuvanje okoliša i klimatske promjene: „Standardizacija upravljanja okolišem: povezivanje lokalnih i državnih aktivnosti u BiH“. Ovaj trogodišnji program zajednički provodi pet UN agencija: UNDP, UNV, UNEP, FAO i UNESCO, u partnerstvu sa Ministarstvom za vanjsku trgovinu i ekonomske odnose BiH, Ministarstvom civilnih poslova BiH, Ministarstvom za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS, Ministarstvom okoliša i turizma FBiH, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, općinama, te organizacijama civilnog društva. Program se finansira sredstvima španskog Fonda za dostizanje milenijumskih razvojnih ciljeva (MDG-F).

Učesnici u izradi LEAP-a:

ČLANOVI OPĆINSKOG TIMA ZA IZRADU LEAP-a

Džeraldina Miličević
Almir Mustafić
Šemsudin Starčević
Izet Bašić
Mirsad Dedić
Irfan Isović

ČLANOVI RADNE GRUPE:

Sakib Sinanović
Mirsada Odžečković
Edib Avdić
Namik Ljubović
Amela Hodžić
dr. Salih Sinanović
Zijad Horozović
Adem Smailhodžić
Nedžib Ibrahimpašić
Nijaz Mačak
Sanjin Bećirović
Nedžad Mahmutović
Bajrić Nisveta
Almasa Đerzić
Ismet Bošnjaković
Midhat Mujanović

Admir Bajraktarević
Nijaz Humkić
Fuhad Osmić
Ekrem Hotić
Milan Šćekić
Sanela Mulahasanović
Izet Kvakić
Munib Avdić
Edhem Džinić
Ibrahim Bošnjaković
Ismet Memagić
Hašim Mujanović
Azem Mujkić
Dalija Mujkić
Aziz Softić
Dervo Bećirović

Tehničku asistenciju Općini Zavidovići pri izradi lokalnog ekološkog akcionog plana pružio je konzorcij Centar za razvoj i podršku (CRP) i Udruženje Nešto više.

Sadržaj

Uvod.....	4
Proces izrade LEAP-a.....	5
Ukratko o općini Zavidovići.....	6
Stanje okoliša i identifikovani problemi.....	9
Vizija Općine Zavidovići.....	14
Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići.....	14
Monitoring i evaluacija akcionog plana zaštite okoliša.....	21
Koncepti projektnih prijedloga.....	23
Koncepti projektnih prijedloga u sektoru voda.....	24
Koncepti projektnih prijedloga u sektorima tla i otpada.....	32
Koncepti projektnih prijedloga u sektorima atmosfere i energije..	44
Koncepti projektnih prijedloga u sektorima biološke raznolikosti i kulturno-povijesne baštine.....	54
PRILOG: Izvještaj o stanju okoliša općine Zavidovići	

UVOD

Jedinstven i raznovrstan okoliš naše općine važan je svima koji žive i rade u našoj lokalnoj zajednici, a koji teže ka boljem kvalitetu življenja. Ipak, ovo životno okruženje ne možemo uzeti „zdravo za gotovo“, i stalno se moramo podsjećati da ono ovisi o tome kako ga čuvamo i na koji način njime upravljamo.

Također, jasno je i da djelatnosti i aktivnosti koje sprovodimo u našoj lokalnoj zajednici imaju određeni globalni uticaj koji se posebno manifestuje u vidu klimatskih promjena. Ova pojava se ne može ignorisati, jer ona ima uticaj na sve nas, te je na svima nama i odgovornost u smislu promjene ponašanja kako bi se postiglo smanjenje emisija stakleničkih gasova u atmosferu.

Tako smo se našli pred velikim izazovom, koji za našu općinu znači kreiranje plana aktivnosti na poboljšanju stanja okoliša, poboljšanje usluga u oblasti okoliša i podizanje svijesti građana o njenom značaju. U prethodnih nekoliko mjeseci, građani naše općine zajedno sa predstavnicima općinske administracije ocijenili su stanje našeg okoliša i dali sugestije za njegovo poboljšanje. Ovaj akcioni plan je rezultat naših diskusija i konkretnih prijedloga. LEAP je korak na putu unaprjeđenja našeg okoliša.

Proces izrade LEAP-a

Izrada LEAP-a u općini Zavidovići je započela donošenjem odluke Općinskog vijeća Zavidovići broj: 01-23-1663/10 iz aprila 2010. godine o pristupanju izrade LEAP-a općine Zavidovići.

Po donošenju odluke Općinskog vijeća, načelnik općine je 21. februara 2011. godine donio rješenje o imenovanju općinskog koordinatora radne grupe za izradu LEAP-a i rješenje o imenovanju radne grupe, broj 02-06-212/2011. Za koordinatora općinske radne grupe imenovana je Džeraldina Miličević, dok su članovi općinske radne grupe: Almir Mustafić, Šemsudin Starčević, Izet Bašić, Mirsad Dedić i Irfan Isović. Općinska radna grupa je početkom 2011. godine predložila i formirala širu radnu grupu sačinjenu od predstavnika mjesnih zajednica, javnih ustanova, privrednih subjekata, organizacija civilnog društva i pojedinaca. Općinska radna grupa za izradu LEAP-a je usvojila i primijenila plan rada i plan promocije LEAP-a tokom 2011. godine.

Općinska radna grupa za izradu LEAP-a je najprije definisala i identifikovala konkretne okolišne resurse na području općine Zavidovići. Potom prema DPSIR¹ metodologiji prikazani su svi zagađivači okoliša sa količinama zagađenja prema svakom elementu okoliša (vodi, zraku, zemljištu) kako bi se formiralo stanje okoliša na području općine. Izvještaj o stanju okoliša općine Zavidovići sa uvrštenim konkretnim ekološkim indikatorima, koji je urađen tokom procesa izrade LEAP-a, predstavlja osnovu za praćenje napretka u našem životnom okruženju.

Očekivanja u vezi sa LEAP-om i procesom izrade LEAP-a su da se sagleda stvarno stanje kvaliteta okoliša na području općine Zavidovići, da se procijeni uticaj na zdravlje ljudi i kvalitet života, te da se poduzmu konkretne akcije koje će očuvati okoliš. Na taj način će se doprinijeti da općina Zavidovići bude razvijena zajednica koja živi u čistom i zdravom okolišu i svoj razvoj bazira na održivom korištenju prirodnih bogatstava.

Namjera nam je da se akcije koje su definisane u LEAP-u prate i ažuriraju kako s vremenom budemo dobijali nove informacije i identifikovali nove prioritete.

Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići sastoji se iz dijelova:

- Osnovne informacije o općini
- Stanje okoliša i identifikovani problemi u okolišu
- Vizija općine
- Strateški i operativni ciljevi
- Akcioni plan
- Plan monitoringa i evaluacije LEAP-a

Izvještaj o stanju okoliša predstavlja osnovni element za izradu LEAP-a te ujedno daje prikaz stanja okoliša na području općine Zavidovići. Izvještaj je izrađen na osnovu dostupnih podataka o različitim segmentima u okolišu i procjenama trenutnog stanja. Izvještaj o stanju elemenata okoliša obuhvata analizu stanja voda, zraka, zemljišta, biološke raznolikosti i kulturno-povijesne baštine kao i analizu ankete provedene među građanima općine Zavidovići kojom građani iskazuju svoj stav o stanju i problemima u okolišu. Izvještaj o stanju okoliša općine Zavidovići zbog obima predstavlja poseban dokument koji je kao takav neodvojiv dio akcionog plana zaštite okoliša.

¹ DPSIR je:

Uzročno-posljedični okvir za opisivanje uzajamnog uticaja između društva i okoliša, koji je postavila Evropska agencija za okoliš (European Environment Agency). Elementi tog okvira su: pokretačke snage koje djeluju na okoliš (D – Driving forces), pritisci na okoliš (P - pressures), stanje okoliša (S – State), uticaj takvog stanja okoliša na društvo (I – Impact), i odgovor društva na takvo stanje (R – Responses).

Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići u svojoj strukturi definiše:

Rezultate koje želimo ostvariti

Željeno stanje koje će nastati kao rezultat provođenja aktivnosti planiranih u LEAP-u

- kako želimo da naša općina izgleda za 6 godina

Ciljeve koje želimo postići

Detaljni ciljevi aktivnosti koje su navedene u planu. Postavljanje cilja predstavlja namjeru da se krene prema određenom rezultatu

- kako ćemo znati da smo dostigli željeni rezultat

Indikatore

Mjerljive pokazatelje koje koristimo za praćenje i izvještavanje o promjenama i kojim ocjenjujemo u kojoj mjeri je željeni rezultat dostignut

- kako ćemo mjeriti ostvareni rezultat

Šta

Projekat, aktivnost, protokol ili procedura koju možemo razviti i implementirati, a koje mogu biti kratkoročne i dugoročne

Ko

Općina/općinske službe koje su dogovorne za svaku aktivnost

Kad

Vremenski rok za završetak aktivnosti

Koliko

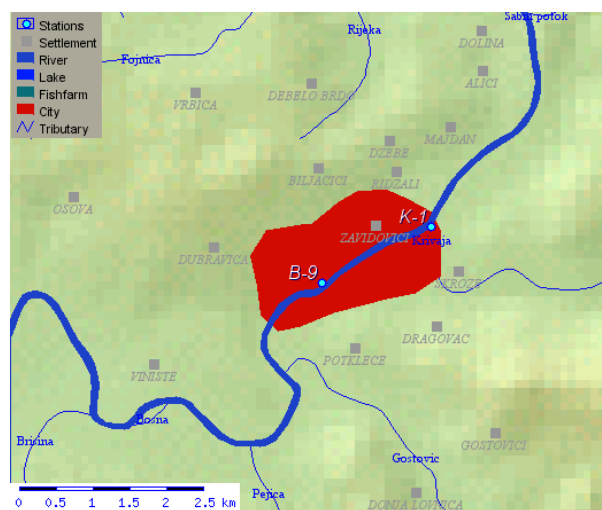
Okvirno: sredstva za implementaciju i potencijalni izvori

Ukratko o općini Zavidovići

Teritorija općine Zavidovići smještena je na 44,27°h sjeverne geografske širine i 18,10° istočne geografske dužine, ima površinu od 520 km², sa prosječnom nadmorskom visinom od 210 m. Po posljednjem službenom popisu stanovništva iz 1991. godine, općina Zavidovići imala je 57.164 stanovnika, raspoređenih u 55 naselja. Procjena je da danas na području općine Zavidovići živi 38.027 stanovnika. Općina se prostire duž obala rijeke Bosne, koja čini dio crnomorskog sliva, sa pritokama Krivajom i Gostovićem koje se ulivaju u istu južno i sjeverno od gradskog centra. Sjeverni dio općine karakterizira brdsko-ravničarski pejzaž prožet brojnim potocima, na istoku općinska granica je ograničena tokom rijeke Bosne i brežuljcima srednje visine, na jugu administrativna granica slijedi planinski lanac Dinarida, istočna granica prati brežuljke i planine i siječe dolinu rijeke Krivaje u njenom gornjem toku. Prosječna godišnja temperatura kreće se od +5°C do +10°C, sa velikim razlikama između ljetnog i zimskog perioda: minimalne temperature idu do -27°C a maksimalne do 39°C.

Položaj općine Zavidovići u BiH

Mapa općine Zavidovići sa naseljima i vodotocima

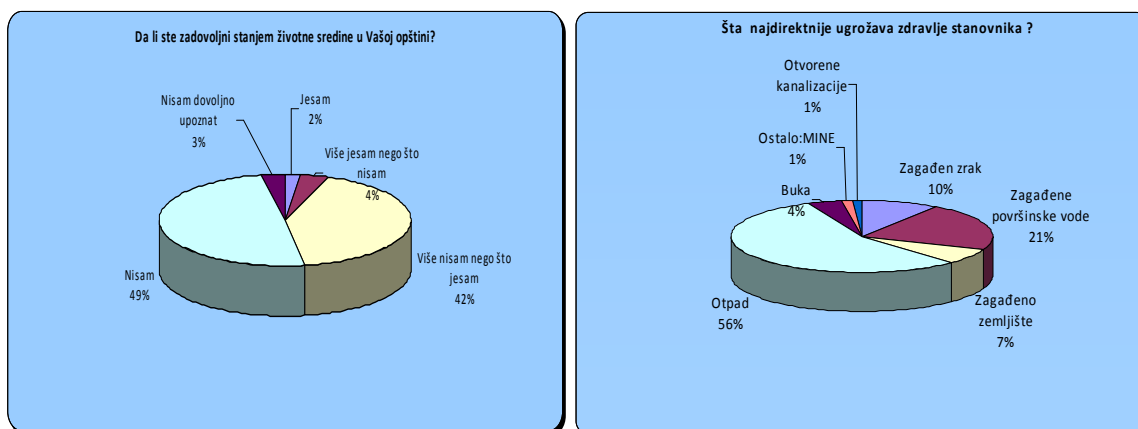
Osnovne aktivnosti privrede su vezane za: građevinarstvo i proizvodnju građevinsko-zanatskih materijala, prehrambenu industriju, proizvodnju namještaja, preradu drveta, mašinsku industriju, industriju tekstila i odjeće i trgovinu i ugostiteljstvo. U oblasti poljoprivrede aktivnosti stanovništva su vezane za oblasti ratarstva, voćarstva i vinogradarstva, povrtlarstva, mljekarstva, stočarstva, peradarstva, pčelarstva i uzgoja i skupljanja ljekovitog bilja².

Stav građana o stanju i problemima okoliša općine Zavidovići

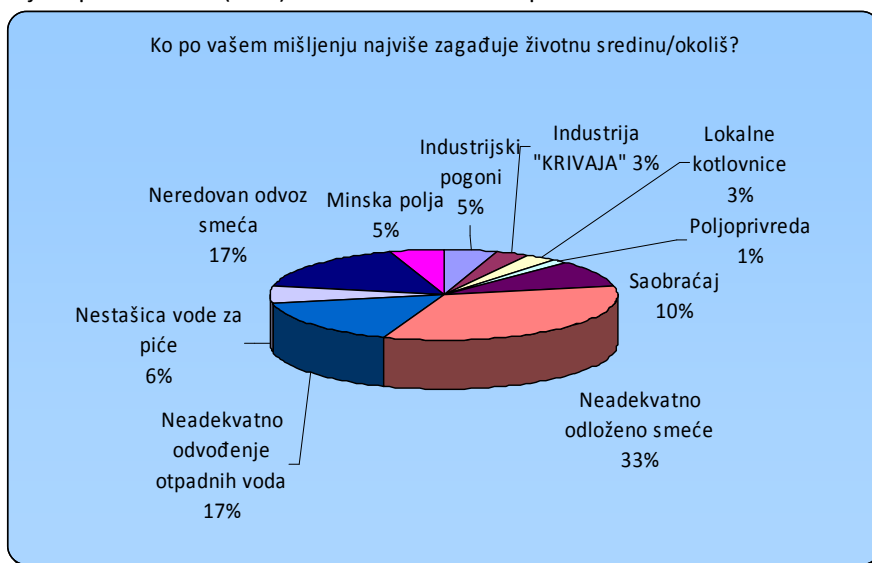
Tokom procesa izrade akcionog plana, u proljeće 2011. godine provedena je anketa među stanovništvom općine Zavidovići s ciljem da se dobije stav građana o stanju okoliša. Anketom je obuhvaćeno stanovništvo cijele općine, te se putem privrednih subjekata, javnih ustanova, osnovnih i srednjih škola, nevladinih organizacija i mjesnih zajednica uspješno okončalo i pravilno popunilo 250 upitnika. Anketa je obuhvatila 55% ženskih i 45% muških ispitanika.

Odgovori na pitanje o tome da li su građani zadovoljni stanjem okoliša na području općine govore o izrazito velikom nezadovoljstvu građana jer 91% građana ili nije zadovoljno ili više nije nego što jeste zadovoljno stanjem okoliša.

Po mišljenju građana najveći negativan uticaj na zdravlje stanovništva postoji zbog zagađenja otpadom (56%), zbog zagađenih površinskih voda (21%) i zbog zagađenog zraka (10%).

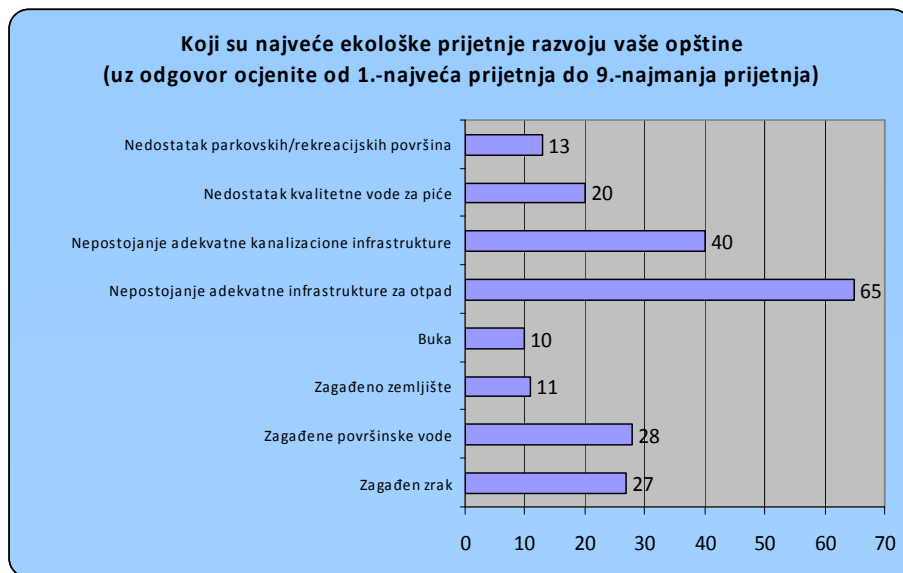
Građani smatraju da okoliš najviše zagađuje neadekvatno odložen otpad (33%), neadekvatno odvođenje otpadnih voda (17%) i neredovan odvoz otpada

(17%).

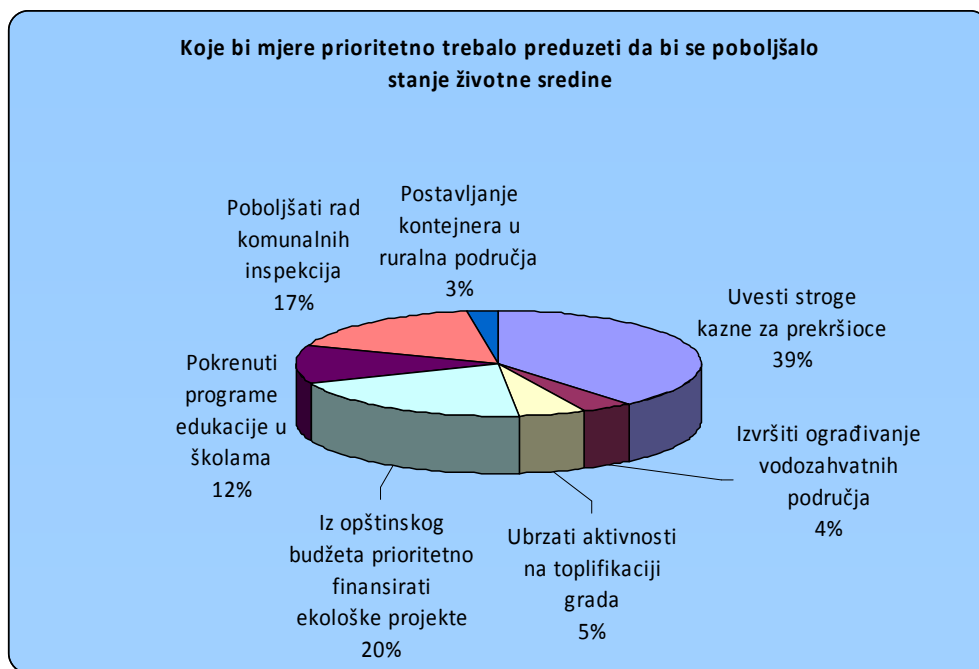
² Detaljan pregled svih privrednih i poljoprivrednih aktivnosti stanovništva sa kvantitativnim i kvalitativnim pokazateljima, se nalazi u Izveštaju o stanju okoliša općine Zavidovići

Građani vjeruju da su najveće ekološke prijetnje razvoju općine Zavidovići, nepostojanje adekvatne infrastrukture za otpad (30%), nepostojanje adekvatne kanalizacione infrastrukture (18%) i zagađene površinske vode (13%).

Građani su spremni dati doprinos poboljšanju stanja životne sredine na način da je 27% spremno bezuslovno, 31 % je spremno ako to i drugi učine i 34% je spremno ako se ne zahtijevaju novčana ulaganja.

Od anketiranih građana, 76% vjeruje da bi uvođenje strogih kazni za prekršioce, poboljšani rad komunalnih inspekcija i finansiranje projekata zaštite okoliša dovelo do poboljšanja stanja okoliša.

Stanje okoliša i identifikovani problemi

Sektor voda

Na području općine Zavidovići identifikovani su slivovi rijeke Bosna, Krivaja i Gostović. Raspoloživi podaci o kvalitetu vode rijeke Krivaje, zasnovani na mikrobiološkim podacima, ukazuju na prisustvo indikatora fekalne kontaminacije na toku između Olova i Zavidovića. Fekalno zagađenje potiče od komunalnih voda iz naselja duž rijeke Krivaje. Prisustvo aerobnih mezofilnih bakterija registrovano je na ušću Krivaje i Bosne, a najmanje na ušću Bioštice i Stupčanice. Na čitavom toku Krivaje je utvrđeno prisustvo *Escherichia coli* ali i drugih indikatora fekalnog zagađenja što ukazuje na kontinuirano fekalno zagađenje. U toku istraživanja mjereni su i istraženi određeni fizičko-hemijski parametri rijeke Krivaje. Dobijeni rezultati tih parametara ukazuju da je Krivaja gorska tekućica dobrih kvaliteta, bez posebnog opterećenja u kojoj se mogu razvijati mnoge akvatične zajednice. Insekti imaju veliki značaj za tekućice jer su članovi hranidbenog lanca u njima, od njih zavise mnogi vodeni organizmi a posebno riblje populacije koje čovjeka ponajviše i zanimaju.³

Tokom godina predstavnici Doma zdravlja Zavidovići obavljali su kampanje za monitoring kvaliteta vode glavnih rijeka koje prolaze kroz teritoriju općine Zavidovići, kako bi se upozorilo stanovništvo na rizike, osobito ljeti, kada je rasprostranjen običaj kupanja u njima. Bilo je moguće dobiti analitičke podatke samo za godine 2006 i 2007. Mikrobna opterećenja vode u rijekama Bosna, Krivaja i Gostović, su značajna. Podaci pokazuju neprikladnost površinskih voda u rijekama Bosna, Krivaja i Gostović za korištenje za piće, za prehrambenu industriju, za uzgoj ribe i stoke, zbog posebno visoke prisutnosti bakterija koliformi⁴.

Stanovništvo i privreda općine Zavidovići utiču na zagađenje rijeka Krivaja, Gostović i Bosna zbog sljedećih razloga:

- Procjedne vode gradske deponije Ekonomija su procijenjene na 15.000 m³/god. Procjedne vode imaju negativan uticaj na rijeku Bosnu sa zagađujućim materijama kao što su: biorazgradive organske materije, nutrijenti, teški metali i opasne supstance.
- Privatni i javni poslovni subjekti koji su spojeni na sistem javne kanalizacije općine Zavidovići, zagađuju sa 579.051 m³/god. otpadnih voda rijeku Bosnu. Otpadne vode sadrže: kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijente.
- Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procijenjene na količinu od 1.196.023 m³/god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su: kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijenti.
- Neuređene i divlje deponije otpada omogućavaju stvaranje 27.900 m³/god. procjednih otpadnih voda koje sa biorazgradivim organskim materijama, nutrijentima, teškim metalima i opasnim supstancama vrše zagađenje rijeka. Najveće opterećenje se dešava na rijekama Krivaja i Gostović.
- Industrijske otpadne vode zagađuju rijeke: Krivaju, Gostović i Bosnu. Te otpadne vode su procijenjene na vrijednost od 95.400 m³/god. i one sadrže: kabasti materijal, biorazgradive organske materije, nutrijente, teške metale i opasne supstance.

Voda na izvorištu Suha namijenjena vodosnabdijevanju grada Zavidovići nije prikladna za izravnu ljudsku konzumaciju, zbog prekoračenih vrijednosti oksidacije i, često, mekoće. Prekomjerna vrijednost oksidacije analizirane vode pokazuju značajno onečišćenje organskim supstancama. Ova karakteristika se može pripisati, barem djelomično, slaboj zaštiti ovog područja, koje je predmet intenzivne sječe šume upravo u području na kojem se infiltriraju vode koje snabdijevaju izvor Suha. Ovo je također potvrđeno

³ Studija o kvalitetu vode u sjeveroistočnoj Bosni, doc. dr. Avdul Adrović

⁴ Koliformne bakterije su primarno nepatogene i normalno obitavaju u donjem intestinalnom traktu (debelom crijevu) čovjeka i toplokrvnih životinja, gdje su odgovorne za pravilnu probavu hrane. Koliformne bakterije se izlučuju fekalijama, te dospjevaju u otpadne vode, a preko njih u prirodne vode recipijente otpadnih voda. Ukoliko su u fekalijama prisutne i patogene bakterije, one će također dospjeti zajedno s koliformnim bakterijama u otpadne i prirodne vode. Dakle, ukoliko su prirodne vode (potoci, rijeke) opterećeni fekalijama, patogene bakterije, virusi i paraziti također mogu biti prisutni, predstavljajući opasnost za zdravlje ljudima koji dolaze u kontakt s vodom. Od patogenih bakterija tako mogu biti prisutni uzročnici: kolere (*Vibrio cholerae*), tifusa (*Salmonella typhi*), slamoneloze (*Salmonella*), dizenterije (*Shigella*), gastroenteritisa (*Campylobacter jejuni*).

istraživanjima, provedenim u godinama 2000., 2001. i 2004., s ciljem otkrivanja prisutnosti mineralnih ulja u kaptiranoj vodi, gdje je ustanovljeno da supstance dolaze od čišćenje strojeva i opreme koji se koriste pri sječi šuma. Međutim, takve koncentracije se snižavaju u mjestu hlorisanja. Tretiranje sirove vode iz izvora Suha događa se na stanici u Kamenici. Stanica je u potpunosti okružena ogradom i ulaznom kapijom i adekvatno je zatvorena i dostupna samo ovlaštenim osobama.

Ne postoje podaci o gubicima vode u vodoopskrbnoj mreži, i jedina procjena koja se može izvući je iz usporedbe procijenjenog godišnjeg kaptiranog volumena (na temelju prosjeka protoka od 100 l/s) obračunatog od strane komunalnog preduzeća, i količina isporučenih krajnjim korisnicima. Usporedba ovih vrijednosti pokazuje da se gubici mogu procijeniti na najmanje oko 70% kaptiranog volumena. Razlog ovome je stanje zastarjelog sistema distribucije, osobito interne sekundarne mreže koja opskrbljuje preduzeće Krivaja.

Parametar koji najviše negativno karakterizira kvalitetu distribuirane vode iz vodovoda u Zavidovićima je oksidacija. Može se primijetiti da u mnogim slučajevima vrijednost registrirana kod korisnika je veća nego ona na izvoru. Ovaj fenomen se može pripisati nekom organskom onečišćenju koje se javlja duž distribucijske mreže. Razlozi mogu biti zastarjelo stanje mreže, primarne ili sekundarne, što je rezultiralo lošom zaštitom infrastrukture od izvora vanjskog onečišćenja, kao što su ispusti ili drugo, i / ili širenje bakterijskih kolonija u mreži. Oksidacija je najkritičniji parametar, jer nije u skladu s normativnom granicom u gotovo 70% slučajeva i ima prosjek od 11,9 mg/l, daleko iznad prihvatljivog maksimuma od 8 mg/l.

Općinska studija iz 2007. godine je pokazala da na općinskom području, pored općinskog vodovoda, postoje 374 sistema snabdjevanja vodom koji opslužuju 1-500 korisnika i 5 lokalnih vodovoda koji imaju bazen korisnika od 500-1.500 stanovnika.

Pored toga, ukazuje se na ozbiljnu oskudicu vode u selima Hajderovići i Mahoje i dijelom u Stavcima, Fojnici, Marušićima i drugim malim lokalitetima.

Karakteristike distribuirane vode u tim sistemima su redovito praćene (otprilike 2 puta godišnje) od strane sanitarnih inspektora, Doma zdravlja sa poliklinikom Zavidovići, koji uzimaju uzorke i koji su potom analizirani od strane nadležnog kantonalnog instituta. Ispitani sistemi su Svinjašnica, Brezik, Kovači, Bajvati, Mahoje, Lovnica, Rujnica, Hajderovići, Šljivići, Vozuća, Ribnica i Maoča. Sa hemijskog gledišta, jedino na uzorku uzetom u osnovnoj školi na Mahoju je otkrivena neprikladnost vode za piće zbog vrijednosti oksidacije (16 mg/L) što prelazi zakonske limite. Sa mikrobiološkog gledišta samo vodovodi Kovača i Bajvata su osigurali prikladnost za ljudsku upotrebu. U 66% slučajeva (8 uzoraka od 12) je identificirana vrijednost preko zakonskog ograničenja za ukupan broj koliformnih bakterija. U 42% slučajeva (5 uzoraka od 12) je otkriveno prisustvo fekalne kontaminacije, što potvrđuje, ponekad vrlo veliki, sadržaj *Escherichia coli*.

Rezime problema u oblasti voda na području općine Zavidovići

- Problem koji je vezan za procjedne vode gradske deponije Ekonomija je nepostojanje tehničko-tehnoloških mjera na deponiji, kojim bi se onemogućilo difuzno zagađenje kroz procjeđivanje otpadnih voda sa deponije.
- Problem koji doprinosi neadekvatnom kvalitetu voda rijeke Bosne je nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda iz sistema javne kanalizacije općine Zavidovići.
- Problem ruralnih područja općine Zavidovići je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije)
- Postojanje divljih deponija i svih drugih oblika neadekvatnog odlaganja otpada stvara problem zagađenja putem procjednih voda.
- Zagađenja voda od strane privrede i poljoprivrede postoji zbog nepostojanja sistema za tretman industrijskih ili poljoprivrednih otpadnih voda
- Neadekvatan kvalitet vode zbog zastarjele infrastrukture u sistemu vodosnabdjevanja

Sektor tla i otpada

Namjene zemljišta na području općine Zavidovići sa površinama su kako slijedi: cca 13.000 ha poljoprivrednih površina, cca 35.000 ha šuma, dok oko 4.100 ha obuhvata građevinsko zemljište za stanovanje i privredu, saobraćaj-putevi, vodeni tokovi i ostalo.

Kao najveći uzročnici zagađenja tla su neadekvatno odloženi otpad, otpadne vode septičkih jama, preliva i direktnih izlivanja u tlo, postojanje minskih polja, privredne djelatnosti i neadekvatno i nekontrolisano korištenje hemijskih sredstava u poljoprivredi.

Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika, te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađenje tla. Zagađenje i pritisak na tlo postoje i zbog postojanja ruralnih otpadnih voda tj. zagađenja tla otpadnim vodama domaćinstava koja nisu priključena na sistem javne kanalizacije i to u ukupnoj količini otpadnih voda od 1.196.023 m³/god.

Na općini Zavidovići se nalaze 32 lokacije koje se vode kao zagađene površine (minska polja), nepoznate ukupne površine. Najveći broj lokacija se nalazi u mjesnoj zajednici Vozuća koja važi za mjesto gdje je najviše mina postavljeno tokom rata u BiH.

U oblastima ratarstvo, voćarstvo, povrtlarstvo prema normativima primjene proizvoda za zaštitu biljaka godišnje se iskoristi 24 tone proizvoda. Na istim površinama se upotrijebi 1.872 tona različitih gnojiva i stvori 39.660 tona stajnjaka.

Rezime problema u oblasti tla i otpada na području općine Zavidovići

- Problem zagađenja zemljišta zbog postojanja 14.000 tona otpada godišnje i njegovog neadekvatnog odlaganja na gradskoj deponiji Ekonomija (koja uopšte ne zadovoljava uslove kojim se onemogućuje zagađenje zemljišta i podzemnih voda)
- Problem zagađenja zemljišta zbog postojanja divljih odlagališta otpada, zatrpavanja, paljenja ili direktnog bacanja na/u zemljište ili direktnog bacanja u rijeke i potoke gdje divlja odlagališta ili direktno bacanje prirodu zagađuje sa oko 14.000 tona otpada godišnje
- Problem postojanja 32 identifikovana lokaliteta minskih polja i sumnjivih područja za koja nije sigurno da li su bezbjedna
- Osnovni problem u oblasti poljoprivrede je da se zbog neprimjenjivanja standarda zaštite okoliša na farmama i gazdinstvima i nepostojanja sistema za monitoring korištenja količina i vrsta pesticida, gnojiva i stajnjaka zagađuje tlo

Sektor atmosfere i energije

Podaci o kvalitetu vazduha na području općine Zavidovići nisu dostupni ali na osnovu stavova građana i članova općinskog tima za izradu LEAP-a, najznačajniji pritisak na atmosferu, na području općine Zavidovići, postoji zbog grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora, a potom zbog emisija od privrednih subjekata, zbog emisija iz saobraćaja, emisija sa deponija otpada i emisija iz poljoprivrednih djelatnosti.

- Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog zagrijavanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Sistem daljinskog zagrijavanja opskrbljuje toplinskom energijom 376 korisnika odnosno 24.854,9 m². Procjenjuje se da se ostala domaćinstva na području općine, 13.528 stambenih jedinica-kuća prosječne površine 100m² stambenog prostora, sva griju kombinacijom drva i uglja. Na bazi ovih podataka na godišnjem nivou, procjenjuje se da se za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem uglja, drveta i ostalih energenata, kao i potrošnje električne energije oslobađa se niz štetnih supstanci i pri tome se u atmosferu emituje: 975 tona sumpor dioksida, 185 tona azotnih oksida, 532 tona nemetanskih isparljivih organskih spojeva, 4.579 tona ugljen monoksida, 1.326 tona sitnih čvrstih čestica (prvenstveno čađi), i 0,39 tona teških metala. Osim toga, ove funkcije naselja imaju i najveću ulogu u emisiji stakleničkih gasova koji dovode do pojave efekta staklenika i klimatskih promjena. Za općinu Zavidovići ove emisije godišnje iznose: 131.581 tona ugljen dioksida (CO₂) i 19.565 tona metana (CH₄).

- Deponijski gas se stvara u tijelu deponije komunalnog otpada tokom vremena, pri čemu količina gasa zavisi od sastava i starosti otpada. Pored deponijskog gasa u grijnom periodu zbog prisustva žara i vrelog pepela prisutni su požari na gradskoj deponiji Ekonomija. Na gradskoj deponiji Ekonomija se na godišnjem nivou prosječno odloži oko 14.000 tona otpada što predstavlja osnov za emisiju oko 84.000 m³ deponijskog gasa.

- Vozila sa područja općine Zavidovići godišnje pređu 71.243.725 km i pri tome potroše 8.191.988 litara goriva. Potrošnja i sagorijevanje te količine motornih goriva izaziva emisije štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice), te se na taj način stvara pritisak na atmosferu.

- Direktna upotreba raznih hemikalija (pesticida, herbicida, insekticida) u poljoprivredi na godišnjem nivou, na području općine Zavidovići, je procijenjena na 24 tone. Na istim površinama se upotrijebi oko 1.872 tone različitih gnojiva i stvori 39.660 tona stajnjaka. Zagađujuće materije koje se emituju iz poljoprivrede u okoliš su amonijak (NH₃), metan (CH₄) i azot-suboksid (N₂O).

Rezime problema u oblasti atmosfere na području općine Zavidovići

- Osnovni problem zagađenja atmosfere je postojanje zastarjelih i energetski neefikasnih i neprihvatljivih objekata i sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora kao i korištenje električne energije na energetski neefikasan način. Ova konstatacija vrijedi kako za sektor stanovanja tako i za privredu i javnu administraciju.
- Problem gradske deponije Ekonomija je postojanje zagađenja od deponijskog gasa zbog nepostojanja tehničko-tehnoloških i organizacionih mjera kojim bi se onemogućila emisija deponijskog gasa.
- Osnovni problem vezan za sektor saobraćaja je da su vozila starosti u prosjeku 15 godina i više, adekvatno se ne održavaju, i prema sadašnjim standardima nisu ekološki prihvatljiva.
- U oblasti poljoprivrede najveći problem su: prekomjerna i nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava, nepostojanje standarda dobrih poljoprivrednih praksi koje onemogućavaju emisije štetnih supstanci i sl.

Oblast biljnoq i životinjskoq svijeta

Najznačajniju površinu općine Zavidovići zauzima brdski pojas, čija su staništa na dinamičnom, često naglašenom reljefu, sve do 900 m n.v. Dinamičnosti doprinose heterogene geološke prilike (krečnjaci, silikati, ultrabazične stijene), širok spektar tipova zemljišta i različite varijante umjereno kontinentalne klime.

Na ovom prostoru se posebno ističe diverzitet lišćarsko-listopadnih šuma i livada. Kako su pejzaži brdskog pojasa ispresijecani brojnim vodotocima, ovdje su razvijeni i ekosistemi vodoljubivih šumskih zajednica johe, vrba, oraha i šibljaci rakite. Značajne površine u zoni planinskih pejzaža na ultrabazičnim stijenama zauzimaju ekosistemi toploljubivih šuma crnog bora i crnjuše, te ekosistemi kamenjara i siparišta, što čini poseban pejzaž reliktnih borovih šuma.

Prirodna slika pejzaža je značajno izmijenjena intenzivnim krčenjem šuma, širenjem obradivih površina, podizanjem naselja i izgradnjom bogate komunikacione mreže. Mali broj ekosistema (posebno hrastovo-grabovih šuma) ima očuvanu primarnu strukturu. Osim njihovih pejzažnih vrijednosti, ovi ekosistemi predstavljaju vrijednost kao staništa bogatog svijeta divljine: lovne divljači (zečevi, srne, jeleni), ptica gnjezdarica, gmizavaca (gušteri i zmijske kao što su smuk, riđovka, poskok, sljepić itd.). Šumski ekosistemi i danas predstavljaju izvore drvne mase. Posebnu vrijednost imaju bukva i hrast kitnjak, koji su osnova za dalji razvoj tradicionalne drvoprerađivačke djelatnosti. Šumski ekosistemi su najčešća staništa raznolikog svijeta gljiva.

U ekoklimatskom i geomorfološkom pogledu naročito dinamičan dio općine Zavidovići čini prostor na potezu Ribnica-Maoča i šire područje Tajana. Na ovom području geomorfološke strukture prelaze visinu od 900 (1.000) m pa se, u većoj ili manjoj mjeri, uticaj tople kontinentalne klime sa sjevera i još

toplije mediteranske klime gubi. Ovdje počinje jedan drugi svijet, kojem osnovna fizionomska i biološko-ekološka svojstva daju mješovite lišćarsko-listopadne i četinarske šume.

Planina Tajan i istoimeni spomenik prirode okruženi su gradovima: Zenica, Zavidovići, Kakanj, Žepče i Vareš. Njena nadmorska visina iznosi 1.297 m i izuzetno je bogata prirodnim vrijednostima počev od kanjona, speleoloških objekata, jezera, prirodnih kamenih mostova sa pećinama, florom i faunom i paleontološkim nalazima.

U području Spomenika prirode Tajan raste nekoliko endemskih biljaka dinarskog sistema. Najznačajnija endemska biljka koja raste samo u području planine Tajan je „Gregersenova mlječika (*Euphorbia gregersenii* fam. Euphorbiaceae.)“. Vrsta je zaštićena i nalazi se na međunarodnoj crvenoj listi ugroženih biljnih vrsta (1997 IUCN Red list of threatened plants).

Područje Spomenika prirode Tajan obiluje divljim životinjama jer je cijelo područje nenastanjeno i prekriveno šumama. U tom području žive: mrki medvjed, vukovi, lisice, srne, zečevi, divlje mačke, divlje svinje, kune, divlji golubovi, tetrijebi i dr. Napominjemo i pećinske vrste insekata, pauka i gmizavaca koje nastanjuju mnogobrojne podzemne šupljine.

Posebno ističemo pećine kao idealno zimsko stanište za šišmiše koji su jako ugroženi u Evropi (najugroženiji sisar) i mrke medvjede. Potoci obiluju potočnim pastrmkama i rakovima.

Ono što prijeti biološkoj raznolikosti Spomeniku prirode Tajan jesu požari, jer barem jednom godišnje dolazi do zapaljenja. Zadnji zabilježeni požar se desio u septembru 2011. godine gdje je izgorjelo tridesetak hektara visoke borove šume.

Vizija općine Zavidovići

„Općina Zavidovići je razvijena zajednica koja živi u čistom i zdravom okolišu i svoj razvoj bazira na održivom korištenju prirodnih bogatstava“

Sektor voda

Dugoročno gledano, Općina Zavidovići želi smanjiti emisiju štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%. Za ostvarenje ovog plana u narednom periodu od 6 godina, Općina Zavidovići namjerava dostići slijedeće operativne ciljeve :

1. Povećana pokrivenost područja općine Zavidovići kanalizacionom mrežom za prikupljanje otpadnih voda za 15%.
2. Usvojen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja općine
3. Smanjen broj direktnih ispusta u vodne resurse za 30%
4. Uspostavljen sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta
5. Izrađen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna

Praćenje ispunjenja navedenih ciljeva će biti osigurano:

- praćenjem broja novopriključenih objekata na sistem javne kanalizacije,
- praćenjem stepena finalizacije glavnog projekta izmjene AC cijevi glavnog vodovoda
- praćenjem broja direktnih ispusta u vodne resurse
- praćenjem broja održanih sastanaka, posjeta, konsultacija nadležnih općinskih službi
- praćenjem broja zaštićenih vodozahvatnih područja
- praćenjem stepena finalizacije elaborata zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna

Kako bi ovi ciljevi bili dostignuti planirane su slijedeće mjere:

<i>Tip mjere</i>	<i>Šta?</i>	<i>Ko?</i>	<i>Kad?</i>	<i>Koliko?/izvor sredstava</i>
Realizovati/demonstrirati	1.1 Izgrađeno 17 kilometara primarne kanalizacione mreže u ruralnom dijelu općine (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu EPP, Služba za upravu GIPPU	2012-2017	2.250.000 KM (općinski budžet 33%, kantonalno ministarstvo vodoprivrede 67%)
	1.2 Izgrađeno 11 kilometara primarne kanalizacione mreže u urbanom dijelu općine (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu EPP, Služba za upravu GIPPU	2012-2017	1.700.000 KM (općinski budžet 33%, kantonalno ministarstvo vodoprivrede 67%)
	2.1 Izrađen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja (veza operativni cilj 2)	Služba za upravu EPP, Služba za upravu GIPPU	2012-2014	200.000 KM (općinski budžet 25%, FZZO FBiH 75%)
	3.1 Donesena općinska odluka o zabrani direktnog ispusta otpadnih voda iz domaćinstava i poljoprivrednih objekata u rijeke, rječice i potoke (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu PVKP, Služba za upravu EPP- Građevinski inspektor,	2012-2014	1.000 KM (općinski budžet 100%)
	4.1 Izrađen i usvojen plan zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu PVKP, Služba za upravu GIPPU	2012-2016	1.000 KM (općinski budžet 100%)

SLUŽBENI GLASNIK OPĆINE ZAVIDOVIĆI broj **3/2012**

	4.2 Mapiranje i kartiranje vodozaštitnih područja i lokalnih izvora (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu PVKP, Služba za upravu GIPPU	2012-2016	10.000 KM (općinski budžet 100%)
	5.1 Izrađen i usvojen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna (veza operativni cilj 5)	Služba za upravu CZ, Općinski štab civilne zaštite	2012-2016	1.000 KM (općinski budžet 100%)

Sektor tla i otpada

Dugoročno gledano, Općina Zavidovići želi smanjiti zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno područje općine Zavidovići, u potpunosti ukloniti registrovana minsko-eksplozivna sredstva i primijeniti principe integralne poljoprivredne proizvodnje. Za ostvarenje ovog plana u narednom periodu od 6 godina Općina Zavidovići namjerava dostići slijedeće operativne ciljeve :

1. Realizovan plan upravljanja otpadom za period 2012.-2016. godina
2. Formirana i usvojena cijena prikupljanja i zbrinjavanja otpada koja osigurava ekonomski održiv sistem upravljanja otpadom
3. Povećan kapacitet u tehničko-organizacionom smislu subjekta zaduženog za upravljanje otpadom za zbrinjavanje 2.420 tona otpada
4. Smanjene površine pod divljim deponijama za 50% divljih deponija na općini Zavidovići
5. Zatvorena i sanirana gradska deponija "Ekonomija"
6. Deminirano 10% zemljišta zagađenog minsko-eksplozivnim sredstvima
7. 200 poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići upoznato sa principima integralne poljoprivredne proizvodnje

Praćenje ispunjenja navedenih ciljeva će biti osigurano:

- praćenjem stepena realizacije plana upravljanja otpadom
- praćenjem stepena finalizacije kriterija i cijena za prikupljanje i zbrinjavanje otpada
- praćenjem broja novosklopljenih ugovora o odvozu smeća
- praćenjem smanjenja broja divljih deponija
- praćenjem stepena sanacije lokalne deponije Ekonomija
- praćenjem smanjenja m² zemljišta zagađenog minsko-eksplozivnim sredstvima
- praćenjem broja poljoprivrednih proizvođača prisutnih na sastancima, konsultacijama i prezentacijama u vezi sa integralnom poljoprivrednom proizvodnjom

Kako bi ovi ciljevi bili dostignuti planirane su slijedeće mjere:

Tip mjere	Šta?	Ko?	Kad?	Koliko?/izvor sredstava
Realizovati/demonstrirati	1.1 Implementiran Plan upravljanja otpadom za period 2012-2016 godine i uspostavljen samodrživ sistem upravljanja otpadom na području općine (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu GIPPU, Služba za upravu PVKP	2012-2014	80.000 KM (općinski budžet)
	1.2 Optimiziranje troškova odlaganja otpada na regionalnu deponiju Mošćanica (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu GIPPU, Služba za upravu PVKP	2012-2015	500.000 KM (Općina Zavidovići 30%, FZZO FBiH 70%)

2.1 Odobren cjenovnik za prikupljanje i zbrinjavanje otpada, jasno definisanim otpadom (veza operativni cilj 2)	Služba za upravu PVKP, Kabinet načelnika, OV	2012	1.000 KM (općinski budžet)
3.1 Prikupljanje otpada prošireno na novih 3.200 domaćinstava na ruralnom području općine Zavidovići kroz nabavku 279 kontejnera i 2 specijalizirana vozila za prikupljanje otpada (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu PVKP, Služba za upravu GIPPU	2012-2016	470.000 KM (općinski budžet, SIDA)
4.1 Sanirano 50 % lokacija pod divljim deponijama (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu PVKP	2012-2016	83.200 KM (općinski budžet 67%, Fond za zaštitu okoliša 33%)
4.2. Edukacija lokalnog stanovništva (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu PVKP	2012-2016	38.800 KM (općinski budžet 67%, Fond za zaštitu okoliša 33%)
5.1 Unapređen sistem konačnog odlaganja otpada (veza operativni cilj 5)	Služba za upravu PVKP	2012-2016	150.000 KM (općinski budžet 34%, FZZO FBiH 33%, FZZO ZDK 33%)
6.1 Uklanjanje minsko-eksplozivnih sredstava sa 10 % površine pod minskim poljima (veza operativni cilj 6)	Služba za upravu CZ	2012-2017	3.000.000 KM (BH MAC)
7.1 200 poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići uključeno u program edukacije o primjeni principima integralne poljoprivredne proizvodnje (veza operativni cilj 7)	Služba za upravu PVKP	2012-2013	10.000 KM (općinski budžet 20%, FM poljoprivrede..)

Sektor atmosfere i energije

Dugoročno gledano, Općina Zavidovići želi smanjiti zagađenje vazduha prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%. Za ostvarenje ovog plana u narednom periodu od 6 godina Općina Zavidovići namjerava dostići sljedeće operativne ciljeve :

1. Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 5% u objektima pod ingerencijom Općine Zavidovići, primjenom principa energetske efikasnosti.
2. Proizvedeno novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području općine Zavidovići.
3. 5% građana upoznato sa mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije

4. Trajno riješeno pitanje snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog zagrijavanja za grad Zavidovići
5. Gašenje individualnih ložišta u 3.000 jedinica (stambenih, poslovnih i javnih) i spajanje na daljinski sistem zagrijavanja

Praćenje ispunjenja navedenih ciljeva će biti osigurano:

- praćenjem troškova energije izdvojenih iz budžeta Općine Zavidovići
- praćenjem količine energije stvorene iz obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije
- praćenjem broja građana prisutnih na sastancima, konsultacijama i preznetacijama u vezi sa energetsom efikasnošću i obnovljivim izvorima energije
- praćenjem nivoa vlasništva Općine Zavidovići nad izvorom toplinske energije za sistem daljinskog zagrijavanja
- praćenjem broja novosklopljenih ugovora o spajanju na sistem daljinskog zagrijavanja

Kako bi ovi ciljevi bili dostignuti planirane su slijedeće mjere:

Tip mjere	Šta?	Ko?	Kad?	Koliko?/izvor sredstava
Realizovati/demonstrirati	1.1 Postavljena toplotna izolacija i stolarija na zgradu Općine Zavidovići i škole uz postavljanje kalorimetara na bazi čega se obračunava potrošnja energije za grijanje (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu GIPPU, Služba za upravu DDOU	2012-2015	300.000 KM (općinski budžet 67%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 33%)
	1.2 Ugradnja mjerača toplinske energije i automatske regulacije sistema grijanja u sve javne objekte koji su priključeni na sistem daljinskog grijanja (veza operativni cilj 1)	JKP "Radnik"	2012-2017	50.000 KM/godišnje (općinski budžet, Fond za zaštitu okoliša FBiH, JKP Radnik)
	2.1 Instalirani solarni sistem za pripremu tople vode na zgrade javne namjene koja su pod ingerencijom Općine Zavidovići i koje imaju značajnu potrošnju tople vode (veza operativni cilj 2)	Služba za upravu DDOU	2012-2014	250.000 KM (grant od međunarodnih organizacija 50%, općinski budžet 50%)
	2.2. Izgradnja energetski efikasne javne rasvjete u gradskom području (veza operativni cilj 2)	Služba za upravu EPP	2012-2017	200.000 KM (50% grant, 50% općinski budžet)
	3.1. Izrada edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu DDOU, Služba za upravu EPP	2012	5.000 KM (općinski budžet 100%)
	3.2 Provođenje edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu DDOU, Služba za upravu EPP	2012-2013	10.000 KM (grant od međunarodnih organizacija 80%, općinski budžet 20%)

4.1. Izrada studije izvodljivosti toplifikacije grada (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu EPP	2012-2013	20.000,00 KM budžet Općine Zavidovići
4.2. Izmjena glavnog projekta toplifikacije općine prema rezultatima studije (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu EPP	2012-2013	20.000,00 KM Budžet Općine Zavidovići
4.3. Fazna realizacija projekta toplifikacije grada (veza operativni cilj 4)	Općinski načelnik i JKP "Radnik"	2013-2017	cca. 6.000.000,00 KM, budžet Općine Zavidovići, Kanton, Federacija, Fond za zaštitu okoliša FBiH
5.1. Spajanje 50 subjekata (kolektivnih i individualnih stambenih, privrednih i javnih) na sistem daljinskog zagrijavanja Zavidovići (veza operativni cilj 5)	JKP "Radnik"	2012-2014	300.000 KM (općinski budžet 50%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 30%, vlasnici objekata 20%)

Sektor biološke raznolikosti i kulturno-povijesne baštine

Dugoročno gledano, Općina Zavidovići želi zaštićenu, pravilno valoriziranu i u funkciji održivog razvoja i turizma stavljenju biološku raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići. Za ostvarenje ovog plana u narednom periodu od 6 godina Općina Zavidovići namjerava dostići slijedeće operativne ciljeve:

1. Valorizovano stanje i identifikovane mjere zaštite biološke raznolikosti i prirodnog, kulturnog i historijskog naslijeđa
2. Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan
3. Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja
4. Uspostavljen registar kulturno-historijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite

Praćenje ispunjenja navedenih ciljeva će biti osigurano:

- praćenjem stepena finalizacije akcionog plana upravljanja Spomenikom prirode Tajan
- praćenjem broja projekata iz akcionog plana upravljanja Spomenikom prirode Tajan
- praćenjem broja općinskih projekata o zaštiti slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja
- praćenjem broja identificiranih kulturno-historijskih objekata, proizašlih iz registra

Kako bi ovi ciljevi bili dostignuti planirane su slijedeće mjere:

Tip mjere	Šta?	Ko?	Kad?	Koliko?/izvor sredstava
Realizovati/demonstrirati	1.1 Izrađena studija obima degradacije biljnog i životinjskog svijeta i identifikovane mjere revitalizacije biološke raznolikosti (veza operativni cilj 1)	Općinska služba za poljoprivredu, vodoprivredu i komunalne poslove	2012-2013	6.000 KM (općinski budžet 100%)

SLUŽBENI GLASNIK OPĆINE ZAVIDOVIĆI broj **3/2012**

1.2. Provođenje mjera revitalizacije i mjera redovnog održavanja biološke raznolikosti (veza operativni cilj 1)	Općinska služba za poljoprivredu, vodoprivredu i komunalne poslove	2013-2017	50.000,00 KM (grant 50% i općinski budžet 50%)
2.1. Formiranje Akcione grupe za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan (veza operativni cilj 2)	Općinski načelnik OV Zavidovići ŠPD Zavidovići	2012-2013	2.000,00 KM (budžet općine Zavidovići)
2.2. Izrada Akcionog plana razvoja održivog turizma u području Spomenika prirode Tajan (veza operativni cilj 2)	TZ ZDK Općinski načelnik	2012	5.000,00 KM (projekt TAJAN)
2.3. Lobirati izradu Plana upravljanja Spomenikom prirode Tajan (veza operativni cilj 2)	ŠPD Zavidovići	2012	1.000,00 KM
3.1. Izrada registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu PVKP	2012-2013	5.000,00
3.2. Izgradnja kolektora duž obala rijeka Gostović i Krivaja (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu PVPK	2013-2017	1.000.000,00 KM
3.3. Čišćenje korita i obala rijeka Gostović i Krivaja (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu EPP	2015-2017	100.000,00 KM
4.1. Izrađena inventura i identifikacija svih kulturno-historijskih spomenika na području općine Zavidovići (veza operativni cilj 4)	Općinska služba za	2013-2014	5.000 KM (općinski budžet 100%)
4.2. Utvrđivanje stanja svakog pojedinačnog spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu DDOU Odsjek za urbanizam	2014-2015	25.000,00
4.3. Utvrđivanje i provođenje mjera sanacije i mjera redovnog održavanja spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu DDOU	2015-2017	150.000,00

Monitoring i evaluacija lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP-a)

Monitoring i evaluacija podrazumijevaju interresorno i multidisciplinarno procjenjivanje sprovedenih aktivnosti definisanih LEAP dokumentom kako bi se ostvarili sljedeći ciljevi:

- efikasno provođenje LEAP-a,
- izrada preporuka za nadležne službe/organizacije/javna preduzeća, te
- izmjene i dopune LEAP-a ukoliko se utvrdi da za tim postoji potreba.

Za potrebe praćenja i provedbu aktivnosti i projekata definisanih u LEAP-u, ustanoviće se LEAP Evaluacioni Tim (LET) koji će se sastojati od tri osobe iz različitih općinskih službi. Članove LEAP Evaluacionog Tima imenuje načelnik na planski period određen LEAP-om (2012.-2017.) u roku od 15 dana od dana usvajanja LEAPa od strane Općinskog vijeća Zavidovići.

Osnovni zadatak LEAP Evaluacionog Tima je da na polugodišnjem i godišnjem nivou (juni i decembar) prati provedbu LEAP-a u svim oblastima djelovanja i na svim nivoima. Pored praćenja, LEAP Evaluacioni Tim analizira prikupljene informacije u svrhu pripreme godišnjeg izvještaja o sprovođenju LEAP-a i donošenja preporuka za nadležne službe/organizacije/javna preduzeća, te po potrebi inicira izmjene i dopune LEAP-a ako se utvrdi da postoji takva potreba. Godišnji izvještaj o sprovođenju LEAP-a i Akcioni plan za narednu godinu sa finansijskom projekcijom se podnosi na odobravanje Općinskom načelniku.

LEAP Evaluacioni Tim je obavezan da razmotri bilo čiji obrazloženi prijedlog za izmjene i dopune LEAP-a koji može uputiti bilo koja od službi/organizacija/javnih preduzeća/zainteresovanih građana koji su uključeni u provođenje LEAP aktivnosti.

Za svaki pojedinačni projekat iz LEAP-a koji se bude implementirao, imenovaće se odgovorna osoba (koordinator/ica) koja će podnositi izvještaj LEAP Evaluacionom Timu u skladu sa projektnom dinamikom, a najmanje dva puta u toku trajanja projekta.

Članovi LEAP Evaluacionog Tima ne mogu biti voditelji pojedinačnih projekata.

Ocjena uspješnosti realizacije LEAPa se vrši u skladu sa realizacijom postavljenih operativnih ciljeva datim u tabeli u nastavku:

OBLAST	OPERATIVNI CILJ	REALIZACIJA (%)	
		2014	2017
VODA	1. Povećana pokrivenost područja općine Zavidovići kanalizacionom mrežom za prikupljanje otpadnih voda za 15%.	40%	100%
	2. Usvojen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja općine	100%	-
	3. Smanjen broj direktnih ispusta u vodne resurse za 30%	60%	100%
	4. Uspostavljen sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta	40%	100%
	5. Izrađen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna	80%	100%
TLO I OTPAD	1. Realizovan plan upravljanja otpadom za period 2012-2016 godina	85%	100%
	2. Formirana i usvojena cijena prikupljanja i zbrinjavanja otpada koja osigurava ekonomski održiv sistem upravljanja otpadom	100%	-

SLUŽBENI GLASNIK OPĆINE ZAVIDOVIĆI broj 3/2012

	3. Povećan kapacitet u tehničko-organizacionom smislu subjekta zaduženog za upravljanje otpadom za zbrinjavanje 2.420 tona otpada	50%	100%
	4. Smanjene površine pod divljim deponijama za 50% divljih deponija na općini Zavidovići	50%	100%
	5. Zatvorena i sanirana gradska deponija "Ekonomija"	50%	100%
	6. Deminirano 10% zemljišta zagađenog minsko-eksplozivnim sredstvima	50%	100%
	7. 200 poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići upoznato sa principima integralne poljoprivredne proizvodnje	100%	-
ATMOSFERA I ENERGIJA	1. Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 5% u objektima pod ingerencijom Općine Zavidovići, primjenom principa energetske efikasnosti	50%	100%
	2. Proizvedeno novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području općine Zavidovići.	60%	100%
	3. 5% građana upoznato sa mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije	100%	-
	4. Trajno riješeno pitanje snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za grad Zavidovići	40%	100%
	5. Gašenje individualnih ložišta u 3.000 jedinica (stambenih, poslovnih i javnih) i spajanje na daljinski sistem	40%	100%
BIORAZNOLIKOST I KULTURNO-ISTORIJSKO NASLIJEĐE	1. Valorizovano stanje i identifikovane mjere zaštite biološke raznolikosti i prirodnog, kulturnog i historijskog naslijeđa	20%	100%
	2. Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan	100%	-
	3. Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja	10%	100%
	4. Uspostavljen registar kulturno-historijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite	25%	100%

Koncepti projektnih prijedloga

Sektor voda

Osnovni koncepti projektnih prijedloga su:

<p>Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%</p>	<p>Operativni cilj 1: Povećana pokrivenost područja općine Zavidovići kanalizacionom mrežom za prikupljanje otpadnih voda za 15%.</p>	<p>Mjera 1.1: Izgrađeno 17.000 metara kanalizacione mreže u ruralnom dijelu općine (veza OC1)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 1.1.1. Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak</p>		
<p>Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procijenjene na količinu od 1.196.023 m³/god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijenti. Vrijednost od 1.196.023 m³/god. otpadnih voda je raspoređena na rijeke Krivaja i Gostović. Problem koji je uzrok ovom stanju je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije) sa ruralnih područja općine Zavidovići. Otpadne vode sa farmi i poljoprivredni dobara, su takodje obuhvaćene unutar otpadnih voda iz naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije.</p> <p>Prvi korak u poboljšanju stanja vodnih resursa zbog difuznog zagađenja iz septičkih jama, preliva i direktnih izliva u vodotoke je izrada kanalizacione mreže.</p>		
<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Izgradnja 17000 metara kanalizacione mreže u naselju Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak:</p> <p>⇒ 2013- 10 %</p> <p>⇒ 2015- 50%</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja naselja Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak</p>	
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak u dužini od 17.000 metara</p>	<p>Indikatori:</p> <p>Brow subjekata iz naselja Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak spojeno na novoizgrađenu kanalizacionu mrežu i otpadne vode ispušta u istu.</p>	
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p>Upravljanje</p>	<p>Period implementacije:</p> <p>Jan 2012- decembar 2017</p>	

<p>projektom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl) za izgradnju kanalizacione mreže u dužini od 17.000 metara u naselju Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak. - Izbor izvođača radova za izgradnju kanalizacione mreže - Izgradnja kanalizacione mreže u dužini od 17.000 metara 	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 2.250.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 2.250.000</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p>Glavni projekat,</p> <p>Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: općinski budžet 33%, Kantonalno ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo 67%</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ Građevinska preduzeća</p> <p>⇒ JKP "Radnik"</p> <p>⇒ Mjesne zajednice</p>	<p>Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam</p> <p>Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva</p>

<p>Strateški cilj 1 VODA:</p> <p>Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%</p>	<p>Operativni cilj 1: Povećana pokrivenost područja općine Zavidovići kanalizacionom mrežom za prikupljanje otpadnih voda za 15%.</p>	<p>Mjera 1.2: Izgrađeno 11.000 metara kanalizacione mreže u urbanom dijelu općine (veza OC1)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 1.2.1. Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most</p>		

Opravidanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procijenjene na količinu od 1.196.023 m³/god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijenti. Vrijednost od 1.196.023 m³/god. otpadnih voda je raspoređena na rijeke Krivaja i Gostović. Problem koji je uzrok ovom stanju je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije) sa dijela urbanih područja općine Zavidovići.

Prvi korak u poboljšanju stanja vodnih resursa zbog difuznog zagađenja iz septičkih jama, preliva i direktnih izliva u vodotoke je izrada kanalizacione mreže.

Cilj/evi projekta: Izgradnja 11000 metara kanalizacione mreže u naselju Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most: ⇒ 2015- 30% ⇒ 2017-50 %	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja naselja Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most
Očekivani rezultati: Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most u dužini od 11.000 metara	Indikatori: Broj subjekata iz naselja Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most spojeno na novoizgrađenu kanalizacionu mrežu i otpadne vode ispušta u istu.
Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: - Izbor izvođača radova za izgradnju kanalizacione mreže - Izgradnja kanalizacione mreže u dužini od 11.000 metara	Period implementacije: Januar 2012-decembar 2017
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.700.000 KM Indirektni: Ukupno: 1.700.000 KM
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 33%, Kantonalno ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo 67%
Partner(i) ⇒ Građevinska preduzeća ⇒ JKP "Radnik" ⇒ Mjesne zajednice	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva

<p>Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%</p>	<p>Operativni cilj 2: Usvojen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja</p>	<p>Mjera 2.1: Izrađen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja (veza OC2)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 2.1.1 Izrada glavnog projekta izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja</p>		
<p>Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Privatni, javni poslovni subjekti koji su spojeni na sistem javne kanalizacije općine Zavidovići sa 579.051 m³/god otpadnih voda koje sadrže kabasti materijal, biorazgradljive organske materije i nutrijente zagađuje rijeku Bosnu. Problem koji doprinosi neadekvatnom kvalitetu voda rijeke Bosne je nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda iz sistema javne kanalizacije.</p> <p>Prvi korak u poboljšanju stanja vodnih resursa koji su zagađeni netretiranim komunalnim, otpadnim vodama je izrada projektne dokumentacije za isti odnosno izrada glavnog projekta izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja</p>		
<p>Cilj/evi projekta: <i>Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi:</i> ⇒ 2014- 100%</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići</p>	
<p>Očekivani rezultati: Izrađen izvodiv strateški program prikupljanja i prečišćavanja komunalnih otpadnih voda na području općine Zavidovići</p>	<p>Indikatori: Glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja usvojen na općinskom vijeću</p>	
<p>Glavne aktivnosti: <i>Upravljanje projektom:</i> - Formalna uspostava radne grupe za izradu glavnog projekta - Održavanje konsultativnih i radnih sastanaka radne grupe za izradu glavnog projekta prikupljanja i prečišćavanja otpadnih voda - Angažovanje eksternih eksperata za pripremu glavnog projekta prikupljanja i prečišćavanja otpadnih voda - Upućivanje glavnog projekta na Općinsko vijeće</p>	<p>Period implementacije: Januar 2012- april 2014</p>	

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 200.000 Indirektni: Ukupno: 200.000
Status spremnosti projekta: <u> Pozitivna studija</u> <u> predizvodljivosti</u>	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: Fond za zaštitu okoliša FBiH 75%, općinski budžet 25%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "Radnik" d.o.o	Služba za upravljanje geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizacijom Služba za upravljanje ekonomskih poslova i poduzetništvom

Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%	Operativni cilj 3: Smanjen broj direktnih ispusta u vodne resurse za 30%	Mjera 3.1: Donesena općinska odluka o zabrani direktnog ispusta otpadnih voda iz domaćinstava i poljoprivrednih objekata u rijeke, riječice i potoke (veza OC3)
Naziv programa/projekta: 3.1.1. Pобољшanje kvaliteta vode smanjenjem broja direktnih ispusta u vodne resurse		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procijenjene na količinu od 1.196.023 m ³ /god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su kabasti materijal, biorazgradljive organske materije i nutrijenti. Vrijednost od 1.196.023 m ³ /god. otpadnih voda je raspoređena na rijeke Krivaja i Gostović. Problem koji je uzrok ovom stanju je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije) sa ruralnih područja općine Zavidovići. Otpadne vode sa farmi i poljoprivredni dobara, su takodje obuhvaćene unutar otpadnih voda iz naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije Poboљšanju stanja vodnih resursa zbog difuznog zagađivanja iz septičkih jama, prelive i direktnih izliva u vodotoke je i donošenje represivnih ali i stimulativnih mjera zabrane direktnog ispuštanja otpadnih voda u vodne resurse.		
Cilj/evi projekta: Smanjiti broj direktnih kanalizacionih ispusta iz domaćinstava u otvorene vodotoke ⇒ 2014- 50%	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Smanjen broj direktnih kanalizacionih ispusta iz domaćinstava u otvorene vode za X ispusta	Indikatori: Broj ukinutih direktnih ispusta	
Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom:	Period implementacije: Jan 2012- decembar 2014	

- Izrada odluke -Usvajanje odluke na Općinskom vijeću -Implementacija odluke putem inspeksijskih kontrola	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000 Indirektni: Ukupno: 1.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒	Služba za upravu poljoprivrede vodoprivrede i komunalnih poslova Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništa – Građevinski inspektor

Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%	Operativni cilj 4: Uspostavljen sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvora	Mjera 4.1: Izrađen i usvojen plan zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta (veza OC4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Plan zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvora		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Podaci iz Knjige ambijentalnih servisa općine Zavidovići pokazuju da voda na izvorištu nije prikladna za izravnu ljudsku konzumaciju, zbog prekoračenih vrijednosti oksidacije i, često, mekoće. Prekomjerna vrijednost oksidacije analizirane vode pokazuju značajno onečišćenje organskim supstancama. Ova karakteristika se može pripisati, barem djelomično, slaboj zaštiti ovog područja, koje je predmet intenzivne sječe šume upravo u području na kojem se infiltriraju vode koje snabdjevaju izvor Suha. Ovaj podatak se takođe može prepisati i za ostala vodozahvatna područja i izvorišta. Donošenjem adekvatnog plana zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta i njegovom implementacijom u dobroj mjeri se može poboljšati kvalitet vode koja se koristi u domaćinstvima.		
Cilj/evi projekta: Sistemske urediti zaštitu vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta ⇒ 2012	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Izrađen plan zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta na području općine Zavidovići	Indikatori: Uspješnost implementacije Plana	
Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: - Izrada plana	Period implementacije: Jan 2012- Jan 2016	

-Usvajanje Plana na Općinskom vijeću -Implementacija Plana putem inspekcijskih kontrola	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000 Indirektni: Ukupno: 1.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o.	Služba za upravljanje poljoprivrede vodoprivrede i komunalnih poslova Služba za upravljanje geodetskih imovinsko-pravnih poslova i urbanizam

Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%	Operativni cilj 4: Uspostavljen sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvora	Mjera 4.2: Mapiranje i kartiranje vodozaštitnih područja i lokalnih izvora (veza OC4)
Naziv programa/projekta: 4.2.1. Inventura vodozahvatnih područja i lokalnih izvora		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Općina Zavidovići raspolaže ogromnim hidropotencijalom koji trenutno nije tretiran na najadekvatniji način. Izvršenjem investiture vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta stvorit će se jedna baza podataka koja će poslužiti za dalji razvoj vodoprivrede.		
Cilj/evi projekta: Locirati i mapirati vodozahvatna područja i lokalne izvore ⇒ 2012	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Izrađen katastar vodozahvatnih područja i lokalnih izvora	Indikatori: Uspostavljen funkcionalan katastar vodozahvatnih područja i lokalnih izvora	
Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: -Terensko obilaženje vodozahvatnih područja, -Evidentiranje karakteristika (veličina lokacije, protok vode i sl.) -GPS pozicioniranje i kartiranje -Računarska obrada podataka	Period implementacije: Januar 2012- Januar 2016	

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 10.000 Indirektni: Ukupno: 10.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Nevladin sektor	Služba za upravljanje poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova Služba za upravljanje geodetskih imovinsko-pravnih poslova i urbanizam

Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%	Operativni cilj 5: Izrađen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna	Mjera 5.1: Izrađen i usvojen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna (veza OC5)
Naziv programa/projekta: 5.1.1. Elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna		
Opravljanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: U posljednjem desetljeću svjedoci smo sve češćih poplava koje se dešavaju na području općine Zavidovići (plavljenje naselja Brezek, presijecanje putnih komunikacija dolinom rijeke Bosne i Gostović usljed izlivanja vode i sl.). Ove poplave često prate i velike materijalne štete na objektima, komunikacijskoj infrastrukturi i usjevima. Izradom elaborata zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna evidentirale bi se sve kritične tačke na području općine, uspostavile bi se metode preventivnog djelovanja, te bi se definisale aktivnosti na eliminiranju i minimiziranju šteta koje mogu biti prouzrokovane vodom.		
Cilj/evi projekta: Evidentirati i minimizirati mogućnost nastanka štete od poplava ⇒ 2012	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Minimizirane mogućnosti nastanka šteta od poplava	Indikatori: Usvojen Elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna	
Glavne aktivnosti: <i>Upravljanje projektom:</i> -Izrada elaborata -Usvajanje elaborata na Općinskom vijeću -Implementacija elaborata	Period implementacije: Januar 2012- Januar 2016	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000 Indirektni:	

	Ukupno: 1.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Kantonalna uprava civilne zaštite	Služba za upravu civilne zaštite Općinski štab civilne zaštite

Sektor tla i otpada

Osnovni koncepti projektnih prijedloga u oblastima tla i otpada su:

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 1: Realizovan Plan upravljanja otpadom za period 2012-2016	Mjera 1.1: Implementiran Plan upravljanja otpadom za period 2012-2016 godine i uspostavljen samoodrživ sistem upravljanja otpadom na području općine (veza OC1)
Naziv programa/projekta: 1.1.1 Uspostava centara za reciklažu i centara za kabasti otpad		
Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je smanjenje količine otpada za odlaganje uspostavom sistema selektivnog prikupljanja otpada (plastika, staklo, papir i slično), koji bi se presovao, mljeo, balirao i slao trećim licima na reciklažu. Na ovakav način bi se stvarao jedan novi lanac vrijednosti i određena ekonomska korist pojedincima ali i zajednici u cjelini.		
Cilj/evi projekta: Formiranje centara za reciklažu i centara za kabasti otpad u svim većim naseljenim mjestima: ⇒ 2012- 10 % ⇒ 2014- 50%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Prikupljanje otpada putem formiranih centara	Indikatori: 800 domaćinstava iz naseljenih mjesta sa utvrđenim najvećim prioritetom za uspostavu centara otpad ne odlaže na divlje deponije	

<p>Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl) za formiranje centara za reciklažu i kabasti otpad - Izrada medijskog plana predstavljanja - Nabavka i postavljanje specijalnih kontejnera za reciklažu na prioritetnim lokacijama</p>	<p>Period implementacije: Januar 2012- decembar 2014</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi: Direktni: 80.000 Ukupno: 80.000</p>
<p>Status spremnosti projekta: Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ JKP "RADNIK" d.o.o., nevladin sector</p>	<p>Služba za upravljanje geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam Služba upravljanje poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova</p>

<p>Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje</p>	<p>Operativni cilj 1: Realizovan Plan upravljanja otpadom za period 2012-2016</p>	<p>Mjera 1.2: Optimiziranje troškova odlaganja otpada na regionalnu deponiju Mošćanica (veza OC1)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 1.2.1. Formiranje transfer stanice za općine Zavidovići, Maglaj i Žepče</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je što bi formiranjem pretovarne stanice kao poslovne jedinice u sklopu Regionalne deponije Mošćanica u znatnoj mjeri doprinijelo smanjenju troškova prikupljanja i odlaganja otpada na regionalnoj deponiji te bi ona prijedilo sam rad regionalne deponije .</p>		

<p>Cilj/evi projekta: Formiranje transfer stanice za općine Zavidovići, Maglaj i Žepče: ⇒ 2015</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići</p>
<p>Očekivani rezultati: Uspostavljena transfer stanica</p>	<p>Indikatori: Odlaganje otpada se vrši na regionalnu deponiju putem transfer stanice – zatvaranje lokalne deponije “Ekonomija”</p>
<p>Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: -Iniciranje međuopćinske saradnje, -Potpisivanje memoranduma o saradnji Općina -Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) - Građevinski radovi</p>	<p>Period implementacije: Januar 2012-decembar 2013</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi: Direktni: 500.000 Ukupno: 500.000</p>
<p>Status spremnosti projekta: <u>Projektna ideja</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: Općinski budžet Zavidovići 15,00% Općinski budžet Maglaj 15,00 % i Općinski budžet Žepče 15,00 % Fond za zaštitu okoliša FBiH i ostali donatori 55,00 %</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ Komunalna preduzeća općina Zavidovići, Maglaj i Žepče</p>	<p>Služba za upravljanje geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam Služba upravljanje poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova</p>

<p>Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavljanje ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje</p>	<p>Operativni cilj 2: Formirana i usvojena cijena prikupljanja i zbrinjavanja otpada koja osigurava ekonomski održiv sistem upravljanja otpadom</p>	<p>Mjera 2.1: Odobren cjenovnik za prikupljanje i zbrinjavanje otpada sa jasno definisanim otpadom (veza OC2)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 2.1.1 Donošenje općinske odluke o cijenama za prikupljanje i zbrinjavanje otpada</p>		

Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla.

Doprinos poboljšanju stanja zemljišta ogleda se u povećanju efikasnosti komunalnog preduzeća kroz kvalitetnu politiku cijena, što bi rezultiralo povećanju prihoda te bi se stvorila osnova za povećanje broja korisnika usluga odvoženja i zbrinjavanja otpada.

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Donešena općinska odluka o cijenama za prikupljanje i zbrinjavanje otpada :</p> <p>⇒ 2012</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Nove cijene usluga odvoženja i odlaganja otpada sa područja općine Zavidovići</p>	<p>Indikatori:</p> <p>Usvojen cjenovnik usluga za odvoženje i zbrinjavanje otpada u skladu sa ekonomskim parametrima</p>
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p><i>Upravljanje projektom:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Priprema odluke - Provođenje javne rasprave - Usvajanje odluke od strane Općinskog vijeća - Implementacija odluke 	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2012</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 1.000</p> <p>Ukupno: 1.000</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p><u>Nacrt odluke</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: općinski budžet 100%</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ JKP "RADNIK" d.o.o., nevladin sektor</p>	<p>Služba upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova</p> <p>Kabinet općinskog načelnika</p>

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD:

Smanjeno zagađanje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim

Operativni cilj 3: Povećan

kapacitet u tehničko-organizacionom smislu subjekta zaduženog za upravljanje otpadom za zbrinjavanje 2.420 tona otpada

Mjera 3.1: Prikupljanje otpada

prošireno na novih 3.200 domaćinstava na ruralnom području općine Zavidovići kroz nabavku 279 kontejnera i 2 specijalizirana vozila za prikupljanje otpada (veza OC3)

sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje		
<p>Naziv programa/projekta: 3.1.1 Nabavka 279 kontejnera kapaciteta 1,1 m³ i njihovo postavljanje u mjesne zajednice Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje.</p>		
<p>Opravidanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla.</p> <p>Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je nabavka kontejnera za odlaganje otpada u naseljima gdje ne postoji organizovano prikupljanje otpada čime bi se eliminisalo odlaganje otpada na nove divlje deponije, a divlje deponije koje se uklone sa tih područja neće biti ponovo aktivirane.</p>		
<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Postavljanje kontejnera za odlaganje otpada u mjesnim zajednicama Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje. Gdje ne postoji organizovano prikupljanje otpada :</p> <p>⇒ 2012- 35 %</p> <p>⇒ 2013- 65%</p> <p>⇒ 2016- 70%</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti u mjesnim zajednicama Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje.</p>	
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Prikupljanje otpada putem kontejnera od 3.200 domaćinstava iz mjesnih zajednica Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselja Potklečje.</p>	<p>Indikatori:</p> <p>3.200 domaćinstava iz mjesnih zajednica Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje ne odlaže otpad na divlje deponije.</p>	
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p><i>Upravljanje projektom:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl) za nabavku i postavljanje kontejnera u mjesnim zajednicama Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje. - Izbor dobavljača kontejnera - Postavljanje kontejnera na predmetnim lokacijama 	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2012-decembar 2016</p>	

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 125.000 Ukupno: 125.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet i švedska organizacija SIDA
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o. ⇒ SIDA	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalne poslove Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 3: Povećan kapacitet u tehničko-organizacionom smislu subjekta zaduženog za upravljanje otpadom za zbrinjavanje 2.420 tona otpada	Mjera 3.1: Prikupljanje otpada prošireno na novih 3.200 domaćinstava na ruralnom području općine Zavidovići kroz nabavku 279 kontejnera i 2 specijalizirana vozila za prikupljanje otpada (veza OC3)
Naziv programa/projekta: 3.1.2. Nabavka dva specijalizirana vozila za odvoz otpada putem kontejnera		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je nabavka specijaliziranih vozila za odvoz otpada putem kontejnera povećavaju se kapaciteti komunalnog preduzeća a što je u uskoj korelaciji sa prethodnim projektom.		
Cilj/evi projekta: Prikupljanje otpada pomoću specijaliziranog vozila za odvoz otpada putem kontejnera: ⇒ 2012- 35 % ⇒ 2013- 65% ⇒ 2014- 70%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti u mjesnim zajednicama Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje	
Očekivani rezultati: Prikupljanje otpada putem kontejnera od 3.200 domaćinstava iz mjesnih zajednica Gostović, Donji	Indikatori: Dva specijalizirana vozila za prikupljanje otpada registrovana i puštena u rad	

Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje	
Glavne aktivnosti: <i>Priprema tehničkog elaborata za nabavku specijaliziranog vozila za prikupljanje otpada putem kontejnera</i> - Izbor dobavljača specijaliziranog vozila za prikupljanje otpada putem kontejnera - Obuka uposlenika za rad na specijaliziranom vozilu za prikupljanje otpada putem kontejnera i puštanje u rad	Period implementacije: Januar 2012-decembar 2013
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 400.000 KM Ukupno: 400.000 KM
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet, švedska organizacija SIDA
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o., ⇒ SIDA	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 4: Smanjene površine pod divljim deponijama za 50 % divljih deponija na općini Zavidovići	Mjera 4.1: Sanirano 50 % lokacija pod divljim deponijama (veza OC4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1. Sanacija prioritetnih divljih deponija na području općine Zavidovići		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je uklanjanje divljih deponija i rekultivacija zemljišta pod divljim deponijama		

Cilj/evi projekta: Ukloniti divlje deponije: ⇒ 2016- 50 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti u mjesnim zajednicama gdje će se prema planu upravljanja komunalnim otpadom definisati divlje deponije koje imaju prioritet za uklanjanje
Očekivani rezultati: Uklonjeno 50 % divljih deponija na području općine Zavidovići	Indikatori: Preostali broj divljih deponija na području općine Zavidovići
Glavne aktivnosti: -Priprema tehničkog elaborata -Mapiranje prioriternih divljih deponija koje je neophodno ukloniti - Izbor izvođača za uklanjanje divljih deponija i rekultivaciju zemljišta -Postavljanje znakova zabrane odlaganja smeća	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2016
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 83.200 KM Ukupno: 83.200 KM
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%,
Partner(i) ⇒ JKP "RADNIK" d.o.o.,	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 4: Smanjene površine pod divljim deponijama za 50 % divljih deponija na općini Zavidovići	Mjera 4.2: Edukacija lokalnog stanovništva (veza OC4)
Naziv programa/projekta: 4.2.1. Edukacija lokalnog stanovništva o značaju očuvanja okoliša		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta takođe se može postići i uticajem na svijest stanovništva putem		

predavanja, medijskim oglašavanjem, distribucijom letaka, edukacijom djece i sl. aktivnostima.	
Cilj/evi projekta: Podizanje svijesti građana o očuvanju okoline: ⇒ 2016- 50 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Građani upoznati sa štetnim efektima divljeg odlaganja otpada	Indikatori: Broj održanih radionica, broj edukativnih emisija na lokalnim medijima, broj distribuiranih letaka, broj održanih predavanja za djecu
Glavne aktivnosti: -Izrada plana edukacije -Izrada plana medijskog oglašavanja -Izrada i distribucija letaka	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2016
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 38.800 KM Ukupno: 38.800 KM
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%,
Partner(i) ⇒ JKP "RADNIK" d.o.o., nevladin sektor	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 5: Zatvorena i sanirana gradska deponija „Ekonomija”	Mjera 5.1: Unaprijeđen sistem konačnog odlaganja otpada (veza OC5)
Naziv programa/projekta: 5.1.1. Zatvaranje i ozelenjavanje prostora gradske deponije otpada „Ekonomija”		
Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje, a sama deponija ne ispunjava sanitarne uslove za deponovanje otpada. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađenje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta postiže se ispunjavanjem sanitarnih uslova za gradsku deponiju, zatvaranje i ozelenjavanje iste.		
Cilj/evi projekta: Sanacija i zatvaranje sadašnje	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići	

deponije otpada: ⇒ 2012- 100 %	
Očekivani rezultati: Ispunjeni sanitarni uslovi	Indikatori: Stepen uređenosti deponije
Glavne aktivnosti: FAZA I -Izrada elaborata za prvu fazu zatvaranja i sanacije deponije -Raspisivanje tendera za izvođenje radova I faze -Rješenje ocjernih voda sa deponije -Presvlačenje površine inertnim materijalom u više navrata po potrebi FAZA II -Raspisivanje tendera za izvođenje radova II faze -Ograđivanje prostora deponije -Završno zasipanje deponije zemljom i zatvaranje	Period implementacije: FAZA I Januar 2012- decembar 2014 FAZA II Januar 2015 – decembar 2016
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 300.000 KM Ukupno: 300.000 KM
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet , Fond za zaštitu okoliša FBIH, Fond za zaštitu okoliša ZDK
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o.,	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 6: Deminirano 10 % zemljišta zagađenog minsko-eksplozivnim sredstvima	Mjera 6.1: Uklanjanje minsko-eksplozivnih sredstava sa 10 % površine pod minskim poljima (veza OC6)
Naziv programa/projekta: 6.1.1. Deminiranje 10 % površina pod minama na teritoriji općine Zavidovići		

Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Na području općine Zavidovići registrovana su minska polja na sljedećim lokacijama:

MZ Pašin Konak, Garići-Vrtlići-Šimića Brijeg, Imamovići; MZ Rujnica, Kazići od puta zvanog Podavlija do puta zvanog Huremi; MZ Dolina Alići, Naselje Dolina područje između rijeke Bosne i želj. stanice; MZ Gostović, Poljice 6 km; MZ Gostović, Vrlaja pećina, Verigovac, Presjedla područje Golog brda prema Vukmanovićima; MZ Dubravica, Karaula-Hadrovac, Dubravica; MZ Donji Gostović, Marin vjer; MZ Pašin Konak, kota 715, Livade; MZ Smajilbašići, potok Loporovac; MZ Rujnica, desna strana rijeke Rujnica, selo Kazići; MZ Pašin Konak, Radlovo brdo-Božići; MZ Smajilbašići, Šadićka visa, Smajilbašići; MZ Rujnica, Previla i Gaj; MZ Rujnica, lijeva strana rijeke Rujnica "Visa" i rijeke Bosne "Vučkovo"; MZ Dolac, Svinjci-Dubrave; MZ Dolac, Jezero-Jezerac rijeka Rujnica; MZ Rujnica, Vrtlić brdo-Hatića krčevina-Mala i Velika Blizna; MZ Dolina Alići, naselje Dolina prema Lukama; MZ Gostović, područje između sela Bajvati i sela Grabovica; MZ Gostović, Konjsko Brdo-Žepačko raskršće; MZ Dolac, naselje Dubrava; MZ Dolac, Vučkovo; MZ Dolina Alići, naselje Dolina-kota 276 Hober; MZ Gostović, područje iznad sela Borovnice na obroncima planine Velež; MZ Gostović, selo Grabovica- potok Margita; MZ Dolac, Blizna-Meraje-Podblizna; MZ Lovnica, Dolovi, Dabići-duž korita rijeke Pejići do škole u Lovnici; MZ Mahoje, Mahoje; MZ Brezik, Brašljevine – jugoistočno od Buna tt.694, naselje Brašljevine; MZ Ribnica, Gosovica; MZ Vozuća, Hadžića Polje, Crnatovo Polje, Polje 3-Stog MAC ID – 6448, Polje –Donja Svinjašnica MAC ID – 6445, Polja 3B MAC ID – 3765, Polje –Prisjeka 2C MAC ID – 6714, Polje –Prisjeka 1C MAC ID – 6710, Polje –Prisjeka 1B MAC ID – 6707, Polje –Prisjeka 2A MAC ID – 6712, Polje –Prisjeka 3A MAC ID – 3765, Polje –Prisjeka 1A MAC ID – 6696, Polje –Prisjeka 2B MAC ID – 6713, Polje –Prisjeka 1D MAC ID – 6711, Hodžića Polje RT-3 MAC ID – 4727; MZ Donji Gostović, Marin vjer-Gradina-Grabovica.

Doprinos poboljšanju stanja zemljišta i njegove iskorištenosti postiže se deminiranje kontaminiranog zemljišta minsko-eksplozivnim sredstvima. Međutim u prvi plan dolazi činjenica da se smanjuje rizik od nastanka nesretnih slučajeva za čovjeka.

Cilj/evi projekta: Uklanjanje 10 % minskih polja: ⇒ 2017- 10 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Deminirano novih 10 % minskih polja	Indikatori: Dodijeljeni certifikati o deminiranim područjima od BH MAC-a
Glavne aktivnosti:	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2017
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 3.000.000 KM Ukupno: 3.000.000 KM
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: BH MAC
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ BH MAC, Kantonalna uprava za civilnu zaštitu	Služba za upravu civilne zaštite

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavljanje ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje	Operativni cilj 7: 200 Poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići upoznato sa principima integralne poljoprivredne	Mjera 7.1: 200 poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići uključeno u program edukacije o primjeni i principima integralne poljoprivredne
---	---	---

općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	proizvodnje	proizvodnje (veza OC7)
Naziv programa/projekta: 7.1.1. Primjena i principi integralne poljoprivredne proizvodnje		
<p>Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Zemljište se zagađuje direktnim unošenjem hemijskih sredstava. Hemijska sredstva odnosno sredstva za zaštitu biljaka se teško rastvaraju u zemljištu i vodi, gdje dospijevaju putem zaprašivanja zemljišta. Kao takvi, gotovo u neizmijenjenom obliku gomilaju se u biljkama, a preko njih u svim karikama lanca ishrane. Na području općine Zavidovići poljoprivredna djelatnost nema obilježja intenzivne poljoprivredne proizvodnje i svojim većim dijelom je namjenja za podmirivanje potreba samih domaćinstava koji se njima bave. U oblastima ratarstvo, voćarstvo i povrtarstvo obrađuje se oko 5.349 ha zemljišta. Prema normativima primjene proizvoda za zaštitu biljaka (4,5 kg/ha-pesticidi, herbicidi i dr.) godišnje se iskoristi oko 24 tone u navedenim oblastima. Na istim površinama se upotrijebi oko 1.872 tona različitih prirodnih i/ili vještačkih gnojiva (350 kg/ha) za poboljšanje kvaliteta i prinosa</p> <p>Doprinos poboljšanju stanja zemljišta i njegove iskorištenosti postiže se pribjegavanju primjeni metoda integralne poljoprivredne proizvodnje koja za rezultat ima pravilnu primjenu herbicida, pesticida, prehrane biljaka i životinja kao i pravilan način odlaganja otpada nastalog u poljoprivrednoj proizvodnji.</p>		
<p>Cilj/evi projekta: Edukacija poljoprivrednika u oblasti integralne poljoprivredne proizvodnje: ⇒ 2013- 15 %</p>	<p>Ciljna grupa: Poljoprivrednici na području općine Zavidovići , građani općine</p>	
<p>Očekivani rezultati: Usvojena znanja o integralnoj poljoprivrednoj proizvodnji</p>	<p>Indikatori: Broj poljoprivrednika koji je prošao edukaciju</p>	
<p>Glavne aktivnosti: - Izrada koncepta predavanja -Odabir i sklapanje ugovora sa predavačima -Animacija poljoprivrednih proizvođača -Održavanje radionica</p>	<p>Period implementacije: Januar 2012- decembar 2013</p>	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi: Direktni: 10.000 KM Ukupno: 10.000 KM</p>	
<p>Status spremnosti projekta: <u>Projektни prijedlog</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet , Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva</p>	
<p>Partner(i) ⇒ Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova</p>	

Sektor atmosfere i energije

Osnovni koncepti projektnih prijedloga u oblasti atmosfere i energije su:

<p>Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.</p>	<p>Operativni cilj 1: Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 5% u objektima pod ingerencijom općine Zavidovići, primjenom principa energetske efikasnosti.</p>	<p>Mjera 1.1: Postavljena toplotna izolacija i stolarija na objekat administracije Općine Zavidovići i školskim objektima uz postavljanje kalorimetara na bazi čega se obračunava potrošnja energije za grijanje (veza OC1)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 1.1.1 Utopljanje objekta administracije općine Zavidovići i školskih objekata</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Osnovni problem sektora zgradarstva i zagrijavanja zgrada je postojanje zastarjelih, energetski neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora. Velika većina objekata (stambenih, poslovnih, javnih) spada u grupu izrazito energetski neefikasnih sa potrošnjama i 3 puta većim od standarda za energetski efikasne objekte. Korak u poboljšanju stanja objekata je postavljanje toplotne izolacije i kvalitetne stolarije na objektima pod ingerencijom općine kao primjer svim akterima na području općine Zavidovići.</p>		
<p>Cilj/evi projekta: <i>Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi:</i> ⇒ 2012- 0% ⇒ 2015- 40 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići</p>	
<p>Očekivani rezultati: Smanjena potrošnja energije za zagrijavanje objekta administracije općine Zavidovići i školskim objektima</p>	<p>Indikatori: Računi za isporučenu toplotnu energiju manji u odnosu na račune prije primjene mjera</p>	
<p>Glavne aktivnosti: - Provođenje energetskog pregleda predmetnog objekta - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku i izvođenje radova na postavljanju toplotne izolacije i stolarije - Izbor dobavljača materijala i izvođača radova - Potpisivanje ugovora sa isporučiocem toplotne energije za obračun po stvarnom utrošku na bazi mjerenja na kalorimetru</p>	<p>Period implementacije: Januar 2012- decembar 2015</p>	

- Postavljanje kalorimetara za mjerenje potrošnje energije grijanja	
Glavni rizici: Isporučioc toplotne energije ne obračunava stvarnu potrošnju nego potrošnju po kvadratnom metru	Predviđeni troškovi: Direktni: 300.000 KM Indirektni: Ukupno: 300.000 KM
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 67%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 33%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "Radnik" d.o.o.	Služba za upravljanje geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizama Služba za upravljanje društvenih djelatnosti i opću upravu

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 1: Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 5% u objektima pod ingerencijom općine Zavidovići, primjenom principa energetske efikasnosti.	Mjera 1.2: Ugradnja mjerača toplinske energije i automatske regulacije sistema grijanja u sve javne objekte koji su priključeni na sistem daljinskog grijanja (veza OC1)
Naziv programa/projekta: 1.2.1 Ugradnja kalorimetara i automatskih regulatora toplote		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Osnovni problem sektora zgradarstva i zagrijavanja zgrada je postojanje zastarjelih, energetske neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora. Velika većina objekata (stambenih, poslovnih, javnih) spada u grupu izrazito energetske neefikasnih sa potrošnjama i 3 puta većim od standarda za energetske efikasne objekte. Korak u poboljšanju stanja zagađenosti atmosfere i energetske efikasnosti jeste i mogućnost kontrole potrošnje toplotne energije, jer sistem koji omogućava plaćanje toplotne energije na osnovu učinka u odnosu na paušalni način obračuna dodatno bi stimulirao građane da se energija štedi (npr. umjereno ili nikakvo zagrijavanje u prostorijama u kojima se ne boravi i sl.) .		
Cilj/evi projekta: Ugradnja kalorimetara i automatskih regulatora toplote na sistemu gradskog grijanja: ⇒ 2012- 0% ⇒ 2017- 40 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Ugrađeni kalorimetri i automatski regulatori toplote	Indikatori: Broj ugrađenih uređaja	
Glavne aktivnosti: - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2015	

<p><i>i sl.) za nabavku i ugradnju kalorimetara i automatskih regulatora toplote)</i> - Izbor dobavljača opreme i izvođača radova - Potpisivanje ugovora sa isporučioцем toplotne energije za obračun po stvarnom utrošku na bazi mjerenja na kalorimetru - Postavljanje kalorimetara za mjerenje potrošnje energije grijanja</p>	
<p>Glavni rizici:</p> <p>Isporučioc toplotne energije ne obračunava stvarnu potrošnju nego potrošnju po kvadratnom metru</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 300.000 KM Indirektni: Ukupno: 300.000 KM</p>
<p>Status spremnosti projekta: Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 30%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 50%, JKP „RADNIK“ d.o.o. 20%)</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
	<p>JKP „Radnik“ d.o.o.</p>

<p>Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.</p>	<p>Operativni cilj 2: Proizvedeno novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području općine Zavidovići</p>	<p>Mjera 2.1: Instalirani solarni sistem za pripremu tople vode na zgrade javne namjene koja su pod ingerencijom općine Zavidovići i koje imaju značajnu potrošnju tople vode (veza OC2)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 2.1.1 Ugradnja solarnih sistema za pripremu tople vode na zgradama javne namjene</p>		
<p>Opravljanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Procjenjuje se da se na području općine Zavidovići za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu.</p> <p>Korak u poboljšanju stanja zagađenosti atmosfere i energetske efikasnosti jeste i mogućnost korištenja alternativnih, ekološki prihvatljivih izvora energije, a samo uvođenje alternativnih izvora energije na javne objekte će dati pozitivan primjer građanima.</p>		
<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Ugradnja solarnih sistema za pripremu tople vode na zgradama javne namjene:</p> <p>⇒ 2012- 0%</p> <p>⇒ 2014- 50 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići</p>	

Očekivani rezultati: Ugrađeni solarni sistemi za pripremu tople vode	Indikatori: Broj ugrađenih solarnih kolektora, smanjenje računa za električnu energiju
Glavne aktivnosti: - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku i ugradnju solarnih sistema - Izbor dobavljača opreme i izvođača radova - Postavljanje solarnih sistema	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2014
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 250.000 KM Indirektni: Ukupno: 250.000 KM
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 50%, grant od međunarodnih organizacija 50%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
	Služba za upravljanje društvenih djelatnosti i opću upravu

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 2: Proizvedeno novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području općine Zavidovići	Mjera 2.2: Izgradnja javne rasvjete sa LED svjetiljkama u gradskom području (veza OC2)
Naziv programa/projekta: 2.2.1 Pilot projekat javne rasvjete sa LED svjetiljkama u ulici Alije Izetbegovića		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Procjenjuje se da se na području općine Zavidovići za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu. Izgradnjom LED javne rasvjete znatno će se smanjiti potrošnja električne energije, a dugoročno će se postići značajne budžetske uštede što će dodatno obezbijediti novčana sredstva za ulaganja u projekte energetske efikasnosti.		
Cilj/evi projekta: Postavljanje LED rasvjete u Ulici Alije Izetbegovića: ⇒ 2012- 0% ⇒ 2014- 50 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	

Očekivani rezultati: Funkcionalna rasvjeta u Ulici Alije Izetbegovića	Indikatori: Izgrađena LED rasvjeta, smanjenje računa za električnu energiju
Glavne aktivnosti: - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku i ugradnju rasvjete sa LED svjetiljkama - Izbor dobavljača opreme i izvođača radova - Postavljanje i puštanje u funkciju LED rasvjete	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2014
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 200.000 KM Indirektni: Ukupno: 200.000 KM
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 50%, grant od međunarodnih organizacija 50%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
	Služba za upravljanje društvenih djelatnosti i opću upravu

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 3: 5% građana upoznato sa mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije	Mjera 3.1: Izrada edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije (veza OC 3)
Naziv programa/projekta: 3.1.1 Koristi pojedinca i zajednice primjenom principa energetske efikasnosti		
Opravljanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Procjenjuje se da se na području općine Zavidovići za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu. Korak u poboljšanju stanja zagađenosti atmosfere i energetske efikasnosti jeste i educiranje i uticaj na svijest građana, upoznavajući ih o mogućnostima ušteda novčanih sredstava kao i sa benefitima zajednice koje se ogledaju u poboljšanju kvaliteta životne sredine.		

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Izrada edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti</p> <p>2012- 100%</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Izrađen edukativni program</p>	<p>Indikatori:</p> <p>Izrađen i valorizovan program energetske efikasnosti</p>
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p>- Priprema koncepta programa edukacije -Konsultacije sa obrazovnim ustanovama -Odabir institucije za izradu programa edukacije -konačno definisanje programa</p>	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar2012- decembar 2012</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 5.000 KM Indirektni: Ukupno: 5.000 KM</p>
<p>Status spremnosti projekta: <u>Projektna ideja</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (općinski budžet 100%,)</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p> <p>Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva</p>

<p>Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.</p>	<p>Operativni cilj 3: 5% građana upoznato sa mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije</p>	<p>Mjera 3.2: Provođenje edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije (veza OC 3)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 3.2.1 Upoznavanje šire javnosti o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije</p>		
<p>Opravljanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Procjenjuje se da se na području općine Zavidovići za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu.</p> <p>Korak u poboljšanju stanja zagađenosti atmosfere i energetske efikasnosti jeste i educiranje i uticaj na svijest građana, upoznavajući ih o mogućnostima ušteda novčanih sredstava kao i sa benefitima zajednice koje se ogledaju u poboljšanju kvaliteta životne sredine.</p>		

Cilj/evi projekta: Provođenje edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije ⇒ 2013- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Proveden edukativni program	Indikatori: Broj održanih radionica, broj distribuiranih brošura i letaka
Glavne aktivnosti: - Održavanje radionica -Izrada brošura i letaka -Distribucija brošura i letaka -edukativne emisije putem medija	Period implementacije: Januar 2013- decembar 2013
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 10.000 KM Indirektni: Ukupno: 10.000 KM
Status spremnosti projekta: e) Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 20%, grant od međunarodnih institucija 80%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 4: Trajno riješeno pitanje snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za grad Zavidovići	Mjera 4.1: Izrada studije izvodljivosti toplifikacije grada(veza OC 4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Izrada studije izvodljivosti toplifikacije grada		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog grijanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Gradski sistem grijanja riješen daljinskim grijanjem sa kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“. Općenito sistem gradskog grijanja star i dotrajavao i postoje projektna rješenja toplifikacije grada sa vrijednošću investicije cca 7.000.000,00 KM i sanacija postojećeg sistema cca 2.500.000,00 KM. Trenutni sistem daljinskog grijanja obuhvata 376 korisnika i ima negativnu stopu rentabilnosti. Toplifikacijom urbanog dijela grada obuhvatio bi se veći broj korisnika čime bi se povećala rentabilnost samog sistema te bi se ugasio ogroman broj individualnih ložišta što bi dopinijelo poboljšanju kvaliteta atmosfere i energetske efikasnosti.		

Cilj/evi projekta: Izrada studije izvodivosti toplifikacije grada ⇒ 2013- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Izrađena studija izvodivosti toplifikacije grada	Indikatori: Prihvaćena Studija izvodivosti toplifikacije grada
Glavne aktivnosti: - Donošenje odluke o izradi studije izvodivosti - Odabir konsultantske kuće za izradu studije izvodivosti - Konačna izrada studije - Prezentacija studije	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2013
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 20.000 KM Indirektni: Ukupno: 20.000 KM
Status spremnosti projekta: a) <u>Pozitivna studija predizvodljivosti</u> b) <u>Projektna ideja</u>	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 100%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
JKP "Radnik" d.o.o.	Služba za upravljanje ekonomskim poslovima i poduzetništva

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 4: Trajno riješeno pitanje snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za grad Zavidovići	Mjera 4.2: Izmjena glavnog projekta toplifikacije općine prema rezultatima studije (veza OC 4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Izmjena glavnog projekta toplifikacije grada		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog grijanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Gradski sistem grijanja riješen daljinskim grijanjem sa kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“. Općenito sistem gradskog grijanja star i dotrajavao i postoje projektne rješenja toplifikacije grada sa vrijednošću investicije cca 7.000.000,00 KM i sanacija postojećeg sistema cca 2.500.000,00 KM. Trenutni sistem daljinskog grijanja obuhvata 376 korisnika i ima negativnu stopu rentabilnosti. Toplifikacijom urbanog dijela grada obuhvatio bi se veći broj korisnika čime bi se povećala rentabilnost samog sistema te bi se ugasio ogroman broj individualnih ložišta što bi doprinijelo poboljšanju kvaliteta		

atmosfere i energetske efikasnosti.	
Cilj/evi projekta: Izmjena glavnog projekta toplifikacije grada ⇒ 2013- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Izmijenjen glavni projekat toplifikacije grada	Indikatori: Prihvaćena izmjena glavnog projekta toplifikacije grada
Glavne aktivnosti: - Donošenje odluke o izradi glavnog projekta - Odabir projektantske kuće za izradu izmjene glavnog projekta - Konačna izrada studije	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2013
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 20.000 KM Indirektni: Ukupno: 20.000 KM
Status spremnosti projekta: a) <u>Pozitivna studija predizvodljivosti</u> b) Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 100%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
JKP "Radnik" d.o.o.	Služba za upravljanje ekonomskim poslovima i poduzetništvom

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 4: Trajno riješeno pitanje snabdjevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za grad Zavidovići	Mjera 4.3: Fazna realizacija glavnog projekta toplifikacije grada(veza OC 4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Prva faza izvedbe glavnog projekta toplifikacije grada		
Opravidnost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog grijanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Gradski sistem grijanja riješen daljinskim grijanjem sa kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“. Općenito sistem gradskog grijanja star i dotrajavao i postoje projektna rješenja toplifikacije grada sa vrijednošću investicije cca 7.000.000,00 KM i sanacija postojećeg sistema cca 2.500.000,00 KM. Trenutni sistem daljinskog grijanja obuhvata 376 korisnika i ima negativnu stopu rentabilnosti. Toplifikacijom urbanog dijela grada obuhvatio bi se veći broj korisnika čime bi se povećala rentabilnost samog sistema te bi se ugasio ogroman broj individualnih ložišta što bi dopinijelo poboljšanju kvaliteta atmosfere i energetske efikasnosti.		

Cilj/evi projekta: Realizacija prve faze projekta ⇒ 2017- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa urbanog područja općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Izvedeni radovi na prvoj fazi toplifikacije grada	Indikatori: Broj novih korisnika gradskog sistema grijanja, broj ugašenih individualnih ložišta,
Glavne aktivnosti: - Javni poziv za odabir najpovoljnijeg izvođača -Izvođenje radova -Tehnički prijem i puštanje u funkciju sistema gradskog grijanja	Period implementacije: Januar 2013- decembar 2017
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 6.000.000 KM Indirektni: Ukupno: 6.000.000 KM
Status spremnosti projekta: a) Pozitivna studija predizvodljivosti b) Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet, kantonalni budžet, federalni budžet, međunarodni donatori, kreditna sredstva)
Partner(i) JKP "Radnik" d.o.o.	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 5: Gašenje individualnih ložišta u 3.000 jedinica (stambenih, poslovnih i javnih) i i spajanje na daljinski sistem grijanja	Mjera 5.1.: Spajanje 50 subjekata (kolektivnih i individualnih stambenih, privrednih i javnih) na sistem daljinskog grijanja općine Zavidovići (veza OC5)
Naziv programa/projekta: 5.1.1 Ukidanje individualnih ložišta i spajanje na sistem daljinskog grijanja		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Osnovni problem sektora zgradarstva i zagrijavanja zgrada je postojanje zastarjelih, energetski neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora. Velika većina objekata (stambenih, poslovnih, javnih) spada u grupu izrazito energetski neefikasnih sa potrošnjama i 3 puta većim od standarda za energetski efikasne objekte. Jedan od najboljih načina smanjenja potrošnje fosilnih goriva je ukidanje individualnih ložišta iskorištavanje kogeneracije odnosno iskorištavanje viška toplote koja nastaje u industrijskim procesima i procesima proizvodnje električne energije.		

<p>Cilj/evi projekta: Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi:</p> <p>⇒ 2012- 0%</p> <p>⇒ 2015- 40 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Ukidanje 50 individualnih ložišta na gradskom području općine Zavidovići</p>	<p>Indikatori:</p> <p>Broj novosklopljenih ugovora između isporučioaca toplotne energije i korisnika usluge grijanja</p>
<p>Glavne aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku opreme i izvođenje radova na proširenju sistema daljinskog grijanja - Izbor dobavljača materijala i opreme i izvođača radova - Potpisivanje ugovora između isporučioaca toplotne energije i korisnika usluga - Puštanje u rad sistema daljinskog grijanja 	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2012- decembar 2014</p>
<p>Glavni rizici:</p> <p>Isporučioc toplotne energije ne obračunavastavrnju potrošnju nego potrošnju po kvadratnom metru</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 300.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 300.000</p>
<p>Status spremnosti projekta: Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (općinski budžet 50%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 30%, vlasnici objekata 20%)</p>
<p>Partner(i)</p> <p>⇒ JKP "Radnik" d.o.o.</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p> <p>Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizma</p> <p>Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva</p>

Sektor biološke raznolikosti i kulturno-povijesne baštine

Osnovni koncepti projektnih prijedloga u oblasti ovog sektora su:

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO-HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići</p>	<p>Operativni cilj 1: : Valorizovano stanje i identifikovane mjere zaštite biološke raznolikosti i prirodnog, kulturnog i historijskog naslijeđa</p>	<p>Mjera 1.1: Izrađena studija obima degradacije biljnog i životinjskog svijeta i identifikovane mjere revitalizacije biološke raznolikosti</p>
<p>Naziv programa/projekta: 4.1.1 Valorizacija biljnog i životinjskog svijeta i zaštita biološke raznolikosti</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Općina Zavidovići obiluje jedinstvenim prirodnim bogatstvima, koji nisu sistematski identificirani, niti održavani. Dio se koristi od strane turista i izletnika, ali neorganizovano, uz narušavanje biološke raznolikosti, pa i devastaciju ovih vrednota. Ključan nedostatak je nepostojanje sistematskog pristupa održivom korištenju ovog blaga. Prvi korak u poboljšanju stanja jeste valorizacija biljnog i životinjskog svijeta, a potom i zaštita, te održavanje biološke raznolikosti i prirodnog naslijeđa</p>		
<p>Cilj/evi projekta: <i>Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi:</i> ⇒ 2012- 0% ⇒ 2015- 100 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići</p>	
<p>Očekivani rezultati: Identifikovano prirodno naslijeđe, utvrđene komparativne prednosti, kao i mjere zaštite biljnog i životinjskog svijeta i biološke raznolikosti</p>	<p>Indikatori: - Spisak prirodnog naslijeđa proizašao iz registra - Spisak mjera zaštite i održavanja biološke raznolikosti</p>	
<p>Glavne aktivnosti: - Izrada Akcionog plana revitalizacije i Akcionog plana održavanja <i>Izbor subjekata koji će vršiti mjere revitalizacije prirodnog naslijeđa na području općine</i> - Izbor subjekta zaduženog za provođenje redovnih mjera održavanja biološke raznolikosti -Izbor subjekta za monitoring i evaluaciju provođenja mjera revitalizacije i mjera održavanja</p>	<p>Period implementacije: decembar 2013- decembar 2017</p>	

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 5.000 Indirektni: 1.000 Ukupno: 6.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 100%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Služba za poljoprivredu, vodoprivredu i komunalne poslove Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 1: : Valorizovano stanje i identifikovane mjere zaštite biološke raznolikosti i prirodnog, kulturnog i historijskog naslijeđa	Mjera 1.2. Provođenje mjera revitalizacije i mjera redovnog održavanja biološke raznolikosti
Naziv programa/projekta: 4.1.2 Revitalizacija i održavanje biološke raznolikosti na području općine Zavidovići		
Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Općina Zavidovići obiluje jedinstvenim prirodnim bogatstvima, koji nisu sistematski identificirani, niti održavani. Dio se koristi od strane turista i izletnika, ali neorganizovano, uz narušavanje biološke raznolikosti, pa i devastaciju ovih vrednota. Ključan nedostatak je nepostojanje sistematskog pristupa održivom korištenju ovog blaga. Nakon izrade studije kojom će se valorizirati prirodno naslijeđe, ali i utvrditi mjere revitalizacije i održavanja, ključno je i provođenje tih mjera, te kontinuirana briga o održavanju biološke raznolikosti.		
Cilj/evi projekta: Provođenje utvrđenih mjera kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi: ⇒ 2012- 0% ⇒ 2017- 80 %	Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Revitalizirano prirodno naslijeđe općine, konitnuirano provođenje mjera na očuvanju biološke održivosti	Indikatori: - Provedene mjere revitalizacije proizašao iz Studije - Provedene mjera zaštite i održavanja biološke raznolikosti	
Glavne aktivnosti: - Izbor subjekata koji će izvršiti popisivanje i fotografisanje prirodnog naslijeđa na području	Period implementacije: Juni 2012- decembar 2013	

<p>općine</p> <p>- Sastavljanje izvještaja o postojećim prirodnim vrijednostima</p> <p>- Uspostavljanje registra prirodnog naslijeđa kod općinske službe za PVKP</p>	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 50.000 Indirektni: Ukupno: 50.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (grant 50% i općinski budžet 50%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Služba za poljoprivredu, vodoprivredu i komunalne poslove Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 2 : Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan	Mjera 2.1. Formiranje Akcione grupe za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan
Naziv programa/projekta: 4.2.1. Akciona grupa za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Spomenik prirode Tajan je jedinstveno područje koje obiluje endemskim biljnim i životinjskim vrstama, vrijednim speleološkim objektima, prirodnim fenomenima, pogodan za razvoj zimskog turizma, speleologiju, planinarenje, mountain biking i dr. Da bi se obezbijedilo očuvanje ovog prirodnog blaga uz razvoj turizma na principima održivog razvoja neophodno je okupiti sve sudionike ključne za razvoj turizma na ovom području, te ih objediniti u tijelu u kome će se postići konsenzus i utvrditi pravci razvoja ovog područja.		
Cilj/evi projekta: Formiranje akcione grupe koja će obezbijediti konkretne aktivnosti na razvoju turizma područja Spomenika prirode Tajan: ⇒ 2013- 100%	Ciljna grupa: Stake holderi, aktivisti i NVO općine Zavidovići	

Očekivani rezultati: Revitalizirano prirodno naslijeđe općine, konitnuirano provođenje mjera na očuvanju biološke održivosti	Indikatori: - Provedene mjere revitalizacije proizašao iz Studije - Provedene mjera zaštite i održavanja biološke raznolikosti
Glavne aktivnosti: - Identifikacija sudionika - Organizovanje sastanka - Formalo formiranje Akcione grupe – donošenje akta - Definiranje aktivnosti Akcione grupe	Period implementacije: januar 2012- decembar 2013
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 2.000 Indirektni: Ukupno: 2.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori općinski budžet
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ ŠPD ⇒ NVO	Općinski načelnik Općinsko vijeće

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 2: : Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan	Mjera 2.2. Izrada Akcionog plana razvoja održivog turizma u području Spomenika prirode Tajan
Naziv programa/projekta: 4.2.2 Akciona grupa za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Spomenik prirode Tajan je jedinstveno područje koje obiluje endemskim biljnim i životinjskim vrstama, vrijednim speleološkim objektima, prirodnim fenomenima, pogodan za razvoj zimskog turizma, speleologiju, planinarenje, mountain biking i dr. Međutim, nedostaje sistemski pristup i jasna vizija razvoja komparativnih prednosti područja, u cilju razvoja turizma na principima održivog razvoja. Ključni problem jeste nepostojanje Akcionog plana koji bi konkretno definirao korake neophodne za razvoj turizma na tom području.		

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Definirane mjere i aktivnosti za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan:</p> <p>⇒ 2012- 100%</p>	<p>Ciljna grupa: investitori, turisti, građani</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Izrađen akcioni plan</p>	<p>Indikatori:</p> <p>- Broj radionica</p> <p>- Izrađen dokument</p>
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p>- Identifikacija subjekta koji će koordinirati process izrade</p> <p>- Organizovanje radionica</p> <p>- Izrada dokumenta</p>	<p>Period implementacije:</p> <p>januar 2012- decembar 2012</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 5.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 5.000</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p><u>Spreman za implementaciju</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori Sredstva iz projekta T.A.J.A.N.</p>
<p>Partner(i)</p> <p>⇒ ŠPD</p> <p>⇒ Općina Zavidovići</p> <p>⇒ NVO</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p> <p>TZ ZDK</p>

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE:</p> <p>Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići</p>	<p>Operativni cilj 2: :</p> <p>Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan</p>	<p>Mjera 2.3. . Izrada Plana upravljanja Spomenikom prirode Tajan</p>
<p>Naziv programa/projekta: 4.1.2 Plan upravljanja Spomenikom prirode Tajan</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Spomenik prirode Tajan je jedinstveno područje koje obiluje endemskim biljnim i životinjskim vrstama, vrijednim speleološkim objektima, prirodnim fenomenima, pogodan za razvoj zimskog turizma, speleologiju, planinarenje, mountain biking i dr.</p> <p>Zakon o proglašenju Spomenika prirode Tajan podrazumijeva izradu Plana upravljanja, a nosilac izrade je upravitelj Spomenika, odnosno ŠPD Zavidovići. Veoma je bitno provesti aktivnosti lobiranja da bi se obezbijedila izrada ovog Plana, koji definira ključne aktivnosti, kao i finansiranje istih, a što je neophodno</p>		

za razvoj ovog područja.	
Cilj/evi projekta: Definiranje aktivnosti i izvora finansiranja, kao i potrebnih finansijskih sredstava za funkcioniranje Spomenika prirode kao aktivne turističke destinacije: ⇒ 2012- 100%	Ciljna grupa: ZE-DO kanton, rukovodstvo ŠPD, poslanici u Skupštini ZE-DO kantona
Očekivani rezultati: Izrađen Plan upravljanja Spomenikom prirode Tajan	Indikatori: - Broj ostvarenih kontakata u svrhu lobiranja - Aktivnosti na obezbjeđenju izrade Plana
Glavne aktivnosti: - Identifikacija dionika - Organizovanje sastanka - Organizovanje formalnih i neformalnih sastanaka - Zagovaranje u medijima	Period implementacije: januar 2012- decembar 2012
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000 Indirektni: Ukupno: 1.000
Status spremnosti projekta: <u>Spreman za implementaciju</u>	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori općinski budžet
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ ŠPD ⇒ NVO	Općinski načelnik Općinsko vijeće

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 3: Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja	Mjera 3.1 Izrada registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Identificiranje i uspostavljanje registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja		

Opravidanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Rijeke Gostović i Krivaja je krasilo bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta, naročito raznovrsne ribe. Međutim, prekomjerna i neplanska sječa, te prekomjerno i nekontrolisano ispuštanje otpadnih voda je opasno zaprijetilo biodiverzitetu ovih rijeka, a također i onemogućilo bilo kakve ozbiljne aktivnosti da se u turističke svrhe iskoriste obale i prekrasni vodopadi i bukovi kojima ove rijeke obiluju. Stoga je prva i ključna stepenica u rješavanju ovog problema identifikacija svih zagađivača ovih rijeka.

Cilj/evi projekta:**Izrada registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja:**

⇒ 2012- 50%

⇒ 2013- 50 %

Ciljna grupa: domaćinstva i pravna lica u slivu rijeka Gostović i Krivaja**Očekivani rezultati:**

Identifikovani svi zagađivači rijeka Gostović i Krivaja

Indikatori:

Spisak zagađivača rijeka Gostović i Krivaja

Glavne aktivnosti:

- Izbor subjekata koji će izvršiti popisivanje i fotografisanje svih zagađivača Rijeka Gostović i Krivaja

- Sastavljanje izvještaja o postojećim zagađivačima

-Uspostavljanje registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja

Period implementacije:

junuar 2012- decembar 2013

Glavni rizici:**Predviđeni troškovi:**

Direktni: 5.000

Indirektni:

Ukupno: 5.000

Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju**Izvori financiranja/sufinanciranja:**

Izvori: (općinski budžet 100%)

Partner(i)

⇒ JKP Radnik
⇒ Nevladine organizacije sa područja općine

Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:**Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova**

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE:
Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka

Operativni cilj 3:
Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja

Mjera 3.2 Izgradnja kolektora duž obala rijeka Gostović i Krivaja

raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići		
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Gostović i Krivaja – čiste rijeke		
Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Da bi se pravilno i sveobuhvatno prikupile sve otpadne vode koje zagađuju Gostović i Krivaju, neophodno je izgraditi kolektore koji će biti u mogućnosti prihvatiti i na siguran i ekološki prihvatljiv način odvesti otpadne vode do prečistača.		
Cilj/evi projekta: Prihvatanje i odvod otpadnih voda koje se sada neprečišćene ispuštaju u Gostović i Krivaju: ⇒ 2013- 10% ⇒ 2017- 90 %	Ciljna grupa: građani, domaćinstva, proizvođači,	
Očekivani rezultati: Izgrađeni kolektori	Indikatori: Dužina izgrađenog kolektora	
Glavne aktivnosti: - Izrada investiciono-tehničke dokumentacije - Izbor najpovoljnijeg izvođača - Izgradnja kolektora	Period implementacije: januar 2013- decembar 2017	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000.000 Indirektni: Ukupno: 1.000.000	
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 50% grant 50%)	
Partner(i) ⇒ JKP Radnik ⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova	

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 3: Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja	Mjera 3.3 Čišćenje korita i obala rijeka Gostović i Krivaja
--	---	--

Naziv programa/projekta: 4.1.1 Zajedno za čiste rijeke Gostović i Krivaju

Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Rijeke Gostović i Krivaja je krasilo bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta, naročito raznovrsne ribe. Međutim, prekomjerna i neplanska sječa, te prekomjerno i nekontrolisano ispuštanje otpadnih voda je opasno zaprijetilo biodiverzitetu ovih rijeka, a također i onemogućilo bilo kakve ozbiljne aktivnosti da se u turističke svrhe iskoriste obale i prekrasni vodopadi i bukovi kojima ove rijeke obiluju.

Izgradnjom kolektora prikupiće se otpadne vode, međutim ostaje kruti otpad u koritima i na obalama, kao i generalno zapuštena i neuređene obale rijeka. Koordiniranom akcijom Općine, NVO sektora i građana moguće je promijeniti izgled ovih rijeka nabolje, a ovakva sveobuhvatna akcija obezbjeđuje i „vlasništvo“ lokalnog stanovništva nad projektom, a samim tim i trajnije rezultate ovih aktivnosti.

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Uklanjanje krutog otpada i uređenje obala:</p> <p>⇒ 2015- 30%</p> <p>⇒ 2017- 70 %</p>	<p>Ciljna grupa: građani, NVO, školska djeca i omladina</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Čista korita i čiste i uređene obale rijeka Gostović i Krivaja</p>	<p>Indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dužina očišćenog korita i uređenih obala - Broja akcija - Broj učesnika
<p>Glavne aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada Akcionog plana - Odabir sudionika akcija - Organizovanje akcija 	<p>Period implementacije:</p> <p>mart 2015- oktobar 2017</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 100.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 100.000</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p>Spreman za implementaciju</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (općinski budžet 20%, Fond za zaštitu okoliša FBiH, ZE-DO kanton 80%)</p>
<p>Partner(i)</p> <p>⇒ JKP Radnik</p> <p>⇒ Nevladine organizacije sa područja općine</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p> <p>Služba za upravu EPP</p>

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE:</p> <p>Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka</p>	<p>Operativni cilj 4: :</p> <p>Uspostavljen registar kulturno-historijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite</p>	<p>Mjera 4.1: Izrađena inventura i identifikacija svih kulturno-historijskih spomenika na području općine Zavidovići (veza OC4)</p>
---	--	--

raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići		
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Identificiranje i uspostavljanje registra kulturno-historijskih spomenika na području općine Zavidovići		
Opravidnost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Kulturno-historijski spomenici postoje na cjelokupnom području općine Zavidovići ali sistematska identifikacija ne postoji, a samim tim i ne mogu se predvidjeti mjere za očuvanje istih. Prvi korak u poboljšanju stanja kulturno historijskih spomenika je njihova identifikacija i uspostavljanje registra istih s ciljem očuvanja od propadanja ili uništenja.		
Cilj/evi projekta: Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi: ⇒ 2012- 0% ⇒ 2015- 50 %	Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Identifikovani svi kulturno-historijski spomenici na području općine Zavidovići	Indikatori: Spisak kulturno-historijskih spomenika proizašao iz registra	
Glavne aktivnosti: - Izbor subjekata koji će izvršiti popisivanje i fotografisanje svih kulturno historijskih spomenika - Sastavljanje izvještaja o postojećim kulturno-historijskim spomenicima -Uspostavljanje registra kulturno-historijskih spomenika kod općinskog odjeljanaja za	Period implementacije: Januar 2013- decembar 2014	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 5.000 Indirektni: Ukupno: 5.000	
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 100%)	
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:	
⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Odjel za urbanizam i prostorno uređenje Odjel općih poslova (financije i pravna služba) Javno komunalno preduzeće	

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići</p>	<p>Operativni cilj 4: : Uspostavljen registar kulturnohistorijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite</p>	<p>Mjera 4.2 Utvrđivanje stanja svakog pojedinačnog spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa</p>
<p>Naziv programa/projekta: 4.2.1 Identificiranje i uspostavljanje registra kulturno historijskih spomenika na području općine Zavidovići</p>		
<p>Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Kulturno historijski spomenici postoje na cjelokupnom području općine Zavidovići ali sistematska identifikacija ne postoji, a samim tim i ne mogu se predvidjeti mjere za očuvanje istih. Prvi korak u poboljšanju stanja kulturno-historijskih spomenika je njihova identifikacija i uspostavljanje registra istih s ciljem očuvanja od propadanja ili uništenja, slijedeći logičan korak jeste stručna ekspertiza identifikovanih spomenika u smislu stepena oštećenja i potrebnih mjera za njihovu sanaciju, revitalizaciju i redovno održavanje.</p>		
<p>Cilj/evi projekta: Definiranje stanja spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa, te definiranje mjera za njihovo konzerviranje: ⇒ 2014- 20% ⇒ 2015- 80 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići</p>	
<p>Očekivani rezultati: Utvrđeno stanje svih kulturno historijskih spomenika na području općine Zavidovići, i deriniranje mjere za njihovo očuvanje</p>	<p>Indikatori: - Utvrđene mjere</p>	
<p>Glavne aktivnosti: - Izbor subjekata koji će izvršiti stručnu ekspertizu stanja svih kulturno-historijskih spomenika - Sastavljanje izvještaja o stanju i mjerama za sanaciju, revitalizaciju i redovno održavanje kulturno- historijskih spomenika</p>	<p>Period implementacije: Januar2014- decembar 2015</p>	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi: Direktni: 25.000 Indirektni: Ukupno: 25.000</p>	

Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 50% grant 50%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Odjel za urbanizam i prostorno uređenje Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 4: : Uspostavljen registar kulturno-historijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite	Mjera 4.3: Utvrđivanje i provođenje mjera sanacije i mjera redovnog održavanja spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa
Naziv programa/projekta: 4.3.1 Revitalizacija kulturno historijskog blaga općine Zavidovići		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Kulturno historijski spomenici postoje na cjelokupnom području općine Zavidovići ali sistematska identifikacija ne postoji, a samim tim i ne mogu se predvidjeti mjere za očuvanje istih. Postojanje registra, te identifikacija stanja i mjera za sanaciju i revitalizaciju su neophodni, ali bez provođenja utvrđenih mjera nema pomaka u stanju kulturno-historijskog naslijeđa. Stoga je logičan i neizostavan korak realizacija definiranih mjera u cilju konzerviranja kulturno historijskog naslijeđa općine Zavidovići.		
Cilj/evi projekta: Sanirani kulturno historijski spomenici, koji se redovno održavaju: ⇒ 2015- 20% ⇒ 2017- 80 %	Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: - Proveden plan sanacije i revitalizacije, te održavanja kulturno-historijskih spomenika -Konzervirani kulturno-historijski spomenici na području općine Zavidovići	Indikatori: - broj saniranih spomenika - broj revitaliziranih spomenika - broj provedenih mjera	
Glavne aktivnosti: - Izbor subjekata koji će provoditi mjere - Izbor subjekta koji će vršiti monitoring i evaluaciju provođenja mjera	Period implementacije: decembar 2015- decembar 2017	

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 150.000 Indirektni: Ukupno: 150.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 50%, grant 50%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Služba za upravljanje društvenih djelatnosti i opću upravu

OPĆINA ZAVIDOVIĆI
- OPĆINSKO VIJEĆE -

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

Broj: 01-23-127/12
Dana, 27.04.2012.godine

ing.Radosav Petrović

Reference

- Strategija razvoja općine Zavidovići
- Općinski plan upravljanja otpadom 2011-2016
- Knjiga ambijentalnih servisa općine Zavidovići
- Studija o čvrstom otpadu za sjevero-istočnu BiH sa detaljnim pregledom stanja u općinama Maglaj, Žepče, Zavidovići, Derventa i Tuzla uz osvrt na stanje u drugim gradovima
- Studija o kvalitetu vode u sjeveroistočnoj Bosni, doc. dr. Avdul Adrović
- Vodno zakonodavstvo Evropske Unije: <http://www.voda.hr>
- Okvirna direktiva o vodama: <http://www.voda.hr/Default.aspx?sec=194>
- Izvještaj o stanju okoliša Federacije Bosne i Hercegovine: <http://www.okolis.ba/ba/page/37>
- Prvi nacionalni izvještaj Bosne i Hercegovine za konvenciju o biološkoj raznolikosti
<http://www.fmoit.gov.ba/ba/page/63/bh-chm>
- Prvi nacionalni izvještaj BiH u skladu sa Okvirnom UN konvencijom o klimatskim promjenama
<http://www.unfccc.ba/ba/posljednje/novosti/21-bi-h-adopts-the-initial-national-communication-under-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>
- Nacionalni plan za zaštitu okoliša BiH
- Zakon o zaštiti okoliša Federacije BiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Pravilnik o registrima postrojenja i zagađivanjima Federacije BiH (Sl. novine FBiH 82/07)
- Zakon o zaštiti zraka Federacije BiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Zakon o upravljanju otpadom Federacije BiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Zakon o vodama Federacije BiH (Sl. novine FBiH 70/06)
- Pravilnik o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih materija za vode koje se nakon prečišćavanja iz sistema javne kanalizacije ispuštaju u prirodni prijemnik (Sl. novine FBiH 50/07)
- Pravilnik o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih materija za tehnološke otpadne vode prije njihovog ispuštanja u sistem javne kanalizacije odnosno drugi prijemnik (Sl. novine FBiH 50/07)
- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH (Sl. novine FBiH 2/06)
- Strategija upravljanja vodama Federacije BiH http://www.voda.ba/doc/SUV_FBiH_Prijedlog.pdf
- Izazovi okolišne dozvole – Federalno ministarstvo okoliša i turizma
- Studija uticaja na okolinu, "Autocesta u Koridoru Vc"

Općina Zavidovići
Safvet bega Bašagića bb
72220 Zavidovići
Bosna i Hercegovina
Telefon: ++387 (0)32 878-314
Faks: ++387 (0)32 868-230
www.zavidovici.ba

Izveštaj o stanju okoliša općine Zavidovići

Sadržaj

Uvod

1. Inventura resursa okoliša na području općine Zavidovići

1.1. Resurs: Voda

1.2. Resurs: Zemljište

1.3. Resurs: Atmosfera i klima

1.4. Resurs: Biološka raznolikost

1.5. Resurs: Izgrađeni okoliš i prirodno naslijeđe

2. Analiza stanja okoliša prema DPSIR metodologiji

2.1 Pokretačke snage uticaja na okoliš

2.2. Pritisci na okoliš

2.3 Stanje okoliša

2.4. Uticaj okoliša

3. Stanje i problemi okoliša prema mišljenju građana općine Zavidovići

UVOD

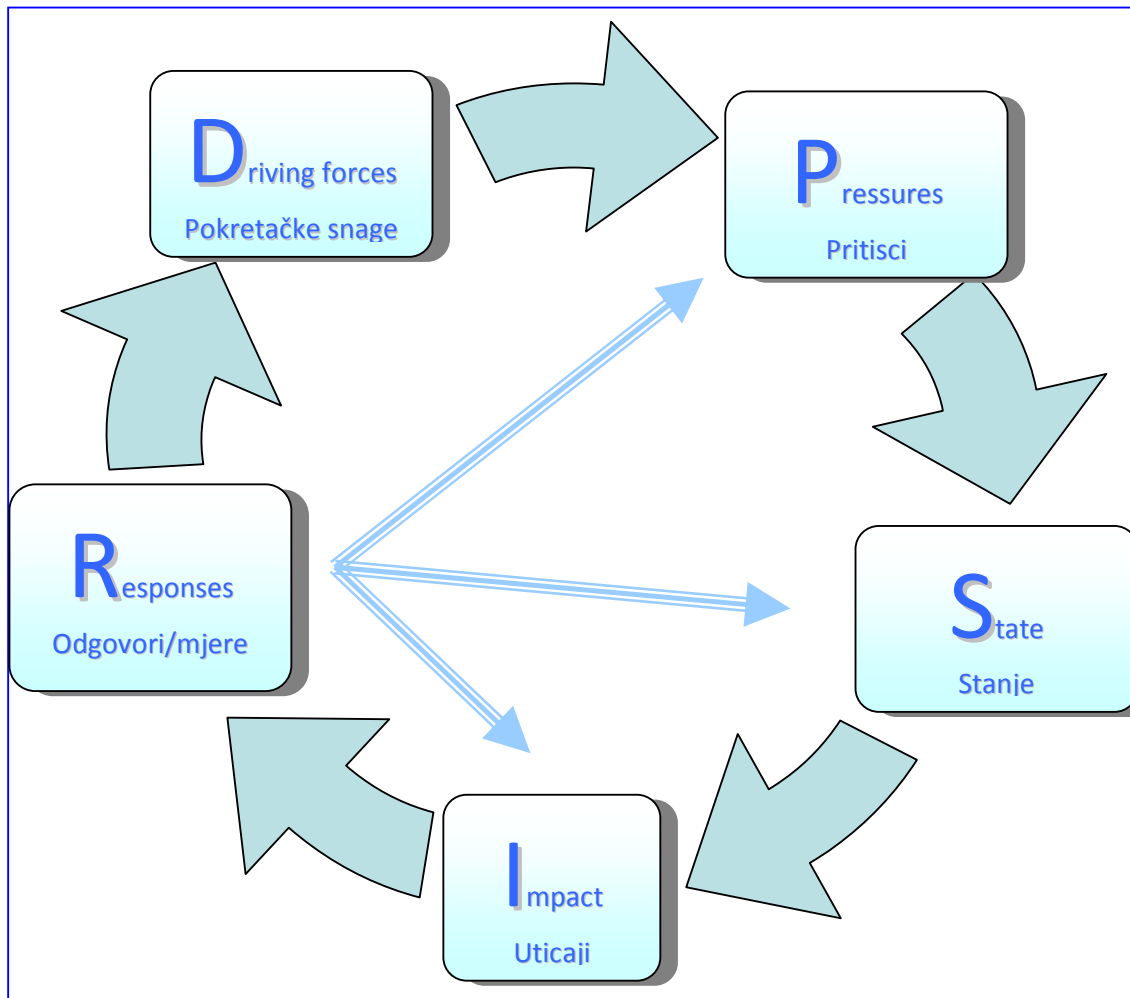
Izveštaj o stanju okoliša predstavlja osnovni element za izradu Lokalnog ekološkog akcionog plana te ujedno daje prikaz stanja okoliša na području općine Zavidovići. Izveštaj je izrađen na osnovu dostupnih podataka o stanju okoliša i procjena trenutnog stanja. Izveštaj o stanju elemenata okoliša obuhvata obuhvata analizu stanja voda, zraka, zemljišta, biloške raznolikosti i kulturno istorijskog naslijeđa kao i analizu ankete provedene među građanima općine Zavidovići kojom građani iskazuju svoj stav o stanju i problemima u okolišu.

Izveštaj o stanju okoliša korespondira sa prva četiri elementa DPSIR metodologije¹ (D-pokretačke snage, P-pritisci, S-stanje i I-uticaj) tj. Ovaj izvjestaj sadrži svojevrsnu inventuru konkretnih resursa životne sredina, a zatim inventuru i analizu „**pokretačkih snaga**„ (D) koji vrše „**pritiske**„ (P) na okoliš. Identifikovani pritisci prouzrokuju određeno „**stanje**„ (S) okolišakoje ima direktan ili indirektan „**uticaj**„ (I) na ljudsko zdravlje i socio-ekonomski razvoj.

¹ DPSIR je:

Uzročno-posljedični okvir za opisivanje uzajamnog uticaja između **društva** i **okoliša**, koji je postavila Evropska agencija za okoliš ([European Environment Agency](http://www.eea.europa.eu)). Elementi tog okvira su: pokretačke snage koje djeluju na okoliš (D – Driving forces), pritisci na okoliš (P - pressures), stanje okoliša (S – State), uticaj takvog stanja okoliša na društvo (I – Impact), i odgovor društva na takvo stanje (R – Responses).

Takodje ovaj izvještaj predstavlja osnov za izradu ciljeva koje općina Zavidovići postavlja na zaštiti okoliša na srednjoročni i dugoročni period.

Ilustracija DSPIR metodologije

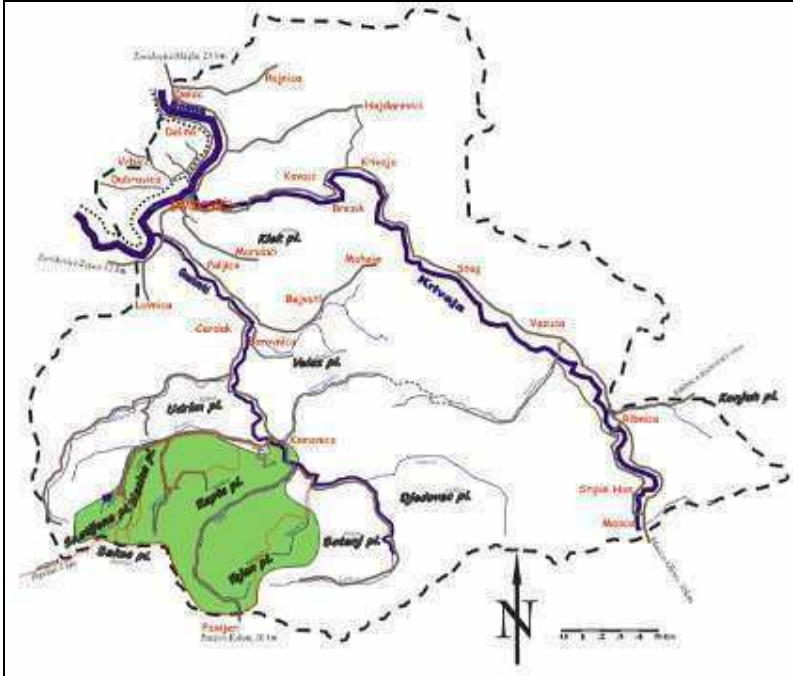
1. INVENTURA RESURSA OKOLIŠA U OPĆINI ZAVIDOVIĆI

Na području općine Zavidovići su identifikovani sljedeći elementi (resursi) okoliša svrstani u kategorije voda, zemljište, atmosfera, biljni i životinjski svijet i izgrađeni okoliš (kulturno istorijsko naslijeđe).

1.1 Resurs: VODA

U okviru ovog resursa identifikovani su najznačajniji vodni resursi i to:

Površinske vode	
Rijeka Bosna	Rijeka Bosna izvire ispod planine Igman na nadmorskoj visini od 500 m, teče cijelim tokom kroz BiH u dužini od 273 km i ulijeva se u Savu u Bosanskom Šamcu. Bosna teče kroz sarajevsko, visočko, kakanjsko, zeničko i žepačko polje prije nego što protiče kroz područje općine Zavidovići. Na području općine Zavidovići rijeka Bosna teče svojim srednjim tokom u dužini od 16 km na nadmorskoj visini od 190 m/n.v., gdje postepeno prelazi u ravničarsku rijeku. Prosječna širina rijeke je 102 m, prosječna dubina je oko 2,00 m, prosječan protok vode iznosi 100 m ³ /s. Obale su visine 1,5 do najviše 6

	<p>metara, obrasle šibljem i drvećem. Rijeka Bosna ima vodu u srednjem toku u nivou kvaliteta srednje zagađenog vodotoka odnosno vodu II do III klase kvaliteta iz razloga što ona služi kao recipijent za prihvata velikih količina otpadnih voda iz gradova Sarajeva, Visokog, Kaknja, Zenice, Žepča i na kraju iz Zavidovića. U Zavidovićima se u Bosnu ulijevaju Krivaja i Gostović.</p>
<p>Rijeka Krivaja</p>	<p>U mjestu Olovo na nadmorskoj visini od 540 metara od manjih rijeka Stupčanice i Bioštica nastaje rijeka Krivaja. Ona teče u dužini od 73,5 km kroz brdsko planinsko područje pored devet seoskih naselja i ulijeva se u rijeku Bosnu u Zavidovićima na nadmorskoj visini od 190 m. Od samog izvora, (Stupčanica koja postaje Krivaja), do ušća tok je dug 101 km. Po svojim karakteristikama to je planinska tekućica bujičnog toka i protiče u predjelima pretplaninske-umjereno kontinentalne klime. Vodotok je prosječno širok oko 10 metara, prosječne dubine 0,5 metara i prosječan protok mjeren u dužem periodu iznosi 11,15 m³/s. Prosječna temperatura vode iznosi 11,3 °C a najviša izmjerena je iznosila 21 °C u Julu 2002. godine. Na području općine Zavidovići Krivaja teče u dužini od 38 km, svojim donjim i dijelom srednjim tokom. Kvalitet vode u gornjem toku voda je I do II klase kvaliteta relativno čiste tekućice, dok je u donjem toku voda II klase što predstavlja umjereno zagađenu tekućicu. Živi svijet u rijeci je dobro zastupljen a od riba prisutne su i salmonidne i ciprinidne vrste. Krivaja u svom toku ima veoma puno virova, kanjona, klanaca i manjih vodopada na pretežno kamenitom dnu. Na pet plaža, na području općine Zavidovići, u ljetnim mjesecima se rekreira veći broj građana, kao i na četiri vikend naselja. Otpadne vode iz naselja pored Krivaje dijelom se ispuštaju u rijeku, a i smeće se baca na obale i u potoke kao i u samu rijeku tako da se voda u određenom stepenu zagađuje.</p> <p>Glavni vodeni tokovi na teritoriji općine Zavidovići</p>
<p>Rijeka Gostović</p>	<p>Rijeka Gostović izvire ispod planine Tajan, tačnije formira se od više manjih rječica, Suhe i Lužnice i teče svojim tokom 16,5 km do ušća u rijeku Bosnu kod Zavidovića. Živi svijet u rijeci je dobro zastupljen a od riba prisutne su i salmonidne i ciprinidne vrste. Gostović u svom toku ima veoma puno virova, kanjona, klanaca i manjih vodopada na pretežno kamenitom dnu. Rijeku</p>

Gostović čini bezbroj kaskada, ali ono po čemu se Gostović trajno pamti su dva nekoliko metara visoka vodopada udaljena jedan od drugog tri i pol kilometra. Rijeka Gostovića sa svojom ljepotom okoliša bogata je potočnom i kalifornijskom pastrmkom, rakom, a u donjem toku svim ciprinidima.

Rijeka Gostović

Rijeka	Ukupna dužina (km)	Dužina na teritoriju općine (km)	Prosječan pad (%)	Finalni primalac
Bosna	273	16	15,2	Sava
Krivaja	73,5	38	8	Bosna
Gostović	16,5	16,5		Bosna

1.2 Resurs: ZEMLJIŠTE

Resurs: ZEMLJIŠTE

Ukupna površina općine: 521 km²

Struktura urbanih područja u općini

Naselje	Broj stanovnika		Površina (ha)	% u odnosu na ukupnu površinu općine /općine
	Popis 1991	Procjena danas		
MZ „ASIM ČAMDŽIĆ“	4793	4395	-	-
MZ „BRANIOCI GRADA“	5990	3940	-	-
MZ „BREŽIK“	1513	1486	-	-
MZ „DOLAC“	770	133	-	-
MZ „DOLINA ALIĆI“	1514	1272	-	-
MZ „DONJI GOSTOVIĆ“	2442	1080	-	-
MZ „DUBRAVICA“	1683	1136	-	-
MZ „GOSTOVIĆ“	4003	2791	-	-

MZ „KLEK“	7511	5224	-	-
MZ „KOVAČI“	5208	3853	-	-
MZ „KRIVAJA“	671	461	-	-
MZ „KRIVAJA-SMAILBAŠIĆI“	1190	776	-	-
MZ „LOVNICA“	2667	1083	-	-
MZ „MAHOJE“	740	456	-	-
MZ „MAOČA“	753	390	-	-
MZ „MEČEVIĆI“	1150	1250	-	-
MZ „PAŠIN KONAK“	6240	3030	-	-
MZ „RIBNICA“	1555	1102	-	-
MZ „RUJNICA“	1829	1783	-	-
MZ „STIPOVIĆI“	758	497	-	-
MZ „VOZUČA“	4184	1891	-	-
Ukupno:	57.164	38.027	-	-

Namjena zemljišta	Ukupne površine		
	Urbanog područja općine /općine (ha)	Područja izvan urbane zone (ha)	Ukupno (ha)
Poljoprivredne površine <ul style="list-style-type: none"> ▪ Oranice: 6.856 ha ▪ Voćnjaci: 1.431 ha ▪ Livade: 2.633 ha ▪ Pašnjaci: 2.974 ha ▪ Ostalo: 41.846 ha 			
Građevinsko zemljište – stanovanje	29,69 ha	59,38 ha	89,07 ha
Građevinsko zemljište – privreda	28,50 ha	4,33 ha	32,88 ha
Šumske površine	61 ha	39.900 ha	39.961 ha
Vodne površine	142 ha	900 ha	1.042 ha
Saobraćaj - putevi	73,12 ha	200 ha	273,12 ha
Saobraćaj – željeznica	28 ha		28 ha
Saobraćaj – aerodromi			
Kamenolomi		100 ha	100 ha
Deponije šljake, jalovišta i slično			

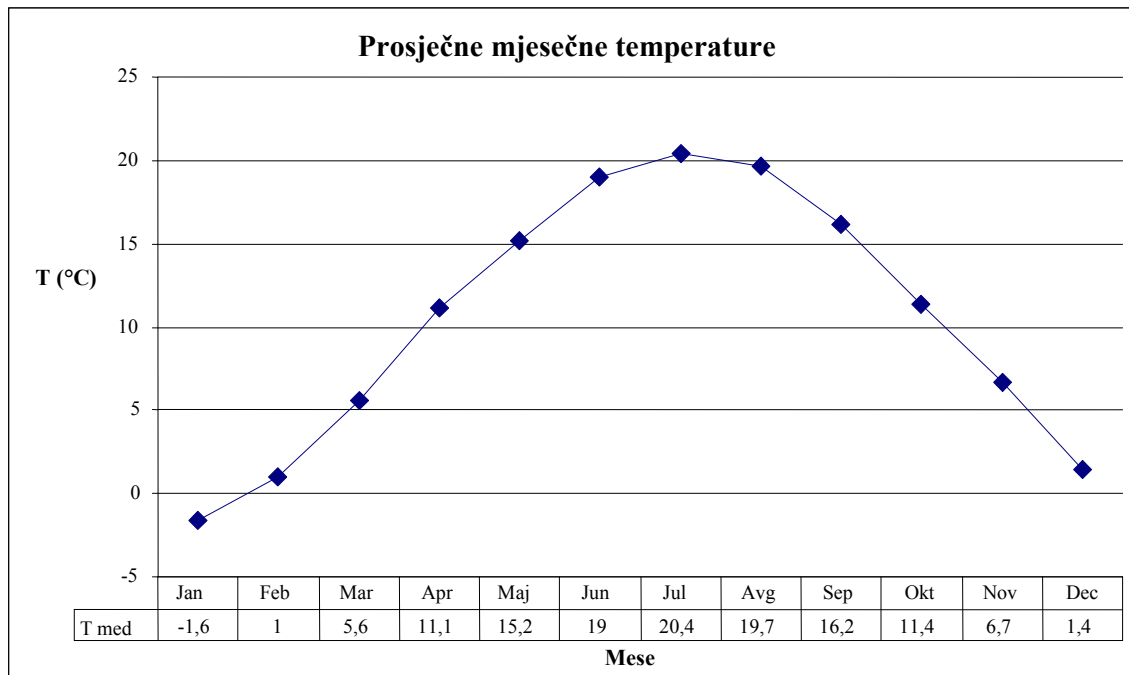
Deponije otpada	2,90 ha	3,10 ha	6 ha
Degradirane površine			
Zaštićena područja		4.038,35 ha	4.038,35 ha
Rekreacija	5 ha	15 ha	20 ha
Posebne namjene			
Ostale namjene (navesti koje)			

1.3 Resurs: ATMOSFERA I KLIMA

Teritorija općine Zavidovići smještena je na 44,27° sjeverne geografske širine i 18,10° istočne geografske dužine, ima površinu od 521 km², sa prosječnom nadmorskom visinom od 210 m; općina se prostire duž obala rijeke Bosne, koja čini dio crnomorskog sliva, sa pritokama Krivajom i Gostovićem koje se ulijevaju u istu južno i sjeverno od gradskog centra. Sjeverni dio općine karakterizira brdsko-ravničarski pejzaž prožet brojnim potocima, na istoku općinska granica je ograničena tokom rijeke Bosne i brežuljcima srednje visine, na jugu administrativna granica slijedi planinski lanac Ravan Planine, istočna granica prati brežuljke i planine i sječe dolinu rijeke Krivaje u njenom gornjem toku .

Prosječna godišnja temperatura kreće se od +5°C do +10°C, sa velikim razlikama između ljetnjeg i zimskog perioda: minimalne temperature idu do -27°C a maksimalne do 39°C . Zapravo radi se o regionu okarakteriziranom kontinentalnim tipom klime sa prosječnim padavinama od oko 800-1200 mm godišnje, sa snježnim padavinama zimi. Tokom cijele godine prisutan je vjetar sa sjeverozapada, dok početkom proljeća i zime vjetar se okreće i duva sa jugoistoka.

Minimalne temperature	Maksimalne temperature	Prosječne god. temperature	Prosječan broj sunčanih dana	Prosječne god. padavine
-27° C	+ 39° C	+ 21° C	83	1000 mm

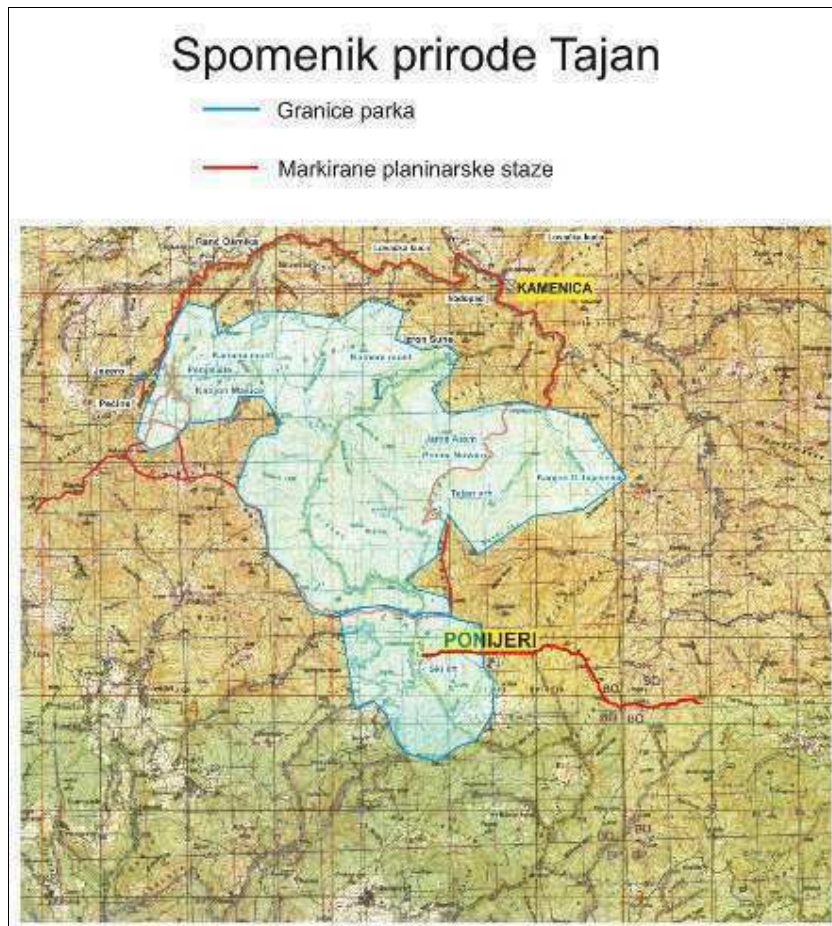
1.4 Resurs: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST

Stanje biodiverziteta na području općine Zavidovići ćemo posmatrati na nivou pejzaža i pripadajućih ekosistema. Na području općine Zavidovići prisutno je:

Pejzaži	Ekosistemi	
Brdsko-montani pejzaži	Ekosistemi običnog graba i hrasta kitnjaka sa velikim brojem florističkih i geološko-pedoloških varijanti (sa šaševima, pasjim zubom, klokočikom)	
	Ekosistemi montanih bukovih šuma sa biskupskom kapicom	
	Ekosistemi montane bukve i bekice	
	Ekosistemi bukve i javora gluhača	
	Ekosistemi crnog grahora i hrasta kitnjaka	
	Ekosistemi acidofilnih šuma hrasta kitnjaka	
	Ekosistemi jesenje šašike i bukve	
	Ekosistemi kitnjaka i medunca	
	Ekosistemi crnog graba i bukve	
	Ekosistemi crnog jasena i bjelograbića	
	Gorski pejzaži	Ekosistemi bukovo-jelovih šuma
		Prašumski rezervati
		Ekosistemi tamnih četinarskih šuma
Ekosistemi visokih zeleni		
Ekosistemi mezofilnih livada gorskog pojasa		
	Ekosistemi gorskih potoka	

Posebnu pažnju na području općine Zavidovići zauzima Spomenik prirode Tajan, koji je takvim proglašen 2008. godine od strane Skupštine Zeničko-dobojskog kantona. Spomenik prirode "Tajan" kao kategorija zaštićenog područja namijenjenog očuvanju trajnih prirodnih karakteristika od izuzetne važnosti, jedinstvenog i značajnog kvaliteta okoliša, otklanjanja i sprječavanja eksploatacije i oštećenja prirode, te omogućavanje stanovništvu koje živi u granicama zaštićenog područja, korištenje prirodnih dobara koje je u skladu sa ciljevima zaštite.

Na ovaj način se obezbjeđuje očuvanje brojnih prirodnih, pejzažnih, hidroloških, speleoloških, paleontoloških, edukativnih, naučnih i ekonomskih vrijednosti, te usklađivanje vrijednosti sa zaštitom, korištenjem i razvojem područja.

1.5 Resurs: Izgrađeni okoliš i prirodno naslijeđe

Pod izgrađeni okoliš podrazumjevamo kulturno istrojsko naslijeđe i to:

Nacionalni spomenik	Manastir Vozućica izgrađen u istom srednjovjekovnom periodu, proglašen nacionalnim spomenikom 2002. godine
Nacionalni spomenik	Stara džamija u Rujnici izgrađena početkom XX stoljeća, proglašena nacionalnim spomenikom 2010. godine
	Nalazi iz kasnog bronzanog doba otkriveni su u Hrgama, a razne gradine iz bronzanog i starijeg željeznog doba pojavljuju se u dolinama i pobrđu rijeka Krivaja i Gostović
	Stećci, u narodu poznati kao "mramorovi" ili "grčka groblja" najstariji su srednjovjekovni spomenici sačuvani u ovim krajevima. Nekropole stećaka rasute su po cijelom području općine, a po svojoj ljepoti ističu se stećci u Bešama
	Srednjovjekovna utvrđenja Stog i Gradić, koja su gotovo potpuno u ruševinama građena su koncem XIV i početkom XV stoljeća u svrhu kontrolisanja srednjovjekovnih puteva dolinama rijeka Krivaja i Gostović
Nalazi se na privremenoj listi nacionalnih spomenika	Ruševine manastira Udrim na ušću rječice Otežnje u Gostović, koji je građen koncem XVI i početkom XVII stoljeća.

	Džamija u selu Bajvati, izgrađena početkom XX stoljeća,
	Turbe u Bešama-Bajvati, Mjesna zajednica Gostović, nepoznatog porjekla
	Katolička župna crkva u Zavidovićima, izgrađena početkom XX stoljeća
	Pravoslavna crkva u Zavidovićima, izgrađene početkom XX stoljeća
	Stare bosanske stambene kuće, tipične arhitekture i načina gradnje, nalaze se u seoskim naseljima na području općine (Bajvati, Borovnica).
	Zgrada stare željezničke stanice u sjedištu općine, izgrađena 1897.godine, koja je trenutno u funkciji kao stambeni objekat.
	“Numanova avlija”, izgrađena 1904.godine kao niz stambenih i poslovnih objekata, nalazi se u fazi potpune devastacije.
	Ulica “S.Radića”, zvana “Crkvena”, izgrađena koncem XIX i početkom XX stoljeća, kao niz stambenih i poslovnih objekata, predstavlja jedino sačuvano staro gradsko jezgro.
	Zgrada zvana “Kantina”, sjedište kulturnog i društvenog života na početku razvoja grada, bila u vlasništvu IP “Krivaja”, prodana privatnom licu, nalazi se u fazi rušenja
	Poslovna zgrada IP “Krivaja”, zvana “Vila”, zgrada starog Dječijeg vrtića i zgrada u kojoj je smještena poslovnica “Elektro-distribucije”, izgrađene koncem XIX i početkom XX stoljeća, renovirane i zaštićene od propadanja zahvaljujući aktuelnim vlasnicima i korisnicima, predstavljaju dijelove arhitekture iz vremena početaka razvoja grada.
	Kuća dr. Pinkasa Banta u Ul. Naselje solidarnosti, izgrađena početkom XX stoljeća kao stambeni, objekat sa ambulantom, renovirana i sačuvana, u funkciji stambenog objekta.
	Handžića kuća, zvana «Vila» u Ulici Ćumurana, porodična kuća izgrađena početkom XX stoljeća, renovirana i očuvana u funkciji stambenog objekta.
	Dom kulture Zavidovići, izgrađen 1953.godine, predstavlja sjedište kulturnog i društvenog života općine od momenta svoje izgradnje, dijelovi zgrade su devastirani, a JU “Centar za kulturu” koja ima sjedište u zgradi, zajedno sa Općinom radi na projektima njenog renoviranja i zaštite u cilju privođenja cijelog objekta njegovoj namjeni,
	Kamene kugle, na lokalitetu Duboki potok, selo Grab, nepoznatog porjekla, nisu naučno i arheološki istražene i valorizovane

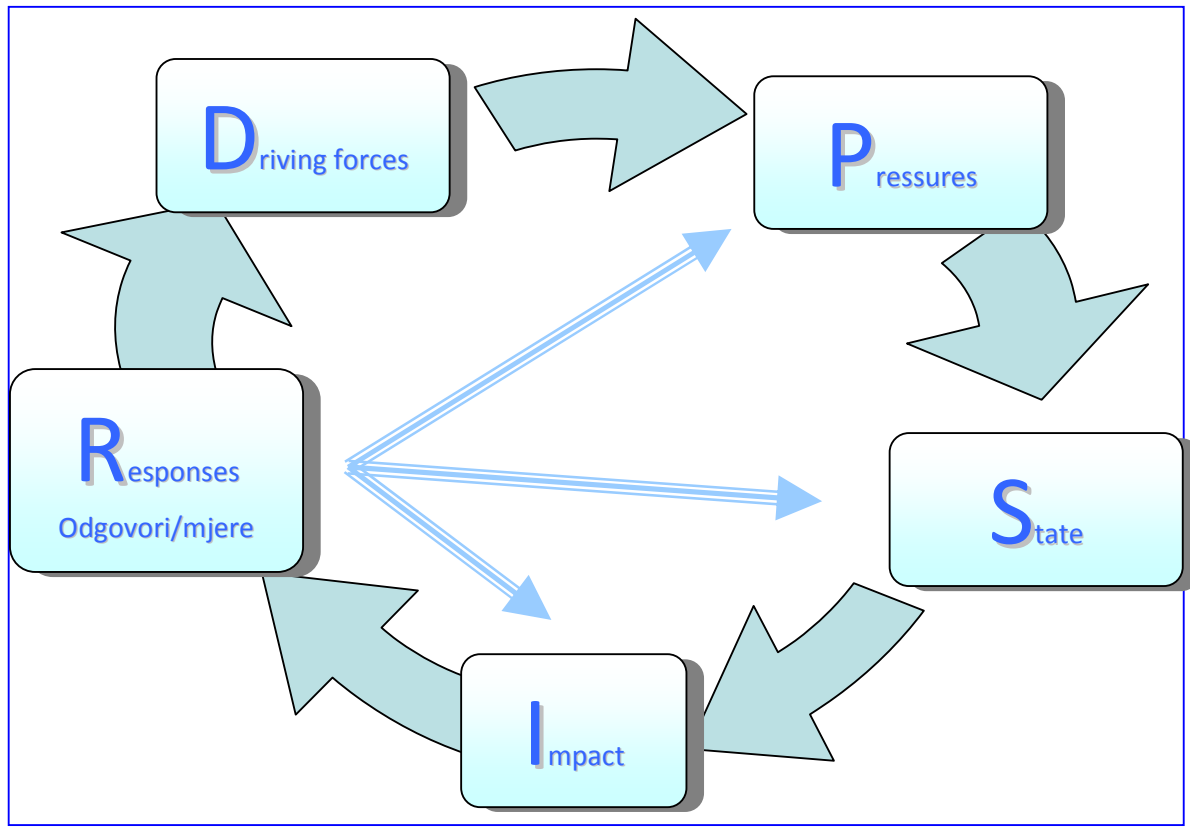
2. ANALIZA STANJA OKOLIŠA PREMA DPSIR METODOLOGIJI

2.1 D-pokretačke snage uticaja na okoliš

Pokretačke snage uticaja na okoliš (koje djeluju u općini Zavidovići, a i šire) možemo svrstati u slijedeće osnovne kategorije:

- Naselja-stanovanje (gradovi, mjesta, sela)
- Energetika
- Industrija/Privreda
- Poljoprivreda
- Ribarstvo
- Transport
- Turizam

Ova klasifikacija je napravljena u skladu sa kategorizacijom Evropske agencije za okoliš (EEA – European Environment Agency). Radi potrebe prilagođavanja našem lokalnom kontekstu, ovom spisku ćemo dodati još jednu kategoriju: „Uticaj ratnih dejstava“.

Driving forces – pokretačke snage promjena u okolišu

Naselja (gradovi, mjesta, sela) kao pokretačka snaga

Naselja na području općine Zavidovići sa osnovnim podacima dati su u nastavku.

MZ „ASIM ČAMDŽIĆ“

4.395 stanovnika, naselja: Skroze, i ulice Česme, Gazija, Dr. Pinkasa Bandta, Gazihusrefbegova, A.V. Ilhamije, Dragovački put, S.b. Bašagića, Narodnog fronta, Naselje solidarnosti i Masrkovac, Voćarski put, Krivajska, Naselje Stadion i "ABC" blokovi

MZ „BRANIOCI GRADA“

3.940 stanovnika, naselja: Majdan, Gornje Selo, Gradina, Džebe, Podubravlje i Ridžali, Naselje Sutjeska, Ulica Stjepana Radića i dr.

MZ „KLEK“

5.224 stanovnika, naselja: Potklečje, Naselje-2. gi km, ulice Zlatnih Ljiljana, Patriotske lige, Mehmeda Spahe, Mehmed Paše okolovića, Potklečki put, Prvomajska, H.K. Gradaševića, Fabio Moreni, Guido Pulleti i Sergio Lane, ulica Alije Izetbegovića i dr.

MZ „BREZIK“

1.486 stanovnika, naselja: Krajnići, Ismići, Brašljevine, Luke, Memići, Lug, Dolina, Alići, Krtošići Brezik polje, Hum i Podvolujak

MZ „DOLAC“

133 stanovnika, naselja: Dolac, Blizna

MZ „DOLINA-ALIĆI“

1.272 stanovnika, naselja: Dolina, Alići, Krtošići

MZ „DONJI GOSTOVIĆ“

1.080 stanovnika, naselja: Poljice, Petkovići, Prnjavor, Fojnica, Paravci, Marušići, Dedići

MZ „DUBRAVICA“

1.136 stanovnika, naselja: Dubravica, Borosi, Grlići, Kremenjaši, Podgaj, Alići, ul. M. Gupca, Dubravački put, Lovački put, Hasana Kikića.

MZ „GOSTOVIĆ“

2.791 stanovnika, naselja: Gostović, Bajvati, Beše, Žioke, Borovnica, Šehići, Kozlići, Čardak, Otežnja, Drakulići, Kučice, Bijeda, Lijevča, Mitrovići, Stojanovići, Kamenica, Priluk, Đurići, Božičkovići, Novakovići, Sinanovići, Tribići, Velići, Grabovica, Lug, Mrđani, Vukmanovići

MZ „KOVAČI“

3.853 stanovnika, naselja: Mustajbašići Donji, Mustajbašići Gornji, Kovači Gornji, Dragovići, Kovači-Stanica, Džinići, Stavci, Brijeg, Karalići, Žišci, Hrkići, Vikovići d. i Vikovići G.

MZ „KRIVAJA“

461 stanovnika, naselja: Dio naselja Krivaja, Bare, Keseri

MZ „KRIVAJA-SMAILBAŠIĆI“

776 stanovnika, naselja: Bare, Keseri, Fazlići, Smailbašići, Šadići, Rijeka, Krivaja, Curići, Polje, Lazendići, Tunjik, Sjenokos, Ravan, Podmalovan, Sjerkovine, Prokići, Gornje polje, Tripunovići, Paljenik

MZ „LOVNICA“

1.083 stanovnika, naselja: Donja Lovnica, Dabići, Fejzići, Faljići, Huremi, Dolovi, Bećirovići

MZ „MAHOJE“

456 stanovnika, naselja: Podvolujak, Volujak, Potok Brdo, Žuber, Oštrić

MZ „MAOČA“

390 stanovnika, naselja: Maoča, Stipin Han, Gornja Dištica, Dištica D., Lazine, Ivanovići, Borokvica

MZ „MEĆEVIĆI“

1.250 stanovnika, naselja: Mećevići, Krčevine, Trnovače, Grab, Kućare

MZ „PAŠIN KONAK“

3.030 stanovnika, naselja: Elići, Huskići, Borik, Hasa-novići, Imamovići, Kljenik, Lišići, Bjelkići, Garići, Pašin Konak, Vučje polje, Kruščice, Plužine, Oskoruše, Mujkići, Meredanovići, Omići, Omar, Osmići, Mramorje, Mali Junuzovići, Laz, Livade, Božići, Kuljani, Bratanovići, Rudača, Čevaljuša, Riječani, Kasračići, Vrela, Kuvelj.

MZ „RIBNICA“

1.102 stanovnika, naselja: Ribnica, Gosovica D., Gosovica G., Nišani, Lađenik, Mujići, Čizme, Vračevac, Predražići, Prisjeka i Spasojevići.

MZ „RUJNICA“

1.783 stanovnika, naselja: Jolde, Luke, Selište, Šabin Potok, Zagaj, Mednjik, Hurići, Hadrovići, Kazići, Gornja Blizna, Tursići.

MZ „STIPOVIĆI“

497 stanovnika, naselja: Stipovići, Staro selo, Lipovci, Bare, Luke

MZ „VOZUĆA“

1.891 stanovnika, naselja: Vozuća, Gornje polje, Delići, Pavlovići, Osječani, Hopdžići, Podobala, Krš, Crnjevo G., Crnjevo D., Bare, Bučje, Gaj, Đurići, Stakići, Vukovine, Gare, Turčinovići, Vasići, Stošnica, Slivići, Velići, Vildani, Kalajši, Lipa, Jelčići, Pašalići, Cvijanovići, Maričići, Kočarin, Pejići, Miljevići, Predrazi, Janjila, Stog, Hrge, Medići, Trnići, Hadžići i Kamenica

Energetika kao pokretačka snaga

Na području općine Zavidovići u okviru industrije prerade drveta Krivaja postoje dva energetska objekta i to Energetika „Krivaja“ i energetika „Namještaj I“. Energetika „Krivaja“ ima instalirani kapacitet 5 MW, a kao pogonsko gorivo koristi se kameni uglj, drvo i drvni otpad. energetika „Namještaj I“ ima instalirani kapacitet 1 MW, a kao pogonsko gorivo koristi se kameni uglj, drvo i drvni otpad. Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona na rijeci Bosni planirana je izgradnja tri hidrocentrale kapaciteta 18 MW, na rijeci Krivaji planirana je izgradnja četiri hidrocentrale kapaciteta 5 - 10 MW, na rijeci Gostović planirana je izgradnja jedne hidrocentrale kapaciteta 10 MW i na pritokama rijeke Gostović planirana je izgradnja 28 mini hidroelektrana kapaciteta 0,3 – 1,5 MW.

Industrija/privreda kao pokretačka snaga

Na području općine Zavidovići u različitim industrijskim/privrednim djelatnostima se nalaze sljedeći privredni subjekti.

Industrijska/privredna djelatnost	Konkretni privredni subjekti u općini	Vrsta proizvodnje
Građevinarstvo i proizvodnja građevinsko-zanatskih materijala		
	„ERDI“ D.O.O.	Proizvodnja betonske galanterije, niskogradnja, visokogradnja
	„POROBIĆ“ D.O.O.	Proizvodnja betonske galanterije, niskogradnja, visokogradnja
	„KRIVAJA GRADNJA“ D.O.O.	Proizvodnja betonske galanterije, niskogradnja, visokogradnja, vađenje kamena krečnjaka-Kamenolom Sokolica
	„TUZLIĆ-SREBRENICA“ D.O.O.	Proizvodnja betonske galanterije, niskogradnja, visokogradnja
	„DENDIĆ“ D.O.O.	Proizvodnja PVC solarije
	„SETA INŽINJERING“ D.O.O.	Niskogradnja, visokogradnja, U toku je otvaranje pogona za proizvodnju inox galanterije
	„ALMY GRADNJA“ D.O.O.	Proizvodnja betonske galanterije, niskogradnja, visokogradnja Proizvodnja aluminijske bravarije, Proizvodnja PVC stolarije
Prehrambena industrija		
	„KOBRA“ D.O.O.	Proizvodnja pekarskih proizvoda
	PDD „GRADSKA PEKARA“ D.O.O.	Proizvodnja pekarskih proizvoda (trenutno je obustavljena proizvodnja)
Proizvodnja namještaja		
	IP „KRIVAJA “ D.O.O.	Proizvodnja drvenog namještaja, parketa, rezane građe, furniranih ploča, latoflex ulošci i sl.
Prerada drveta (paneli, stolarija), papirna (papir, papirna galanterija i ambalaža) i grafička /štamparska industrija (knjige, novine)		
	„KRIVAJA – TVORNICA MONTAŽNIH KUĆA“ D.O.O.	Proizvodnja i montaža montažnih objekata, proizvodnja i ugradnja vanjske i unutrašnje drvene stolarije, proizvodnja lakih građevinskih ploča, proizvodnja i montaža ljepljenog lameliranog drveta
	„EUROIMPEX-AN“ D.O.O.	Proizvodnja rezane građe, briketa
	„DRVOPROMET-MUJARIĆ“ D.O.O.	Proizvodnja rezane građe
	„SOJKIĆ“ D.O.O.	Proizvodnja parketa (gradi se novi pogon, u starom pogonu je obustavljena proizvodnja)

Mašinska industrija		
	FAD „NAM“ D.O.O.	Proizvodnja dijamantskih alata
	„TERMO TECHNOLOGY INTERNATIONAL“ D.O.O.	Proizvodnja plinskih peći i kamina
	„VENTILATION SYSTEMS INTERNATIONAL“ D.O.O.	Proizvodnja keramičkih gorionika za plinske peći i kamine
	„KRIVAJA METALI“ D.O.O.	Proizvodnja čeličnih konstrukcija, cisterni za tečna goriva, metalne galanterije
Industrija tekstila i odjeće		
	„ZIKO“ D.O.O.	Proizvodnja HTZ opreme
	„ELTEX“ D.O.O.	Proizvodnja HTZ opreme
Ostala industrija	JP „ŠUMSKO PRIVREDNO DRUŠTVO ZENIČKO DOBOJSKOG KANTONA“ D.O.O.	Proizvodnja: 67.952 m3 drvnih sortimeneta (29.701 m3 četinari i 38.251 m3 liščari), proizvodnja sadnog materijala cca. 660.000 sadnica na površini od 4,7 ha, a maksimalna mogućnost proizvodnje je cca 2.500.000 sadnica na površini od 13,49 ha,

Poljoprivreda kao pokretačka snaga

Na području općine Zavidovići u različitim poljoprivrednim djelatnostima se nalaze sljedeći subjekti.

Ratarstvo	3500 individualnih poljoprivrednih proizvođača. Deset je poljoprivrednika prijavilo obrt iz oblasti ratarstva.
Voćarstvo i vinogradarstvo	3 000 individualnih poljoprivrednih proizvođača, od čega je 50 proizvođača malina koji su članovi ili kooperanati PZ „Malinar“ i preko iste zadruge lakše ostvaruju prodaju proizvoda i samu proizvodnju,
Povrtlarstvo	7000 individualnih poljoprivrednih proizvođača koji se bave uzgojem povrća, Dvadeset poljoprivrednika povrtlara je prijavilo obrt ili je u postupku prijave obrta.
Mljekarstvo	2400 individualnih poljoprivrednih proizvođača drži jednu do najviše dvadeset muznih krava, (većinom po jednu kravu), Pet proizvođača mlijeka je prijavilo obrt.
Stočarstvo	3047 individualnih poljoprivrednih proizvođača se bavi nekim vidom stočarstva osim što se bave i mljekarstvom, (u ovu cifru ulaze i mješovita poljoprivredna stočarska gazdinstva gdje spada i mljekarstvo).
Peradarstvo	2100 individualnih poljoprivrednih proizvođača bavi se uzgojem živine stalno ili povremeno. Tri peradara su prijavila obrt.

Pčelarstvo	300 individualnih poljoprivrednih proizvođača bavi se pčelarstvom. Sedamdeset pčelara su članovi UP „Pčelar“ Zavidovići,
Uzgoj i skupljanje ljekovitog bilja	500 poljoprivrednih proizvođača se bavi uzgojem malih količina ljekovitog bilja. Samo su četiri proizvođača koji imaju više od 0,2 ha matičnjaka u proizvodnji. Dvije hiljade individualnih poljopr. proizvođača bavi se sakupljanjem ljekovitog bilja,

Ribarstvo kao pokretačka snaga

Vrsta ribolova	Konkretni subjekti u Općini /Općini	Kratak opis djelatnosti
Slatkovodno	Uzgoj ribe se vrši kod sedam lica od kojih je jedno pravno lice.	Uzgoj ribe se obavlja na svega 0,3 ha. Godišnja proizvodnja je 17 t kalifornijske pastrmke.

Transport kao pokretačka snaga

Osnovne karakteristike postojećeg stanja drumskog saobraćaja općine Zavidovići su:

Kroz područje općine Zavidovići protežu se 4 regionalna puta Žepče- Zavidovići-Maglaj; Zavidović-Kamenica-Ponijeri; Zavidović-Vozuća-Maoča i Ribnica-granica općine Banovići u dužini od 80,07 km, potom na području općine nalaze se 22 lokalna puta ukupne dužine 113,80 km, te 101 nekategorisani put ukupne dužine 171,98 km.

Na području općine Zavidovići godišnje se registruje 6010 motornih vozila. Za putnička motorna vozila, laka teretna vozila, teška teretna vozila i motore i motocikle i njihov prosječni godišnji broj pređenih kilometara dobijena je procjena da sva vozila sa područja općine Zavidovići godišnje pređu 71.243.725 km.

U okviru željezničkog saobraćaja teritorijom općine Zavidovići proteže se magistralna pruga Šamac – Sarajevo – Ploče, duplim kolosjekom u dužini od 14 kilometara.

Turizam kao pokretačka snaga

Turistički potencijal prirodnih resursa postoji, ali nije dovoljno razvijen. Prirodne pogodnosti koje posjeduje općina nisu praćene odgovarajućom infrastrukturom, opremljenošću kao i edukativnim mjerama.

U posljednje vrijeme Općina Zavidovići je intenzivirala napore u obogaćivanju turističke infrastrukture na području Kamenice i Spomenika prirode Tajan.

Općina posjeduje jedan hotel «B» kategorije sa 35 soba i 50 ležaja. Hotel se uglavnom koristi za poslovne partnere IP «Krivaja» i rijetko za turističke aranžmane. Ostvareni broj noćenja u 2003.god. 722 ili 14,44% kapaciteta, a u 2004.god. 922 ili 18,44%. Iskorištenost restoranskog kapaciteta u 2003.god. je 25% , a u 2004.god. 30%. Ovaj hotel trenutno je izvan funkcije «Solaris» je turistički kapacitet sa 25 ležaja i restoranskim uslugama, koji se pokazao spremnim odgovoriti zahtjevima turističkog tržišta, ali takođe je izvan funkcije.

Destinacije Maoče i Kamenice imaju povoljne početne turističke korake, ali je potrebno veliko ulaganje za stavljanje u funkciju i iskorištenost ovih prirodnih ljepota .

Bogatstvo tekuće vode je prirodni resurs koji treba čuvati i treba mnogo raditi na razvijanju svijesti o očuvanju ove prirode koja okružuje zavidovićane kako bi se takvi resursi mogli ponuditi tržištu i ostvariti dobit.

Na području općine Zavidovići u različitim turističkim oblastima se nalaze sljedeći turistički sadržaji:

Vrsta turizma	Turistički kapaciteti	Osnovni podaci o navedenim turističkim kapacitetima
Zimski turizam (zimski sportovi)	Postoje prirodne predispozicije za organizovanje zimskih sportova na planini Tajan (alpsko i nordijsko skijanje). Trenutno u toku zime rekreativno se organizuje hodanje na krpljama i za ovaj vid rekreacije postoje uređene planinarske staze. (180 km obilježenih staza)	Nema izgrađenih turističkih kapaciteta
Kupanje na otvorenom (rijeka, jezera)	Na rijekama Krivaja i Gostović postoje desetine neformalno organizovanih kupališta, a najpoznatija i najposjećenija su gornjim tokovima ovih rijeka.	Zbog neispunjavanja minimalnih higijensko-sanitarnih uslova vode, uzrokovane zbog direktnog ispuštanja kanalizacionih voda u rijeke, nisu vršena ulaganja u izgradnju kapaciteta za kupanje.
Seoski turizam /agriturizam	Začetci razvoja seoskog turizma već postoje na području sela Maoča i Stipin Han u gornjem toku rijeke Krivaje, gdje mještani pružaju određene usluge kupcima i kamperima (prodaja lokalnih proizvoda, priprema hrane i sl.).	
Ekoturizam (posjeta prirodnim, zaštićenim, netaknutim područjima prirode uključujući rezervate flore i faune)	<p>Spomenik prirode „Tajan“ i vikend naselje Kamenica</p> <p>U tom području se pojavljuju sljedeći prirodni fenomeni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vodopadi (dva veća vodopada na rijeci Gostović) - Pećine i jame (najveća gustoća speleoloških objekata po jedinici površine u Bosni i Hercegovini sa više od 100 speleoloških objekata od kojih su posebno interesantne za turističko uređenje Lukina pećina i Pećina u Srednjoj stijeni. Tu su i najdublji i najduži objekti u širem regionu. Takođe, većina njih ima osobenost da su nastali u kontaktu magma i karsta) -Arheološki lokaliteti (2 nalazišta paleolitske kulture, 3 neolitske kulture i desetina nalazišta iz ranog srednjeg vijeka) - Kanjoni (Tajašnica, Mašica su najdublji kanjoni u širem regionu) - Izron Suhe (najjače kraško vrelo u regionu više od 300 l/sec) - Endemske biljke: Euphorbia gregersenii (Gostović), Viola beckiana (Gostović), Halacsya sendtneri (Gostović), Lilium bosniacum (Tajan) - Zanimljiva flora: Hedera helix (Srednja stijena) –najdeblje stablo u Bosni i Hercegovini - Rijetka fauna: Triturus alpestris (Kamanica- Rapte-Srednja stijena) , Cyphonethes tajanus – Tajanska mokrica 	U naselju Kamenica koje u neposrednoj blizini Spomenika prirode „Tajan“ postoji oko dvadeset vikend kuća koje se iznajmljuju turistima

	<p>- Paleontološki nalazi: Ursus spelaeus – pećinski medvjed (Lukina pećina, Ukasna pećina, Ponor Novara, Pavlova pećina), Cave hyaena – pećinska hijena (Ukasna pećina), Cervus elaphus – crveni jelen (Ukasna pećina, Pavlova pećina)</p> <p>- Mašička stijena (najviša litica u širem regionu, visoka oko 250 m)</p> <p>- Stalagnit u obliku Bogorodice (Pećina u Srednjoj stijeni)</p>	
Kulturološki turizam (posjeta istorijskim destinacijama, muzejima, festivalima, itd)	Muzički festival „Raspjevana jesen“	20. festival pjevača amatera
	Međunarodna tradicionalna likovna kolonija „Proljeće u Zavidovićima“	2011. godine organizuje se osma likovna kolonija, a kao i svake godine održava se na područje Maoče u mjesecu junu. Smještaj učesnicima se organizuje u domu Mjesne zajednice „Maoča“.
	Međunarodna smotra folklor	Organizuje se u sklopu manifestacije „Ljeto u gradu“ i održava se na otvorenom prostoru u periodu juli-avgust.
Avanturistički turizam (rafting, planinarenje, itd)	„Krivaja rafting“	2011. godine organizovan 11. Međunarodni krivaja rafting
	Biciklijada „Kamenica – Mitrovići“	2011. godine organizovana 11. po redu biciklijada u organizaciji SNIK „Atom“
	Planinarenje na Tajanu	180 kilometara obilježenih planinarskih staza na Tajanu
	Speleologija	Sedmodnevni „Speleo kamp“ Tajan u organizaciji SNIK „Atom“
Ostalo – LOVNI TURIZAM	Površina lovnog područja 42.000 ha	Lovnim područjem upravlja LO „Klek“ koji raspolaže sa 24 lovačka doma koji u prosjeku imaju po 20 ležaja.
Ostalo – RIBOLOVNI TURIZAM	Bavljenje ribolovom na rijekama: Bosna, Krivaja, Gostović, te riječicama Turbušnica, Tajašnica, Suha, Botašnica, Mašica, Buretina	Preko stotinu kilometara vodeneih tokova na kojima je moguće bavljenje ribolovom

Uticaj ratnih dejstava kao pokretačka snaga

Vrsta	Kratak opis situacije
Minska polja	<p>Na području općine Zavidovići registrovana su minska polja na sljedećim lokacijama:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. MZ Pašin Konak, Garići-Vrtlići-Šimića brijeg, Imamovići 2. MZ Rujnica, Kazići od puta zvanog Podavlija do puta zvanog Huremi 3. MZ Dolina Alići, Naselje Dolina područje između rijeke Bosne i želj. Stanice 4. MZ Gostović, Poljice 6 km 5. MZ Gostović, Vrlaja pećina, Verigovac, Presjedla područje Golog brda prema Vukmanovićima 6. MZ Dubravica, Karaula-Hadrovac, Dubravica 7. MZ Donji Gostović, Marin vjer 8. MZ Pašin Konak, kota 715, Livade

	<ol style="list-style-type: none">9. MZ Smajilbašići, potok Loporovac10. MZ Rujnica, desna strana rijeke Rujnica, selo Kazići11. MZ Pašin Konak, Radlovo brdo-Božići12. MZ Smajilbašići, Šadićka visa, Smajilbašići13. MZ Rujnica, Previla i Gaj14. MZ Rujnica, lijeva strana rijeke Rujnica "Visa" i rijeke Bosne "Vučkovo"15. MZ Dolac, Svinjci-Dubrave16. MZ Dolac, Jezero-Jezerac rijeka Rujnica17. MZ Rujnica, Vrtlić brdo-Hatića krčevina-mala i velika Blizna18. MZ Dolina Alići, naslej Dolina prema Lukama19. MZ Gostović, područje između sela Bajvati i sela Grabovica20. MZ Gostović, Konjsko Brdo-Žepačko raskršće21. MZ Dolac, naselje Dubrava22. MZ Dolac, Vučkovo23. MZ Dolina Alići, Naselje Dolina-kota 276 Hober24. MZ Gostović, područje iznad sela Borovnice na obroncima planine Velež25. MZ Gostović, selo Grabovica- potok Margita26. MZ Dolac, Blizna-Meraje-Podblizna27. MZ Lovnica, Dolovi, Dabići-duž korita rijeke Pejići do škole u Lovnici28. MZ Mahoje, Mahoje29. MZ Brezik, Brašljevine – jugoistočno od Buna tt.694, naselje Brašljevine30. MZ Ribnica, Gosovica31. MZ Vozuća, Hadžića polje, Crnatovo polje, Polje 3-Stog MAC ID – 6448, Polje –Donja Svinjašnica MAC ID – 6445, Polja 3B MAC ID – 3765, Polje –Prisjeka 2C MAC ID – 6714, Polje –Prisjeka 1C MAC ID – 6710, Polje –Prisjeka 1B MAC ID – 6707, Polje –Prisjeka 2A MAC ID – 6712, Polje –Prisjeka 3A MAC ID – 3765, Polje –Prisjeka 1A MAC ID – 6696, Polje –Prisjeka 2B MAC ID – 6713, Polje –Prisjeka 1D MAC ID – 6711, Hodžića polje RT-3 MAC ID – 472732. MZ Donji Gostović, Marin vjer-Gradina-Grabovica
--	--

2.2 P-pritisci na okoliš

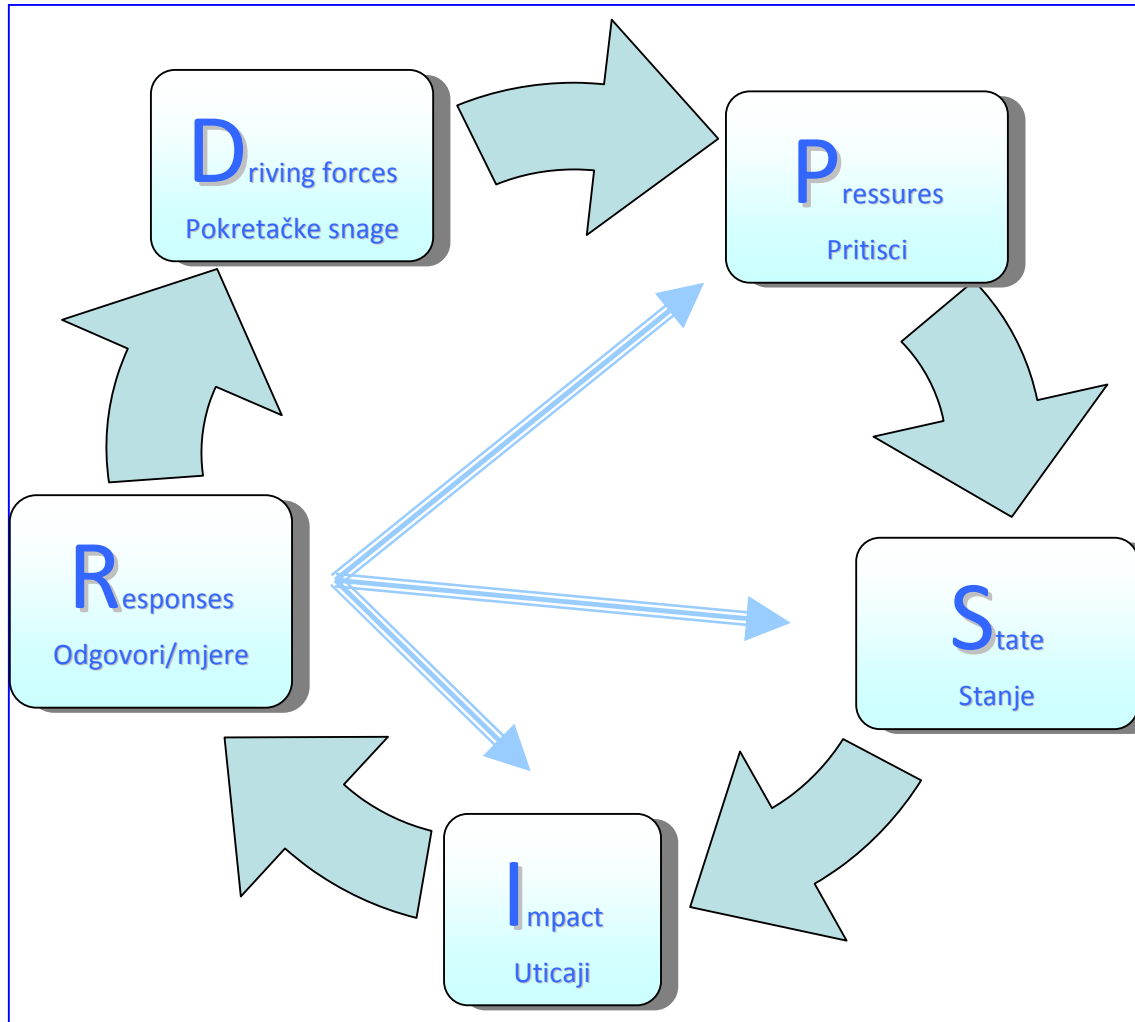
Postoje dvije osnovne kategorije pritisaka na okoliš, a to su:

1. Zagađivanje okoliša, tj. zagađenje:

- a. Vode
- b. Zraka /vazduha tj. atmosfere (u daljnjem tekstu ćemo koristiti pojam atmosfera)
- c. Tla (zemljišta)
- d. Biljnog i životinjskog svijeta

2. Prekomjerna eksploatacija prirodnih resursa, tj.

- b. Vode
- c. Tla /zemljišta /prostora
- d. Biljnog i životinjskog svijeta

P-pritisci na okoliš

U nastavku su prikazani pritisci na pojedine elemente okoliša(voda, atmosfera, tlo) do kojih dolazi direktno zbog djelovanja pokretačkih snaga.

Pritisci na vodne resurse

Pritisci nastali zbog stanovanja/naselja kao pokretačke snage

Tačkasti izvor zagađenja² na području općine Zavidovići podrazumjeva urbane otpadne vode iz gradske kanalizacione mreže. Grad Zavidovići ima djelimično riješen kanalizacioni sistem fekalnih otpadnih voda, odnosno uža gradska zona je pokrivena gradskom kanalizacijom koja je odvedena u recepijent- otvoreni kolektor rijeka Bosna, dok je ostali dio gradske i prigradske zone riješen septičkim jamama i direktnim ispuštima u rijeke Krivaju i Gostović kao i njihove pritoke. Mjesne zajednice "Branilaca grada" i naseljeni centri Ridžali, Džele, Majdan i Ćumurana, su spojeni na sistem javne kanalizacije. Službeno ima 3085 korisnika koji koriste usluge plaćajući određenu cijenu. Broj priključaka na kanalizaciju je 671 individualni stambeni objekat, 551 zgrada –ulazi, 27 javnih objekata i 291 privredni subjekat, s tim da niti jedan industrijski subjekat nema priključak. Ne postoji nikakva dokumentacija koja se odnosi na karakteristike kanalizacione mreže, tako da je upravljanje/održavanje bazirano na iskustvima

² Tačkasti izvori zagađenja

To su oni izvori, gdje zagađujuće materije ulaze u vodu kroz tačno određene ispuste. Takve izvore je lako uočiti i identificirati, i količina zagađenja se može prilično tačno mjeriti. Ovim načinom se pretežno zagađuju površinske vode.

zaposlenika tokom godina rada. Tehničari komunalnog poduzeća izvjestili su da, kanalizaciona mreža koja služi gradski dio, je duga oko 25 km. U samoj urbanoj zoni postoji 14 tačaka izlivanja kanalizacione mreže u rijeku Bosnu.

Difuzni izvori zagađenja³ na području općine Zavidovići su:

- procjedne vode gradske deponije Ekonomija. Gradska deponija „Ekonomija“ udaljenosti cca 3,00 km od grada, opslužuju je vozila, skip i bager na razgrtanju smeća i kontejnerska vozila za prevoz smeća. U toku održavanja gradske deponije koristi se kamena i zemljana prekrivka deponovanog smeća sa razgrtanjem i nabijanjem istog. Gradska deponija nema mogućnost selektivnog odlaganja pošto nije ni u gradu riješeno selektivno prikupljanje svog otpada. Procjeden vode deponije Ekonomija vrše pritisak na rijeku Bosnu. Zagađenje je još više izraženo postojanjem potoka koji prolazi sjevernim dijelom deponije.

Gradska deponija „Ekonomija“

"Gradska deponija Ekonomija" je prilično neuređena deponija u smislu propisa koji govore o načinu deponovanja otpada. U tom pravcu govori i činjenica da ista nema dozvole za upotrebu i ne može je dobiti dok se ne uredi. Deponija se nalazi u blizini stambenih objekata i na udaljenosti od centra grada oko tri kilometra. Deponija nije ograđena, rijetko se zastire inertnim materijalom, a na istoj su obezbijedeni uslovi za prevenciju od požara. Otpad se redovno razastire a problem predstavlja velika količina organskog otpada na deponiji, što stvara neprijatne mirise. Sa sanitarno higijenskog stanovišta, problem predstavlja slobodan pristup za pse i druge životinje na deponiju, slobodan pristup licima koja prebiru otpad na deponiji, direktno zagađenje vode u vodotoku rijeke Bosna, zagađenje zraka neprijatnim mirisima, kao i to što se vozila koja dopreme otpad kreću po razasrtom otpadu i bez čišćenja i dezinfekcije voze dalje na javnim površinama.

- Ruralne otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela vrše pritisak i zagađenje vodnih resursa u sliv rijeka Gostović, Krivaja i Bosna. Konkretno u predgrađima situacija je kritičnija i zagađenje iz ruralnih otpadnih voda tiče se većim dijelom zagađenja podzemnih vodenih tijela prisutnih na području; posebno rijeke duž kojih je najveća naseljenost, a to su rijeke Krivaja, Gostovići i Rujnica. Kako bi se riješila ova problematika, Općina je naložila da svaki novi objekat mora biti opremljen sa septičkim jamama sa dvije komore, ukupnog preporučenog volumena od 8-15 m³. Bivši Općinski inspektor Mujić Edhem je evidentirao prisutnost na teritoriju nekih elemenata koji su posebno kritični: škola u lokalnoj zajednici Kovači je snabdijevana velikom septičkom jamom, ali je izgrađena u neposrednoj blizini rijeke Krivaje i tako potencijalno može predstavljati rizik od kontaminacije u blizini tijela površinskih voda; u lokalnoj zajednici Vozuća otpadne vode se prikupljaju preko kanalizacione mreže izgrađene prije rata a jedini izlaz iz ove mreže je na otvorenom polju smještenom uz obale rijeke Krivaje. Samo u 2-3 slučaja u posljednjih nekoliko godina su urađene intervencije čišćenja septičkih jama

³ **Difuzni izvori zagađenja**

To su oni izvori kod kojih zagađenje u vodu ne dolazi iz nekog konkretno određenog (= tačkastog) izvora značajnog obima, nego iz velikog broja malih izvora kojima je teško odrediti svaku pojedinačnu lokaciju i količinu ispuštenog zagađenja. Difuznim izvorima zagađenja se zagađuju i podzemne i površinske vode.

koje je realizovala privatna firma iz Žepča. Ovo bi trebalo biti u nadležnosti općine, ali ona nije opremljena s prikladnim strojevima za obavljanje ove vrste intervencije.⁴

- Poseban problem u smislu zaštite okoliša i neposredne sredine uz naseljena mjesta, predstavljaju divlje deponije koje se formiraju odlaganjem smeća i otpada. One se formiraju u skladu sa potrebama stanovništva da se riješi smeća i otpada. To su obično mikro lokacije van urbanog gradskog područja koje nije pokriveno adekvatnom komunalnom uslugom i aktivnostima. Procjena je da trenutno na teritoriji općine Zavidovići ima oko 169 divljih deponija kapaciteta od 1m³ do 200 m³. Nažalost sama lokacija najvećeg djela ovih divljih deponija stvara užasnu sliku i pretpostavlja ogromne posljedice koje proizilaze iz pasivnog djelovanja ovih deponije koje stanovništvo formira. Neuređene i divlje deponije otpada nalaze u svim mjesnim zajednicama na području općine Zavidovići u ukupnoj površini od 27900 m². Procjedne vode navedenih deponija vrše pritisak i zagađenje rijeka Gostović, Krivaja i Bosna. Razlog njihovog postojanja je uglavnom nedovoljna pokrivenost općine uslugama odvoza otpada. Količina otpada odloženog na divlja odlagališta je direktno proporcionalna nepokrivenosti uslugama odvoza otpada. Najčešća mjesta nastanka divljih deponija su: korita rijeka i potoka, šumski prostori u blizini putnih komunikacija, vrtače, uvale itd. Potvrda postojanja registrovanih i neregistrovanih divljih deponija uočava se za vrijeme poplava kada voda nosi sa sobom otpad sa koncentrisanih divljih deponija i raznosi daleko nizvodno ostavljajući za sobom lošu sliku okoline i kulture življenja uz korita rijeka.

Pritisci na vodne resurse na području općine Zavidovići postoje i zbog eksploatacije vode u svrhu vodosnadbjevanja stanovništva kao i eksploatacija šljunka i pijeska iz rijeka.

Servis distribucije pitke vode na teritoriji općine Zavidovići nije jednoličan: pored općinskog vodovoda, koji opslužuje oko 60% populacije, pretežno dio koncentrisan u urbanom i perifernom području i duž doline rijeke Gostović, gdje su postavljene cijevi koje dovode vodu u grad, postoji još 379 drugih sistema opskrbe i distribucije vode, od kojih su 5 srednjih dimenzija (koji opslužuju od 500 do 1500 korisnika) i ostali manjih dimenzija (od 1 do 500 korisnika). Podatke koje je prikupilo udruženje "Eko-Klek" u obavljenoj anketi na uzorku od oko 300 intervjuisanih lica, naseljenih u 21 mjesnoj zajednici (Eko-Klek 2007). Iz te studije proizlazi da je 94% stanovništva opskrbljeno pitkom vodom u vlastitom stambenom objektu. Najkritičnija situacija je u MZ Rujnica gdje samo 39% intervjuisanih izjavilo da koristi tu uslugu. Potpuna pokrivenost nije utvrđena ni u MZ Maoča (86%), Donji Gostović (87%), Lovnica (93%) i Krivaja (67%). 89% intervjuisanih stanovnika smatra "pitkom" distribuiranu vodu (procenata koji pada na 19% u MZ Dubravica, koju opskrbljuje općinski vodovod), ali na pitanje da li je kvalitet vode zadovoljavajući procenat potvrđnih odgovora pada na 61%,

U pogledu zaštite alternativnih izvora vode, intervjuisano stanovništvo ukazuje na prisustvo smeća (46%) i septičkih jama (26%) u njihovoj blizini.

Osnovne karakteristike sistema vodosnadbjevanja (gravitaciono-pumpni) na području općine Zavidovići su:

- prosječna potrošnja na bazi mjeseca za fizička lica 47.542m³, a za pravna lica 66.845 m³ , tj ukupno 114.387m³.

- zahvaćena voda, registrovana na vodomjeru u Kamenici u mjesecu februar 2011 godine je 358.691 m³

-stambeni –individualne kuće 4094 priključka

-stambeni-kolektivno stanovanje 551 ulaz sa 2258 korisnika

- prključci za javne objekte – 27

- privreda – 346 priključaka od toga 7 industrije

Trenutno se sa izvorišta „Suha“ Kamenica zahvata voda sa kapacitetom izvorišta od 162 l/sec. Izvor Suha, se snabdjeva iz mreže podzemnih rijeka i kanala, oko desetak, dugih po nekoliko kilometara, koji nastaju i potpuno se razvijaju u podzemlju kraške prirode teritorija parka "Tajan". Površinski hidrološki bazen pokriva područje od 22 km², dok se podzemni prostire na preko 70 km².

Sistem kaptáže nije opskrbljen pumpama za uzimanje vode i jednostavno funkcioniše iskorištavajući za sifonski efekat visinsku razliku od oko 70 metara između izrona i objekta za hlorisanje, do kojeg se vodi azbestno cementnim cijevi prečnika 450 mm u dužini od oko 2800 m.

⁴ Knjiga ambijentalnih servisa na području općine Zavidovići

Upravo ova karakteristika prouzrokuje prekide u snabdjevanju tokom ljetnih perioda za vrijeme većih suša; što nastaje zbog smanjene dubine zahvata početne cijevi, što je rezultat pada nivoa kraškog jezera kao posljedica smanjene kišovitosti.

Pritisici nastali zbog privrednih djelatnosti kao pokretačke snage

Industrijske otpadne vode na području općine Zavidovići postoje zbog djelovanja većih privrednih subjekata. Industrijske otpadne vode ili putem javne kanalizacione mreže ili putem septičkih jama i preliva dolaze do vodnih resursa, zagađuju i vrše pritisak naročito na rijeke Krivaja, Gostović i Bosna direktno ili putem pritoka.

U nastavku je spisak svih značajnijih privrednih subjekata i njihovih sistema za otpadne vode.

- "ERDI" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 1200 m³.
- "POROBIĆ" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 1600 m³.
- "KRIVAJA GRADNJA" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 4000 m³.
- "TUZLIĆ-SREBRENICA" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 600 m³.
- "DENDIĆ" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 400 m³.
- "SETA INŽINJERING" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 600 m³.
- "ALMY GRADNJA" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 800 m³.
- "KOBRA" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 600 m³.
- IP "KRIVAJA" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 60.000 m³.
- "KRIVAJA-TVORNICA MONTAŽNIH KUĆA" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 6800 m³.
- "EUROIMPEX-AN" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 1200 m³.
- "DRVOPROMET-MUJARIĆ" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 600 m³.
- FAD "NAM" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 800 m³.
- "TERMO TECHNOLOGY INTERNATIONAL" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 1200 m³.
- "VENTILATION SYSTEM INTERNATIONAL" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 400 m³.
- "KRIVAJA METALI" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 2800 m³.
- "ZIKO" DD, godišnja količina otpadnih voda je 2800 m³.
- "ELTEX" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 800 m³.
- JP "ŠPD ZDK" DOO, godišnja količina otpadnih voda je 5000 m³.

Eksploataciju šljunka i pijeska vrše privredni subjekti na području općine Zavidovići. Preduzeće "POROBIĆ" DOO na potezu od 13 kilometara vrši eksploataciju 1300 m³ šljunka iz rijeke Gostović. Procjena je da se oko 2300 m³ šljunka godišnje izvuče iz divlje i nelegalne eksploatacije iz rijeke Krivaja na potezu Kovači – Vožuća, iz rijeke Gostović na potezu Kućice – Kamenica i iz rijeke Bosna na lokalitetu Doline.

Pritisici nastali zbog poljoprivrednih djelatnosti kao pokretačke snage

U oblastima ratarstvo, voćarstvo, povrtlarstvo godišnje se obrađuje oko 5349 ha zemljišta. Na površini od 320 ha proizvede se godišnje 1500 t kukuruza, na 100 ha proizvede se 350 tona pšenice, i na oko 7 ha proizvede se 12 t ostalih strnih žita, (raž, ječam i zob). Krmno bilje se proizvodi na oko 3 900 ha, kada se najviše proizvede sijeno i zelena krmna masa u količini ekvivalenta za sijeno u količini od 3 970 t sijena. Na oko 4700 ha voćnjaka prosječno se proizvede oko 100 t jabuka, 30 t krušaka, 40 t šljiva, 50 t trešanja, 80 t malina i 50 t ostalog voća. Na 220 ha zemljišta, (na otvorenom) i na 2 ha u plastenicima proizvede se prosječno 1400 t krompira, 35 t graha, po 20 tona paradajza, paprika, krastavaca i luka, kao i oko 40 t ostalog povrća.

Prema normativima primjene proizvoda za zaštitu biljaka (4,5 kg/ha-pesticidi, hebicidi i dr.) godišnje se iskoristi oko 24 tone u navedenim oblastima. Na istim površinama se upotrijebi oko 1872 tona različitih prirodnih i/ili vještačkih gnojiva (350 kg/ha) za poboljšanje kvaliteta i prinosa.

Navedene supstance koje se koriste u poljoprivrednoj proizvodnji na direktan ili indirektan način dolaze do vodnih resursa i vrše pritisak na sve rijeke, rječice i potoke na području općine Zavidovići. Zagađenje svih voda je prisutno zbog rasprostranjenosti poljoprivrednih proizvođača na području cijele općine. Riječ je o pritisku na slivove rijeka Gostović, Krivaja i Bosna.

Na području općine Zavidovići u oblasti mljekarstva djeluju individualni poljoprivredni proizvođači. Poljoprivrednici koji se bave mljekarstvom drže ukupno 2500 muznih krava i junica. Proizvedu 4 miliona litara mlijeka godišnje, od čega na farmama dio mlijeka, (oko 25 %), prerade u sir i pavlaku.

Taj broj muznih krava i junica proizvede na godišnjem nivou 20.000 tona stajnjaka. Pored njih prisutan je uzgoj oko 2500 teladi i junadi što stvara stajnjaka u količini od 15000 tona. Broj ovaca i koza koji se uzgaja je 5300 od čega 4300 ovaca i 1000 koza i na taj način se stvori 3710 tona stajnjaka. Uzgaja se i oko 300 svinja godišnje što dovodi do proizvodnje 450 tona stajnjaka. Proizvodnja pilića i koka nosilja na godišnjem nivou je 25.000 te se na taj način stvori 500 tona izmeta. Godišnji prirast u govedarstvu je oko 500 t, u ovčarstvu oko 25 t i u kozarstvu 20 t.

Problemi u vezi sa stajnjakom pojavili su se primjenom novih stočarskih tehnologija. Savremena tehnologija je u govedarstvu, svinjarstvu, peradarstvu i drugim granama uspjela da velike populacije životinja koncentriše na malom prostoru. Time je uz poznate prednosti donijela i brojne nedostatke, posebno one u vezi sa fekalnom materijom odnosno stajnjakom. To se prije svega odnosi na pravilno skladištenje njegov tretman i upotrebu. Velike količine stajnjaka iz stočarstva opterećuju okolinu zbog toga što se odlažu na malom prostoru i što njegova dispozicija zahtjeva dovoljno obradivih poljoprivrednih površina. Pritisak od stvaranja stajnjaka je da putem procjednih voda ili direktno, na području cijele općine Zavidovići, velike količine azota i fosfora dolaze u površinske i podzemne vode te ih na taj način zagađuju.

Pritisaci na atmosferu

U daljnjem razmatranju ćemo koristiti pojam „atmosfera“, koji osim elementa zraka uključuje i klimu i temperaturu. Pritisak na atmosferu se ostavljuje zagađenjem a najveći izvori zagađenja, prouzrokovani djelovanjem čovjeka, tj. pokretačkih snaga su slijedeći:

1. Sagorijevanje fosilnih goriva (ugalj, nafta /dizel /benzin, prirodni gas), drveta i ostalih vrsta biomase

Ovdje razlikujemo dvije kategorije:

1.1 Stacionirni/nepokretni izvori ovih emisija, gdje spadaju

1.1.1 Postrojenja za proizvodnju energije (električne, toplotne) i to:

- Individualne kotlovnice i kućna ložišta, za grijanje i ostale potrebe u:
 - Stambenim objektima (individualno i kolektivno stanovanje)
 - Javnim objektima
 - Poslovnim objektima

1.1.2 Industrijska postrojenja u kojima ova fosilna goriva služe kao pokretači proizvodnih procesa

1.2 Mobilni /pokretni izvori ovih emisija, gdje spadaju ispusti svih motornih vozila u cestovnom prometu a koja za pogon koriste motorna goriva.

2. Industrijski procesi u raznim industrijskim granama . U ovim procesima se osim gore navedene potrošnje fosilnih goriva za pokretanje proizvodnog proces, stvaraju i razne hemijske supstance i spojevi (u čvrstom i gasovitom stanju) koji se ispuštaju direktno u atmosferu

3. Deponije komunalnog i raznog drugog otpada, koje nisu u skladu sa savremenim tehničkim standardima i na kojima dolazi do stvaranja metana i širokog spektra ostalih zagađivača, i gdje razni zagađivači dospijevaju kao sastavni dio samog otpada (teški metali u auto-otpadu, ambalaža pesticida i herbicida, itd)

4. Direktna isparavanja u atmosferu iz boja, lakova, sprejeva, aerosola itd, do kojih dolazi:

- U industrijskim procesima (lakovi, boje, sprejevi itd, koji se koriste u industriji)
- U domaćinstvima, javnom i poslovnom sektoru gdje se ti lakovi, boje i sprejevi primjenjuju

5. Razni procesi u poljoprivredi i šumarstvu, koji osim gore nabrojanih razloga (zagrijavanje farmi, pokretanje poljoprivredne mehanizacije) uključuju npr:

- Paljenja poljoprivrednog otpada i šumske požare;
- Direktnu upotrebu raznih hemikalija (pesticida, herbicida, insekticida, prirodnih i vještačkih đubriva)

Pritisci nastali zbog stanovanja/naselja kao pokretačke snage

Do emisija štetnih i opasnih supstanci dolazi u slijedećim segmentima funkcionisanja naselja:

- **Grijanje stambenog prostora** (i individualno i kolektivno stanovanje) i prostora u objektima javne namjene
- **Potrošnja električne energije** u domaćinstvima i javnim objektima (za sve ostale svrhe osim eventualnog grijanja), i u svrhu obezbjeđenja javne rasvjete u naseljima;
- Postojeće zvanične deponije, kao i veliki broj divljih deponija.

Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog grijanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Gradski sistem grijanja riješen daljinskim grijanjem sa kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“. Općenito sistem gradskog grijanja je star i dotrajavao i postoje projektna rješenja toplifikacije grada sa vrijednošću investicije cca 7.000.000,00 KM i sanacija postojećeg sistema cca 2.500.000,00 KM. Sistem daljinskog grijanja opskrbljuje toplinskom energijom 376 korisnika odnosno 24.854,9 m² od čega

- a) INDIVIDUALNO STANOVANJE: 1 korisnik sa 100m² površine koja se zagrijava
- b) KOLEKTIVNO STANOVANJE: 322 korisnika sa 17.995 m² površine koja se zagrijava
- c) JAVNI OBJEKTI: 9 korisnika sa 3629 m² površine koja se zagrijava
- c) PRIVREDA: 44 korisnika sa 3130,9 m², s tim da niti jedan industrijski subjekt nema priključak.

Procjenjuje se da ostala domaćinstava na području općine, 13.528 stambenih jedinica-kuća prosječne površine 100m² stambenog prostora, i da se sve griju kombinacijom drva i uglja (cca 4m³ drva i 5,5 tona lignita); i da se 70% od tog broja grije na individualne peći (griju 55m² prostora), a preostalih 30% sa kotlovnica i griju 100% (100m²). Na bazi ovih procjena na godišnjem nivou, procjenjuje se da se za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorjevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu.

Postojeća, deponija otpada Ekonomija, s obzirom na način odlaganja otpada, spada u red smetlišta i zauzima površinu od 15.000 m². Uz 169 divljih deponija otpada stvara se deponijski gas koji sadrži metan i ugljen dioksid koji kontinuirano vrše pritisak na atmosferu. Gradska deponija otpada Ekonomija nema izgrađen sistem za skupljanje deponijskog plina i deponijskog filtrata, te su prisutni povremeni otvoreni ili zatvoreni požari.

Pritisci nastali zbog privrednih djelatnosti kao pokretačke snage

Godišnja potrošnja energenata za privredne subjekte (uključujući i potrošnju el. energije za sve potrebe subjekta) nije prikazana jer privredni subjekti nisu dostavili podatke. Nije moguće dati procjenu ali pritisak na atmosferu od sagorjevanja energenata zasigurno postoji.

Pritisci nastali zbog emisija iz saobraćaja/transporta kao pokretačke snage

Na području općine Zavidovići godišnje se registruje 6010 motornih vozila njihov prosječni godišnji broj pređenih kilometara dobijeno je da sva vozila sa područja općine Zavidovići godišnje pređu 71.243.725 km i pri tome potroše 8.191.988 litara goriva. Potrošnja i sagorjevanje te količine motornih goriva izaziva emisije štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) te se na taj način stvara pritisak na atmosferu.

Pritisci nastali zbog poljoprivrednih djelatnosti kao pokretačke snage

Direktna upotreba raznih hemikalija (pesticida, herbicida, insekticida) u poljoprivredi na godišnjem nivou, na području općine Zavidovići, je procjenjena na oko 24 tone. Na istim površinama se upotrijebi oko 1872 tona različitih gnojiva i stvori 39.660 tona stajnjaka. Na taj način se zbog direktne primjene

hemikalija koje sadrže opasne supstance kao i emisije štetnih supstanci, naročito metana vrši pritisak na atmosferu.

Pritisci na tlo/zemljište/prostor

Kao glavni pritisci na tlo na području općine Zavidovići prepoznata su naselja naročito stvaranje otpada, privredne i poljoprivredne djelatnosti te posljedice ratnih dejstava odnosno minska polja.

Otpad kao pritisak nastao zbog stanovanja/naselja, privrednih i javnih djelatnosti kao pokretačkih snaga

Informacije prikazane u ovom poglavlju su predstavljene u općinskom planu upravljanja otpadom 2011-2016.

Administrativni okvir upravljanja otpadom

U općini Zavidovići upravljanje otpadom je povjereno preduzeću JKP "Radnik" d.o.o. Zavidovići, koje se nalazi u 100%-om vlasništvu Općine Zavidovići, a koje se osim upravljanja otpadom bavi i vodosnabdijevanjem, centralnim grijanjem i održavanjem javnih površina. Prikupljanje i odvoženje otpada od strane JKP "Radnik" d.o.o. Zavidovići organizovano je u urbanoj gradskoj zoni i prigradskim naseljima i isto obuhvata 16.652 stanovnika općine, odnosno 3,8% ukupne površine ili 20 km² ukupne površine općine Zavidovići. Takođe postoji i organizovano dovoženje otpada iz nekoliko Mjesnih zajednica u vlastitoj organizaciji na "Gradsku deponiju Ekonomija". Ovim načinom ukupno je obuhvaćeno oko 5.360 stanovnika, odnosno 27,07 km². Prema gore navedenim podacima prikupljanje otpada je organizovano samo na 47,07 km² od ukupno 507 km² površine općine Zavidovići, t.j. oko 9,28%. Samo na jednom području postoji razdvojeno prikupljanje otpada i to u prigradskom naselju Podubravlje. Tako se prikupljeni otpad dovozi u krug preduzeća JKP "Radnik" d.o.o. Zavidovići, gdje se vrši razdvajanje istog, odvaja se otpad koji se može bez ikakvog tretmana koristiti kao sekundarna sirovina (papir, plastika), a ostali dio otpada se transportuje na "Gradsku deponiju Ekonomija".

Proizvođači otpada iz privrede

U skladu sa dostupim podacima kao proizvođači otpada iz privrede detektovani su sljedeći privredni subjekti i to: Privredno društvo Krivaja, Tvornica montažnih kuća, Almy gradnja d.o.o. PJ Metali, Krivaja Metali d.o.o., Krivaja gradnja d.o.o., Krivaja Instalacije d.o.o., tvornica dijamantskog alata, AS d.o.o. Jelah, Thermo Techonogy International, Globus M d.o.o., Ošmika d.o.o., New start d.o.o. Erdi d.o.o., Porobić d.o.o., Prevoz putnika d.o.o., Drvo stils d.o.o., Mepromex d.o.o. Na području općine postoje i razne manje radnje kao što su mesnice, kafići, razne trgovačke radnje, zanatske radnje, udruženja građana itd., koje se takođe uvrštavaju u proizvođače otpada iz privrede. Preduzeće JKP "Radnik" d.o.o. Zavidovići, koje obavlja djelatnost sakupljanja, transporta i deponovanja otpada u urbanoj gradskoj zoni, nema posebno organizovano prikupljanje otpada od komercijalnih radnji, jer iste otpad odlažu u raspoložive kontejnere na javnoj površini. Izuzetak čine veći trgovački centri i industrijski subjekti kojim se, na zahtjev, daje na raspolaganje kontejner za odlaganje otpada i preuzima se po pozivu, a isti od slučaja do slučaja u sopstvenoj organizaciji koriste ambalažni otpad, prije svega karton, kao i eventualne ostale korisne komponente ali to nije pravilo niti je sistemski uređeno.

Proizvođači otpada -javne ustanove

Kada je u pitanju specifičan otpad koji se proizvodi u JU Dom zdravlja sa poliklinikom Zavidovići, isti se, u skladu sa pravilnicima koji regulišu tu oblast, zbrinjava putem ugovora koji se sklapaju sa ovlaštenim pravnim licima. Ostale JU svoj otpad odlažu u postojeće kontejnere koje odvozi JKP "Radnik" d.o.o. Zavidovići. Sve poslove oko prikupljanja i daljeg tretmana otpada na urbanom dijelu obavlja JKP "Radnik" d.o.o. Zavidovići. Za prikupljanje i transport otpada koriste se kontejneri, PVC vreće, sredstvo rada – presa za transport otpada (MAN), stara 10 godina i podizač za odvoz smeća (za otvorene kontejnere 3 m³) star 25 godina, tipa "FAP". Postojeći kontejneri su u veoma lošem stanju, nabavljeni su prije više od 15 godina, izuzev manjih količina koje su nabavljene u 2010 godini. Otpad se preuzima i odvozi sa užeg gradskog područja 25 dana u mjesecu (pet dana u sedmici), a sa šireg područja minimalno 4 puta mjesečno. Otpad iz užeg gradskog područja odvozi se češće, dok se šire gradsko područje obilazi sa smanjenom dinamikom. Sakupljanje kabastog otpada vrši se prema potrebama s obzirom da su za to

potrebni različiti tehnički uslovi u odnosu na sakupljanje običnog komunalnog otpada a s obzirom na neorganizovani karakter njegovog odlaganja.

Lokalna deponija

Otpad sa područja općine Zavidovići se odlaže na odlagalište komunalnog otpada Ekonomija. Odlagalište je smješteno na površini od 15.000 m². Lokalitet odlagališta se nalazi pored regionalnog puta Zavidovići - Maglaj, 3 km od Zavidovića. Najbliže naseljeno mjesto je Grab, na udaljenosti od oko 150 m od odlagališta, dok je rijeka Bosna udaljena oko 200 m. Odlagalište je neograđeno, nesanitarnog tipa, ali se nalazi pod nadzorom u trajanju od 14 sati dnevno (Proljeće-Jesen). Odlagalište ne posjeduje dozvole za upotrebu, niti bilo koje druge dozvole za rad. Trenutno odlaganje otpada podrazumijeva nesanitarno odlaganje otpada na deponiju bez ikakvog tretmana otpada, odnosno to je kontrolisano smetljište. Na deponiji su svakodnevno prisutna lice, najčešće Romi, koji vrše selektivno prikupljanje sekundarnih sirovina koje su prisutne u otpadu. Na gradskoj deponiji se vrši redovna sistematska deratizacija i dezinfekcija. Ne postoji lokacija na deponiji za odlaganje opasnog i medicinskog otpada. Životinjski otpad se uklanja na deponiji postupkom zakopavanja uz prethodno izvršenu dezinfekciju otpada i same lokacije gdje se vrši zakopavanje. Deponija nije ograđena.

Gradska deponija Ekonomija

Divlja smetljišta/deponije se nalaze na području cijele općine u naseljenim mjestima ili u njihovoj blizini, u potocima, rijekama, u šumi itd. Procjena je da je u mjesnim zajednicama formiran sljedeći broj manjih ili većih divljih deponija kako je prikazano u tabeli:

<i>Redni broj</i>	<i>Mjesna zajednica</i>	<i>Broj aktivnih divljih deponija</i>	<i>Redni broj</i>	<i>Mjesna zajednica</i>	<i>Broj aktivnih divljih deponija</i>
1	Kovači	15	12	Mahoje	3
2	Brezik	10	13	Paćin Konak	15
3	Lovnica	11	14	Stipovići	2
4	Klek	7	15	Rujnica	6
5	Dubravica	9	16	Dolina-Alići	2
6	Dolac	7	17	Mečevići	4
7	Branioci grada	4	18	G. Gostović	15
8	Asim Čamdžić	6	19	D. Gostović	7
9	Vožuća	28	20	Maoča	4
10	Ribnica	7	21	Smailbašići	3
11	Krivaja	4		UKUPNO	169

Već nekoliko godina veće i uočljivije divlje deponije u naseljima i pored puteva se čiste odnosno uklanjaju. Do sada je uklonjeno i očišćeno 36 deponija. Na nekim lokacijama nije bilo ponovnog odlaganja i formiranja deponije, međutim, na nekim su se ponovo pojavile. Ove akcije su vođene u

saradnji sa mjesnim zajednicama. Može se konstatovati da nije dovoljno rađeno na preventivnim radnjama protiv stvaranja novih i obnavljanja starih divljih deponija; ovdje se prije svega misli na informativnu i propagandnu djelatnost, a skoro pa nikako nisu se preduzimale represivne mjere.

Prema informacijama prikazanim u općinskom planu upravljanja otpadom 2011-2016 na području općine Zavidovići se u 2010. godini se stvorilo 14.149 tona otpada. Trenutni odnos između proizvedenog i prikupljenog otpada iznosi svega 52 %, što je veoma malo, te je na ovom polju potreban veći angažman svih zainteresovanih strana kako bi se ovaj procenat značajno povećao i kako bi se obezbjedilo zadovoljavanje ekoloških standarda.

Pritisci nastali zbog poljoprivrednih djelatnosti kao pokretačke snage

Jedan od izvora zagađivanja i pritiska na zemljište je poljoprivreda. Zemljište se zagađuje direktnim unošenjem hemijskih sredstava. Hemijska sredstva odnosno sredstva za zaštitu biljaka se teško rastvaraju u zemljištu i vodi, gdje dospijevaju putem zaprašivanja zemljišta. Kao takvi, gotovo u neizmijenjenom obliku gomilaju se u biljkama, a preko njih u svim karikama lanca ishrane. Na području općine Zavidovići poljoprivredna djelatnost nema obilježja intenzivne poljoprivredne proizvodnje i svojim većim dijelom je namjenjena za podmirivanje potreba samih domaćinstava koji se njima bave.

U oblastima ratarstvo, voćarstvo i povrtarstvo obrađuje se oko 5.349 ha zemljišta. Prema normativima primjene proizvoda za zaštitu biljaka (4,5 kg/ha-pesticidi, hebicidi i dr.) godišnje se iskoristi oko 24 tone u navedenim oblastima. Na istim površinama se upotrijebi oko 1.872 tona različitih prirodnih i/ili vještačkih gnojiva (350 kg/ha) za poboljšanje kvaliteta i prinosa.

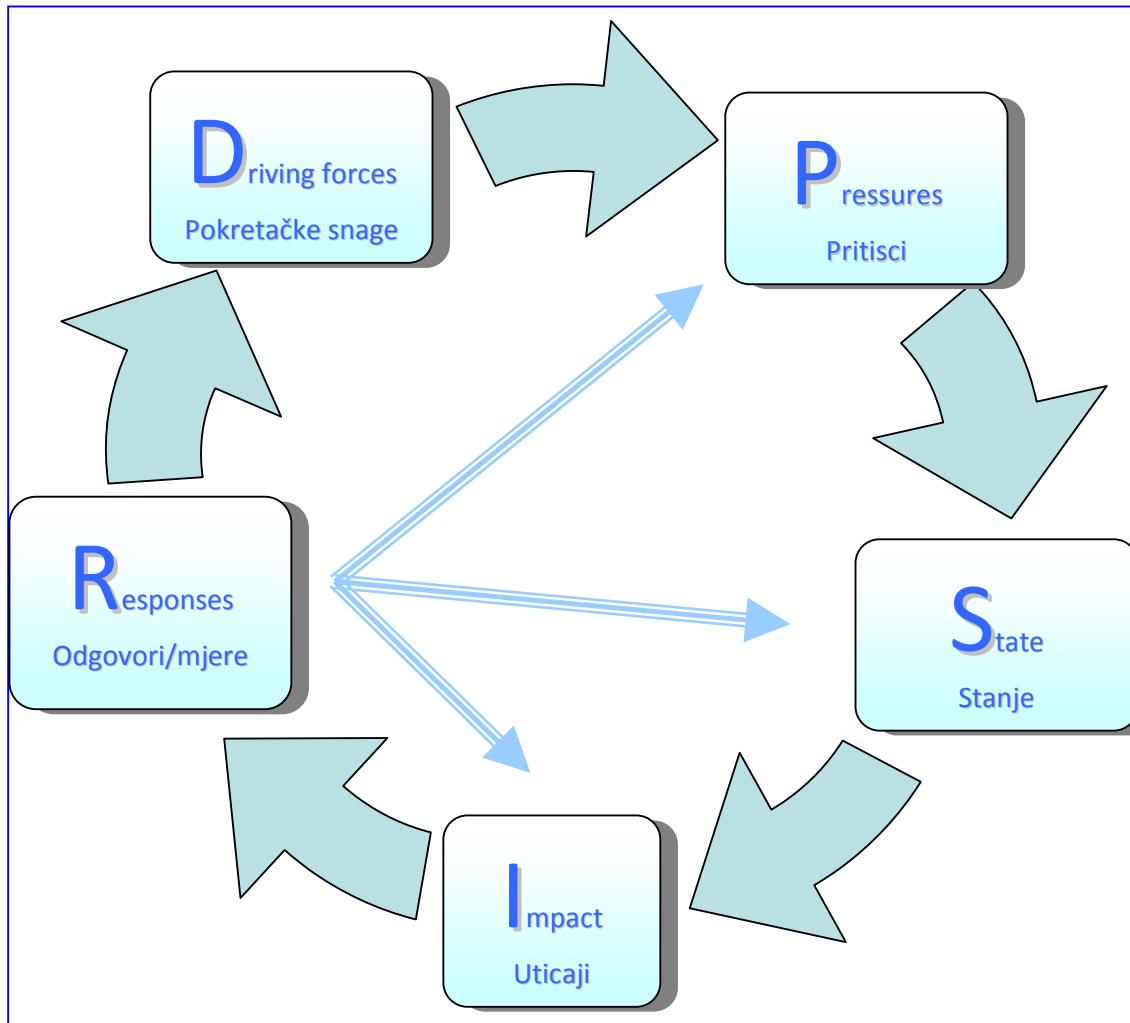
Pritisci nastali kao rezultat ratnih dejstava

Na području općine Zavidovići registrovana su minska polja na sljedećim lokacijama:

MZ Pašin Konak, Garići-Vrtlići-Šimića brijeg, Imamovići; MZ Rujnica, Kazići od puta zvanog Podavlija do puta zvanog Huremi; MZ Dolina Alići, Naselje Dolina područje između rijeke Bosne i želj. Stanice; MZ Gostović, Poljice 6 km; MZ Gostović, Vrlaja pećina, Verigovac, Presjedla područje Golog brda prema Vukmanovićima; MZ Dubravica, Karaula-Hadrovac, Dubravica; MZ Donji Gostović, Marin vjer; MZ Pašin Konak, kota 715, Livade; MZ Smajilbašići, potok Leporovac; MZ Rujnica, desna strana rijeke Rujnica, selo Kazići; MZ Pašin Konak, Radlovo brdo-Božići; MZ Smajilbašići, Šadićka visa, Smajilbašići; MZ Rujnica, Previla i Gaj; MZ Rujnica, lijeva strana rijeke Rujnica "Visa" i rijeke Bosne "Vučkovo"; MZ Dolac, Svinjci-Dubrave; MZ Dolac, Jezero-Jezerac rijeka Rujnica; MZ Rujnica, Vrtlić brdo-Hatića krčevina-mala i velika Blizna; MZ Dolina Alići, naselje Dolina prema Lukama; MZ Gostović, područje između sela Bajvati i sela Grabovica; MZ Gostović, Konjsko Brdo-Žepačko raskršće; MZ Dolac, naselje Dubrava; MZ Dolac, Vučkovo; MZ Dolina Alići, Naselje Dolina-kota 276 Hober; MZ Gostović, područje iznad sela Borovnice na obroncima planine Velež; MZ Gostović, selo Grabovica- potok Margita; MZ Dolac, Blizna-Meraje-Podblizna; MZ Lovnica, Dolovi, Dabići-duž korita rijeke Pejići do škole u Lovnici; MZ Mahoje, Mahoje; MZ Brezik, Brašljevine – jugoistočno od Buna tt.694, naselje Brašljevine; MZ Ribnica, Gosovica; MZ Vozuća, Hadžića polje, Crnatovo polje, Polje 3-Stog MAC ID – 6448, Polje –Donja Svinjašnica MAC ID – 6445, Polja 3B MAC ID – 3765, Polje –Prisjeka 2C MAC ID – 6714, Polje –Prisjeka 1C MAC ID – 6710, Polje –Prisjeka 1B MAC ID – 6707, Polje –Prisjeka 2A MAC ID – 6712, Polje –Prisjeka 3A MAC ID – 3765, Polje –Prisjeka 1A MAC ID – 6696, Polje –Prisjeka 2B MAC ID – 6713, Polje –Prisjeka 1D MAC ID – 6711, Hodžića polje RT-3 MAC ID – 4727; MZ Donji Gostović, Marin vjer-Gradina-Grabovica.

S-stanje okoliša

Uslijed pritiska na elemente okoliša, javljaju se posljedice koje stvaraju stanje elemenata okoliša. Stanje elemenata okoliša je označeno kvalitetom voda, zraka i tla.

Stanje voda

Raspoloživi podaci o kvalitetu vode rijeke Krivaje, zasnovani na mikrobiološkim podacima, ukazuju na prisustvo indikatora fekalne kontaminacije na toku između Olova i Zavidovića. Fekalno zagađenje potiče od komunalnih voda iz naselja duž rijeke Krivaje. Prisustvo aerobnih mezofilnih bakterija registrovano je na ušću Krivaje i Bosne, a najmanje na ušću Bioštica i Stupčanice. Na čitavom toku Krivaje je utvrđeno prisustvo *Escherichia coli* ali i drugih indikatora fekalnog zagađenja što ukazuje na kontinuirano fekalno zagađenje. Prema Uredbi o kategorizaciji vodotoka voda rijeke Krivaje pripada II klasi boniteta. Jednogodišnja istraživanja bentosa rijeke Krivaje (Cikotić, 2005), rezultirala su uzorkom koji je brojao 12.766 jedinki u okviru 133 taksona makroinvertebrata. U uzorku bentosa insekata je bilo 9.409 jedinki od 106 determinisanih taksona ili 73% od ukupnog broja jedinki makroinvertebrata. Od skupina insekata nađene su: *Ephemeroptera*, *Plecoptera*, *Odonata*, *Trichoptera*, *Diptera* i *Coleoptera*. Najviše jedinki je bilo iz skupine vodenih cvjetova ukupno 3.719 jedinki iz sedam porodica ovog reda. Velika brojnost obalčara, ukazuje na dobar kvalitet vode jer je to osjetljiva skupina insekata na zagađenje vode. Velika brojnost vodenih moljaca, ukupno 1.683 nađene jedinke bentosa istraživane tekućice, ukazuje nam na osobine Krivaje kao planinske tekućice, na osobine sedimenta korita rijeke i njen protok. Izraženo prisustvo dvokrilaca, ukazuje na organsko opterećenja vode Krivaje iz ljudskih naselja. U toku istraživanja

mjereni su i istraženi određeni fizičko-hemijski parametri rijeke Krivaje. Dobijeni rezultati tih parametara ukazuju da je Krivaja gorska tekućica dobrih kvaliteta, bez posebnog opterećenja u kojoj se mogu razvijati mnoge akvatične zajednice. Insekti imaju veliki značaj za tekućice jer su članovi hranidbenog lanca u njima, od njih zavise mnogi vodeni organizmi a posebno riblje populacije koje čovjeka ponajviše i zanimaju.⁵

Tokom godina predstavnici Doma zdravlja Zavidovići obavljali su kampanje za monitoring kvaliteta vode glavnih rijeka koje prolaze kroz teritoriju općine Zavidovići, kako bi se upozorilo stanovništvo na rizike osobito ljeti, kada je rasprostranjen običaj kupanja u njima. Bilo je moguće dobiti analitičke podatke samo za godine 2006 i 2007.

Mikrobiološka analiza površinskih voda (2001, 2006, 2007 godina)

Lokalitet	Datum	Ukupne Koliformi (MPN)	Patogene bakterije (MPN)
Rijeka Krivaja Panorama - Skroze	23/10/01.	>24000	neg.
Rijeka Bosna Ekonomija - Zavidovići	23/10/01	>24000	E.Coli
Rijeka Bosna Distributer – Zavidovići	23/10/01	>24000	E.Coli
Rijeka Gostovići ulazak u rijeku Bosnu	23/10/01	>15000	E.Coli
Rijeka Gostovići Sportski centar	21/06/06	24000 (E.Coli)	neg.
Rijeka Gostovići Marin vir - Zavidovići	21/06/06	<24000 (E.Coli, Pr.)	neg.
Rijeka Gostovići Ušće - Gostovića	21/06/06	>24000 (E.Coli, Pr.)	neg.
Rijeka Krivaja Stipin han	22/06/06	<24000 (Kl.ox.*)	-
RijekaKrivaja Restoran Solaris - Vozuća	22/06/06	24000 (Kl.ox.)	-
Rijeka Krivaja 14 km - Selo Krivaja	22/06/06	<24000 (Kl.ox.)	-
RijekaKrivaja Mlim - Kovači	22/06/06	<24000 (Kl.ox., Pr.**)	-
Rijeka Krivaja Kupalište - Skroze	22/06/06	<24000 (Kl.ox., Pr.)	-
RijekaKrivaja loc. Panorama - Skroze	05/07/07	>24000	-
Rijeka Krivaja Mlim - Kovači	05/07/07	>24000	-

* Kl.ox. = *Klebsiella oxytoca*; ** Pr. = *Proteus spp*

Kao što je vidljivo iz podataka u tablici, mikrobn opterećenja vode u rijekama je značajna. Podaci pokazuju, međutim, neprikladnost površinskih voda u rijekama Bosna, Krivaja i Gostović za korištenje za piće, za prehrambenu industriju, za uzgoj ribe i stoke, zbog posebno visoke prisutnost bakterija koliformi⁶.

⁵ Studija o kvalitetu vode u sjeveroistočnoj Bosni, doc. dr. Avdul Adrović

⁶ Koliformne bakterije su primarno nepatogene i normalno obitavaju u donjem intestinalnom traktu (debelom crijevu) čovjeka i toplokrvnih životinja, gdje su odgovorne za pravilnu probavu hrane. Koliformne bakterije se izlučuju fekalijama, te dospijevaju u otpadne vode, a preko njih u prirodne vode recipijente otpadnih voda. Ukoliko su u fekalijama prisutne i patogene bakterije, one će također dospjeti zajedno s koliformnim bakterijama u otpadne i prirodne vode. Dakle, ukoliko su prirodne vode (potoci, rijeke, jezera) opterećeni fekalijama, patogene bakterije, virusi i paraziti također mogu biti prisutni, predstavljajući opasnost za

Stanovništvo i privreda općine Zavidovići utiču na zagađenje rijeka Krivaja, Gostović i Bosna zbog sljedećih razloga.

Procjedne vode gradske deponije Ekonomija su procjenjene na 15.000 m³/god (količina koja se dobije na bazi količine prosječnih padavina po m² godišnjem). Procjedne vode imaju negativan uticaj na rijeku Bosnu sa zagađujućim materijama kao što su biorazgradljive organske materije, nutrijenti, teški metali i opasne supstance. Problem koji je vezan za procjedne vode gradske deponije Ekonomija je nepostojanje tehničko-tehnoloških mjera na deponiji kojim bi se onemogućilo difuzno zagađenja kroz procjeđivanje otpadnih voda sa deponije.

Privatni, javni poslovni subjekti koji su spojeni na sistem javne kanalizacije općine Zavidovići sa 579.051 m³/god otpadnih voda koje sadrže kabasti materijal, biorazgradljive organske materije i nutrijente zagađuje rijeku Bosnu. Problem koji doprinosi neadekvatnom kvalitetu voda rijeke Bosne je nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda iz sistema javne kanalizacije.

Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procjenjene na količinu od 1.196.023 m³/god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su kabasti materijal, biorazgradljive organske materije i nutrijenti. Vrijednost od 1.196.023 m³/god otpadnih voda je raspoređena na rijeke Krivaja i Gostović. Problem koji je uzrok ovom stanju je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije) sa ruralnih područja općine Zavidovići. Otpadne vode sa farmi i poljoprivredni dobara, su takodje obuhvaćene unutar otpadnih voda iz naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije.

Neuređene i divlje deponije otpada omogućavaju stvaranje 27900 m³ procjednih otpadnih voda koje sa biorazgradljivim organskim materijama, nutrijentima, teškim metalima i opasnim supstancama vrše zagađenje rijeka. Najveće opterećenje se dešava na rijekama Krivaja i Gostović. Problem koji je uzrok ovom stanju je postojanje neuređenih i divljih deponija i svakog oblika neadekvatnog odlaganja otpada.

Industrijske otpadne vode zagađuju rijeke Krivaja, Gostović i Bosna. Te vode su procjenjene na vrijednost od 95.400 m³/godišnje i one sadrže kabasti materijal, biorazgradljive organske materije, nutrijente, teške metale i opasne supstance. Problem koji je uzrok ovom stanju je nepostojanje sistema za tretman industrijskih otpadnih voda.

Podaci iz Knjige ambijentalnih servisa općine Zavidovići pokazuju da voda na izvorištu nije prikladna za izravnu ljudsku konzumaciju, zbog prekoračenih vrijednosti oksidacije i, često, mekoće. Prekomjerna vrijednost oksidacije analizirane vode pokazuju značajno onečišćenje organskim supstancama. Ova karakteristika se može pripisati, barem djelomično, slaboj zaštiti ovog područja, koje je predmet intenzivne sječe šume upravo u području na kojem se infiltriraju vode koje snabdjevaju izron Suha. Ovo je također potvrđeno istraživanjima, provedenim u godinama 2000, 2001 i 2004 s ciljem otkrivanja prisutnosti mineralnih ulja u kaptiranoj vodi, gdje je ustanovljeno da supstance dolaze od čišćenja strojeva i opreme koji se koristi u sječi šuma. Međutim, takve koncentracije se snižavaju u mjestu hlorisanja. Tretiranje sirove vode iz izvora Suha događa se na stanici u Kamenici. Stanica je u potpunosti okružena ogradom i ulaznom kapijom i adekvatno je zatvorena i dostupna samo ovlaštenim osobama.

Ne postoje podaci o gubitcima vode u vodoopskrbnoj mreži, i jedina procjena koje se može izvući je iz usporedbe procijenjenog godišnjeg kaptiranog volumena (na temelju prosjeka protoka od 100 L/s) obračunatog od strane komunalnog preduzeća, i količinama isporučenim krajnjim korisnicima. Uspoređujući ove vrijednosti, pokazuje da se gubici mogu procjeniti na najmanje oko 70% kaptiranog volumena. Razlog ovome je stanje zastarjelog sistema distribucije, osobito interne sekundarne mreže koja opskrbljuje preduzeće Krivaja.

Parametar koji najviše negativno karakterizira kvalitetu distribuirane vode iz vodovoda u Zavidovići je oksidacija. Može se primjetiti da u mnogim slučajevima vrijednost registrirana kod korisnika je veća nego ona na izvoru. Ovaj fenomen se može pripisati nekom organskom onečišćenju koja se javlja duž distribucijske mreže. Razlozi mogu biti zastarjelo stanje mreže, primarne ili sekundarne, što je rezultiralo lošom zaštitom infrastrukture od izvora vanjskog onečišćenja, kao što su ispusti ili drugo, i / ili širenje

zdravlje ljudima koji dolaze u kontakt s vodom. Od patogenih bakterija tako mogu biti prisutni uzročnici: kolere (*Vibrio cholerae*), tifusa (*Salmonella typhi*), salmoneloze (*Salmonella*), dizenterije (*Shigella*), gastroenteritisa (*Campylobacter jejuni*).

bakterijskih kolonija u mreži. Oksidacija je najkritičniji parametar, jer nije u skladu s normativnom granicom u gotovo 70% slučajeva i ima prosjek od 11,9 mg/L, daleko iznad prihvatljivog maksimuma od 8 mg/L.

Jedna općinska studija iz 2007 je pokazala da na općinskom području, pored općinskog vodovoda, postoje 374 sistema snabdjevanja vodom koji oposlužuju 1-500 korisnika i 5 lokalnih vodovoda koji imaju bazen korisnika od 500-1.500 stanovnika.

Pored toga, ukazuje se na ozbiljnu oskudicu vode u selima Hajderovići i Mahoje i dijelom u Stavacima, Fojnici-Marušići i drugim malim lokalitetima.

Karakteristike distribuirane vode u tim sistemima su redovito praćene (otprilike 2 puta godišnje) od strane sanitarnih inspektora Dom zdravlja, koji uzimaju uzorke i koji su potom analizirani od strane nadležnog kantonalnog instituta. Ispitani sistemi su Svinjašnica, Brezik, Kovači, Bajvati, Mahoje, Lovnica, Rujnica, Hajderovići, Šljivići, Vožuća, Ribnica i Maoča. Sa hemijskog gledišta, jedino na uzorku uzetom u osnovnoj školi na Mahoju je otkrivena neprikladnost vode za piće zbog vrijednost oksidacije (16 mg/L) što prelazi zakonske limite. Sa mikrobiološkog gledišta samo vodovodi Kovača i Bajvata su osigurali prikladnost za ljudsku upotrebu. U 66% slučajeva (8 uzoraka od 12) je identificirana vrijednost preko zakonskog ograničenja za ukupan broj koliformnih bakterija. U 42% slučajeva (5 uzoraka od 12) je otkriveno prisustvo fekalne kontaminacije, što potvrđuje, ponekad vrlo veliki, sadržaj Escherichia coli.

Rezime problema u oblasti voda na području općine Zavidovići

- Problem koji je vezan za procjedne vode gradske deponije Ekonomija je nepostojanje tehničko-tehnoloških mjera na deponiji kojim bi se onemogućilo difuzno zagađenje kroz procjeđivanje otpadnih voda sa deponije.
- Problem koji doprinosi neadekvatnom kvalitetu voda rijeke Bosne je nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda iz sistema javne kanalizacije općine Zavidovići.
- Problem ruralnih područja općine Zavidovići je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije)
- Postojanje divljih deponija i svih drugih oblika neadekvatnog odlaganja otpada stvara problem zagađenja putem procjednih voda.
- Zagađenja voda od strane privrede i poljoprivrede postoji zbog nepostojanja sistema za tretman industrijskih ili poljoprivrednih otpadnih voda.

Stanje atmosfere

Podaci o kvalitetu vazduha na području općine Zavidovići nisu dostupni ali na osnovu stavova građana i članova opštinskog tima za izradu lokalnog ekološkog akcionog plana, najznačajniji pritisak na atmosferu, na području općine Zavidovići, postoji zbog grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora, a potom zbog emisija od privrednih subjekata, zbog emisija iz saobraćaja, emisija sa deponija otpada i emisija iz poljoprivrednih djelatnosti.

Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog grijanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Gradski sistem grijanja riješen daljinskim grijanjem sa kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“. Sistem daljinskog grijanja opskrbljuje toplinskom energijom 376 korisnika odnosno 24.854,9 m². Procjenjuje se da ostala domaćinstava na području općine, 13.528 stambenih jedinica-kuća prosječne površine 100m² stambenog prostora, i da se sve griju kombinacijom drva i uglja. Na bazi ovih procjena na godišnjem nivou, procjenjuje se da se za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorjevanjem uglja, drveta i ostalih energnata kao i potrošnje električne energije oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu. Pri tome se u atmosferu emituje: 975 tona sumpor dioksida, 185 tona azotnih oksida, 532 tona nemetanskih isparljivih organskih spojeva, 4.579 tona ugljen monoksida, 1.326 tona sitnih čvrstih čestica (prvenstveno čađi), i 0,39 tona teških metala. Osim toga, ove funkcije naselja imaju i najveću ulogu u emisiji stakleničkih gasova koji dovode do pojave efekta staklenika i klimatskih promjena. Za općinu Zavidovići ove emisije godišnje iznose: 131.581 tona ugljen dioksida (CO₂) i 19.565 tona metana (CH₄).

Osnovni problem ovog sektora je postojanje zastarjelih, energetski neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora kao i korištenje električne energije na energetski nefikasan način. Velika većina objekata (stambenih, poslovnih, javnih) spada u grupu izrazito energetski neefikasnih sa potrošnjama i 3 puta većim od standarda za energetski efikasne objekte.

Deponijski gas se stvara u tijelu deponije komunalnog otpada tokom vremena, pri čemu količina gasa zavisi od sastava i starosti otpada. Pored deponijskog gasa u grejnom periodu zbog prisustva žara i vrelog pepela prisutni su požari na gradskoj deponiji Ekonomija. Sastav deponijskih gasova zavisi od strukture depovanog materijala i uglavnom se sastoji od metana, ugljendioksida, ugljenmonoksida, vodika i drugih komponenti koje su zastupljene u manjim koncentracijama, odnosno u tragovima. Stvaranje deponijskog gasa je neizbježna posljedica odlaganja i raspadanja otpadnog materijala koji sadrži organske materije. Deponijski gas nastao u procesu anaerobnog raspadanja organskih materijala prisutnih u komunalnom otpadu sadrži velike količine metana i ugljendioksida koji čine 90% deponijskog gasa koji su u količinskom odnosu 55% naprema 45%. Na gradskoj deponiji Ekonomija se na godišnjem nivou prosječno odloži oko 14.000 tona otpada što predstavlja osnov za emisiju oko 84.000 m³ deponijskog gasa. Osnovni problem gradske deponije Ekonomija je nepostojanje tehničko, tehnoloških i organizacionih mjera na kojim bi se onemogućila emisija deponijskog gasa.

Vozila sa područja općine Zavidovići godišnje pređu 71.243.725 km i pri tome potroše 8.191.988 litara goriva. Potrošnja i sagorjevanje te količine motornih goriva izaziva emisije štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) te se na taj način stvara pritisak na atmosferu. Osnovni problem vezan za sektor saobraćaja je da su vozila starosti u prosjeku 15 godina i više, da se adekvatno ne održavaju, i da nisu prema sadašnjim standardima ekološki prihvatljiva.

Direktna upotreba raznih hemikalija (pesticida, herbicida, insekticida) u poljoprivredi na godišnjem nivou, na području općine Zavidovići, je procjenjena na 24 tone. Na istim površinama se upotrijebi oko 1.872 tone različitih gnojiva i stvori 39.660 tona stajnjaka. Zagađujuće materije koje se emituju iz poljoprivrede u okolišu su amonijak (NH₃), metan (CH₄) i azot-suboksid (N₂O). Najviše metana nastaje pri fermentaciji u probavi domaćih životinja i pri skladištenju stočnog đubriva. Azotni suboksid nastaje pri odlaganju stajskog đubreta i pri torenju stajskim i mineralnim đubrivima. Najviše gasova se emituje u govedarskoj stočnoj proizvodnji (preživanje i slaba iskorišćenost azota). Od uzgoja stoke nastaje đubrivo, a od njega nastaju znatne količine azota (N) i fosfornog pentoksida (P₂O₅). Vazduh u stočarskim objektima sadrži iznad sto gasnih jedinjenja izduvanih u neposredno okruženje.

Rezime problema u oblasti atmosfere na području općine Zavidovići

- Osnovni problem zagađenja atmosfere je postojanje zastarjelih, energetski neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja (dotrajnost postrojenja i uređaja), stambenog, poslovnog i javnog prostora kao i korištenje električne energije na energetski nefikasan način. Ova konstatacija vrijedi kako za sektor stanovanja tako i za privredu i javnu administraciju.
- Problem gradske deponije Ekonomija je postojanje zagađenja od deponijskog gasa zbog nepostojanja tehničko, tehnoloških i organizacionih mjera kojim bi se onemogućila emisija deponijskog gasa.
- Osnovni problem vezan za sektor saobraćaja je da su vozila starosti u prosjeku 15 godina i više, da se adekvatno ne održavaju, i da nisu prema sadašnjim standardima ekološki prihvatljiva.
- U oblasti poljoprivrede najveći problem su: prekomjerna i nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava, nepostojanje standarda dobrih poljoprivrednih praksi koje onemogućavaju emisije štetnih supstanci i sl.

Stanje tla

Najveći uzročnici zagađenja tla su neadekvatno odloženi otpad, otpadne vode septičkih jama, preliva i direktnih izlivanja u tlo, postojanje minskih polja, privredene djelatnosti i neadekvatno i nekontrolisano korištenje hemijskih sredstava u poljoprivredi.

Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina opštine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Zagađenje i pritisak na tlo postoje i zbog postojanja ruralnih otpadnih voda tj. zagađenja tla otpadnim vodama domaćinstava koja nisu priključena na sistem javne kanalizacije i to u ukupnoj količini otpadnih voda od 1.196.023 m³/god.

Na općini Zavidovići se nalaze 32 lokacije koje se vode kao zagađene površine (minska polja), nepoznate ukupne površine. Najveći broj lokacija se nalazi u mjesnoj zajednici Vozuća koja važi za mjesto gdje je najviše mina postavljeno tokom rata u BiH.

U oblastima ratarstvo, voćarstvo, povrtarstvo prema normativima primjene proizvoda za zaštitu biljaka (4,5 kg/ha-pesticidi, hebicidi i dr.) godišnje se iskoristi 24 tone na području općine Zavidovići. Na istim površinama se upotrijebi 1.872 tona različitih gnojiva i stvori 39.660 tona stajnjaka. Osnovni problem u oblasti poljoprivrede je da sve ove količine zagađuju tlo, zbog nepostojanja sistema za monitoring korištenja količina i vrsta pesticida, gnojiva i stajnjaka.

Što se tiče problematike eksploatacije prostora, tu su prisutni problemi bespravne i neplanske gradnje, i divlje deponije komunalnog otpada.

Rezime problema u oblasti atmosfere na području općine Zavidovići

- Problem zagađenja zemljišta zbog postojanja 14.000 tona otpada godišnje i njegovog neadekvatnog odlaganja na gradskoj deponiji Ekonomija (koja uopšte nezadovoljava uslove kojim se onemogućuje zagađenje zemljišta i podzemnih voda) i
- Problem zagađenja zemljišta zbog postojanja divljih odlagališta otpada, zatrpavanja, paljenja ili direktnog bacanja na/u zemljište ili direktnog bacanja u rijeke i potoke gdje divlja odlagališta ili direktno bacanje prirodu zagađuje sa oko 14.000 tona otpada godišnje
- Problem postojanja 32 identifikovana lokaliteta minskih polja i sumnjivi h područja za koja nije sigurno da li su bezbijedna.
- Osnovni problem u oblasti poljoprivrede je da se zbog neprimjenjivanja standarda zaštite okoliša na farmama i gazdinstvima i nepostojanja sistema za monitoring korištenja količina i vrsta pesticida, gnojiva i stajnjaka zagađuje tlo

Stanje biljnog i životinjskog svijeta

Najznačajniju površinu općine Zavidovići zauzima brdski pojas, čija su staništa na dinamičnom, često naglašenom reljefu, sve do 900 m n.v. Dinamičnosti doprinose heterogene geološke prilike (krečnjaci, silikati, ultrabazične stijene), širok spektar tipova zemljišta i različite varijante umjereno kontinentalne klime. U kompleksu sa ostalim ekološkim faktorima ovi uslovi su determinisali specifičnost živog svijeta koji obrazuje tipične bosanske pejzaže. Na ovom prostoru se posebno ističe diverzitet lišćarsko listopadnih šuma i livada. Na staništima sa izraženijim nagibom terena, plitkim humusno-akumulativnim zemljištima na vodopropusnoj geološkoj podlozi pojavljuju se i azonalni tipovi šumske vegetacije. Kako su pejzaži brdskog pojasa ispresijecani brojnim vodotocima, ovdje su razvijeni i ekosistemi vodoljubivih šumskih zajednica johe, vrba, oraha i šibljaci rakite. Značajne površine u zoni planinskih pejzaža na ultrabazičnim stijenama zauzimaju ekosistemi toploljubivih šuma crnog bora i crnjuše, te ekosistemi kamenjara i siparišta, što čini poseban pejzaž reliktnih borovih šuma. Prirodna slika pejzaža je značajno izmijenjena intenzivnim krčenjem šuma, širenjem obradivih površina, podizanjem naselja i izgradnjom bogate komunikacione mreže. Mali broj ekosistema (posebno hrastovo-grabovih šuma) ima očuvanu primarnu strukturu. Osim njihovih pejzažnih vrijednosti, ovi ekosistemi predstavljaju vrijednost kao staništa bogatog svijeta divljine: lovne divljači (zečevi, srne, jeleni), ptica gnjezdarica, gmizavaca (gušteri i zmije kao što su smuk, riđovka, poskok, sljepić itd.).

Šumski ekosistemi i danas predstavljaju izvore drvne mase. Posebnu vrijednost imaju bukva i hrast kitnjak, koji su osnova za dalji razvoj tradicionalne drvoprerađivačke djelatnosti. Šumski ekosistemi su najčešća staništa raznolikog svijeta gljiva.

U ekoklimatskom i geomorfološkom pogledu naročito dinamičan dio općine Zavidovići čini prostor na potezu Ribnica-Maoča i šire područje Tajana. Na ovom području geomorfološke strukture prelaze visinu od 900 (1.000) m pa se, u većoj ili manjoj mjeri, uticaj tople kontinentalne klime sa sjevera i još toplije mediteranske klime gubi. Ovdje počinje jedan drugi svijet, kojem osnovna fizionomska i biološko-ekološka svojstva daju mješovite lišćarsko-listopadne i četinarske šume.

U narodu se prostor viših dijelova bosanskohercegovačkih planina odvajkada naziva „gora“, te je i čitav ekološki kompleks ovog dijela vertikalnog profila, sve do 1.500 (1.600) m, nazvan gorskim pojasom.

Gorski pejzaži sadrže i najproduktivnije te ekonomski najvrednije šumske ekosisteme („zeleno zlato Bosne i Hercegovine“) u kojima se, još od neolitskog doba, tražila korisna drvna biomasa, lovila raznovrsna krupna divljač, te sakupljali šumski plodovi (razno ljekovito i jestivo bilje i gljive). U gorskim pejzažima sadržani su i najočuvaniji ekosistemi šuma bukve i jele, šuma bukve i jele sa smrčom, šuma smrče i jele, šuma gorskog javora i gorskog jasena, a mnogi od njih imaju sve atribute prašumskih rezervata.

Osnovnu životnu zajednicu čine bukovo-jelove šume sa značajnim učešćem smrče. Osim ovih vrsta, ovdje su zastupljene i očuvane populacije gorskog javora, jarebice i brojnih drugih vrsta u višim spratovima. U spratu šiblja se najčešće javljaju kozokrvine, likovac, divlja ruža, ribizla i borovnica. Fauna ova dva šumska rezervata je takođe bogata, a čine je, između ostalog: medvjed, vuk, lisica, divlja svinja, zec, srna, te globalno ugrožene vrste: ris, hermelin i vjeverica. Među faunom ptica ovdje su, između ostalih konstatovane i tetrijeb, mali tetrijeb, jastreb kokošar i sivi soko.

Planina Tajan i istoimeni spomenik prirode okruženi su gradovima: Zenica, Zavidovići, Kakanj, Žepče i Vareš. Njena nadmorska visina iznosi 1297 m i izuzetno je bogata prirodnim vrijednostima počev od kanjona, speleoloških objekata, jezera, prirodnih kamenih mostova sa pećinama, florom i faunom i palentološkim nalazima.

Spomenik prirode Tajan

Nekoliko interesantnih prirodnih vrijednosti je prikazano u nastavku:

KANJONI

Kanjon „Mašice“ jedan je od najljepših kanjonja u ovom dijelu BiH. Nastao je presjecanjem vode kroz trijaski krečnjak, uz pomoć tektonike, tako da se razdvojio krečnjački masiv na dva dijela, Mašicu i Srednju stijenu. Najveća dubina mu je oko 350 m. Za vrijeme većih padavina kada ponori na ulazu u kanjon ne mogu prihvatiti svu vodu u podzemne pukotine, kroz kanjon teče potok Suvodol. Kanjon „Tajašnice“ je gotovo neistražen kanjon kroz koji protiče izuzetno čist potok Duboka Tajšnica. Potok se strmo spušta sa samih vrhova Tajana niz brojne vodopade kroz uski kanjon. Kanjon „Suhe“ je prepun speleoloških objekata koji su karakteristični kao arheološka i palentološka

nalazišta. Karakteristika kanjona je da u ljetnim mjesecima, za vrijeme niskog vodostaja, korito potoka presuši. Zbog ove pojave potok se i zove Suha.

SPELEOLOŠKI OBJEKTI (registrovano više od 100)

Jama „ATOM“ se nalazi na sjeverno-istočnim padinama planine Tajan. Njeno istraživanje će još dugo trajati zbog veličine i nedostupnosti. Do sada je izmjerena do dubine oko 170 metara i dužine više od 1 km. Ima perspektivu da bude jedna od najdužih u BiH. Dalje istraživanje je u toku.

Lukina pećina je smještena u podnožju vertikalnih litica Srednje stijene. Duga je 200 m i cijelom dužinom je ukrašena raznovrsnim sigama, zanimljiva je i po nalazu kostiju, okamenjenoga legla i „brušenja“ izumrle vrste pećinskog medvjeda (*ursus spelaeus*) starosti oko 15.000 godina. Pogodna je za avanturistički i obrazovni turizam.

Omladinska jama, ulaz joj se nalazi na platou Rapte planine. Duboka je 114 metara sa donjom dvoranom dužine oko 70 metara i visine stropa oko 30 metara. Cijela dvorana je prepuna pećinskih ukrasa svih vrsta.

Pećina u srednjoj stijeni se nalazi u blizini Lukine pećine, otkrivena je u maju 2004. godine. To je pećina sa velikim dvoranama izuzetne ljepote i veličine pećinskih ukrasa.

JEZERA

Jezero „Mašica“ je nastalo 1985. godine usljed velikog klizišta koje je pregradilo potok Mašicu. Smješteno je oko 500 metara od donjeg ulaza u Kanjon Mašice. Jezero je veličine 100x25 metara i bogato je potočnom pastrmkom i rakom.

KAMENI MOSTOVI SA PEĆINAMA

Kameni mostovi „Suha i Mašica“ su kraški fenomeni. Zanimljivo je što se ispod oba mosta nalaze ulazi u pećine što im daje još veću posebnost.

Ovo su jedina dva prirodna kamena mosta sa pećinama u BiH.

FLORA

U području Spomenika prirode Tajan raste nekoliko endemskih biljaka dinarskog sistema. Najznačajnija endemska biljka koja raste samo u području planine Tajan je „Gregesenova mlječika (*Euphorbia gregersenii* fam. *Euphorbiaceae*)“. Vrsta je zaštićena i nalazi se na međunarodnoj crvenoj listi ugroženih biljnih vrsta (1997 IUCN Red list of threatened plants).

Gregesenova mlječika (*Euphorbia gregersenii* fam. Euphorbiaceae.)

Od zanimljivih biljaka značajno je istaknuti, na ulazu u Lukinu pećinu, bršljan (*hedera helix*) prečnika većeg od 30 cm kao i endem Balkana bosanski ljiljan (*lilium bosniacum*).

Bitno je spomenuti da cijelo područje Tajana je bogato ljekovitim biljem, gljivama i šumskim plodovima. Pomenućemo samo neke vrste: majčina dušica, kantarion, vrganji, rujnice, lisičarke, sunčanice, borovnice, jagode, kupine, maline i dr.

FAUNA

Područje „Spomenika prirode Tajan“ obiluje divljim životinjama jer je cijelo područje nenastanjeno i prekriveno šumama. U tom području žive mrki medvjed, vukovi, lisice, srne, zečevi, divlje mačke, divlje svinje, kune, divlji golubovi, tetrijebi i dr. Napominjemo i pećinske vrste insekata, pauka i gmizavaca koje nastanjuju mnogobrojne podzemne šupljine.

Posebno ističemo pećine kao idealno zimsko stanište za šišmiše koji su jako ugroženi u Evropi (najugroženiji sisar) i mrke medvjede. Potoci obiluju potočnim pastrmkama i rakovima.

PALENTOLOŠKI NALAZI

U dosadašnjem speleološkim istraživanjima su otkriveni palentološki nalazi, starosti 15-ak hiljada godina, sljedećih vrsta koje su izumrle u posljednjem ledenom dobu: Pećinski medvjed (*ursus spelaeus*), Crveni jelen (*cervus elaphus*) i Pećinska hijena (*cave hyaena*).

Ono što prijeti biološkoj raznolikosti Spomeniku prirode Tajan je postojanje požara, gdje barem jednom godišnje dolazi do zapaljenja. Zadnji zabilježeni požar se desio u septembru 2011. godine gdje je izgorilo tridesetak hektara šume visoke borove šume, kao i prisustvo krivolova.

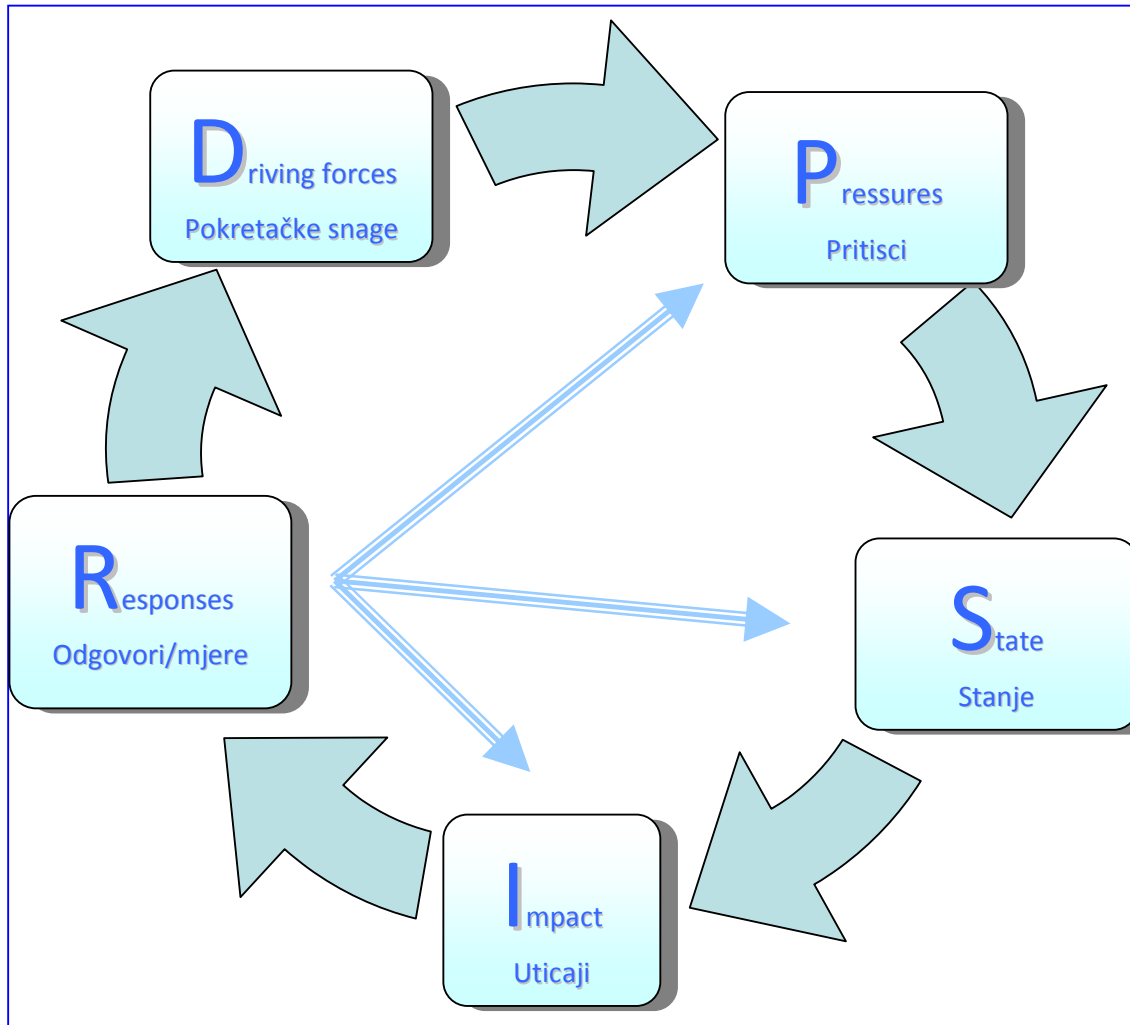

Fotografije požara na Tajanu iz septembra 2011. godine

I- uticaj okoliša

Što se tiče negativnog uticaja novostvorenog stanja okolišana čovjeka (I), tu posmatramo:

- Zdravlje ljudi (odnosno da li ovakvo stanje okoliša može pružiti odgovarajuće uslove za zdravlje ljudi)
- Obezbeđenje prirodnih resursa potrebnih za održivi društveno-ekonomski razvoj naše općine
- Generalni kvalitet života u općini Zavidovići

To su negativni utjecaji novostvorenog stanja okoliša (prouzrokovani pritiscima na okoliš) na društveno-ekonomske funkcije okoliša koje se prije svega ogledaju u (a) obezbjeđenju odgovarajućih uslova za zdravlje ljudi; (b) obezbjeđivanju prirodnih resursa potrebnih za socio-ekonomski razvoj; (c) dobrobit ljudi uopšte.

Obezbjeđenje odgovarajućih uslova za zdravlje ljudi

Prema podacima dobijenim od JU „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići ističemo sljedeće činjenice:

- Vodeći uzorci smrti na području naše općine su kardiovaskularne bolesti (IVC, moždani udar),
- Vodeća oboljenja registrirana za ukupno stanovništvo naše općine su: hipertenzivna oboljenja, cistitis, akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, anemije uzrokovane nedostatkom željeza, dijareje i gastroenterititsi vjerovatno infektivnog porijekla, bolesti jednjaka, želudca i duodenuma...,
- Vodeće zarazne bolesti na području općine su: varicele, gripe, scabies, a u posljednjem periodu i parotitis kao rezultat nevakcinacije u toku ratnih dešavanja,
- Vodeće bolesti koje mogu biti u vezi sa kvalitetom vode za piće na području općine su: enterokolitis i gastroenterokolitis,
- Vodeće bolesti koje mogu biti u vezi sa kvalitetom vazduha na području općine su: TBC, pneumonija, bronhitis i astma.

Prethodno u ovom izvještaju su navedene štetne materije iz otpada, otpadnih voda, emisija u atmosferu iz poljoprivrede, privrede i dr., koje se nalaze u vodi, atmosferi i tlu a koje bolesti izazivaju prikazano je u nastavku:

1. ALERGIJA - pesticidi, lijekovi, čestice prašine - mijenjaju se tijekom godine
2. ANEMIJA (slabokrvnost) - najosjetljivija tkiva sa stanicama koje imaju najkraći životni vijek (uz sirovine za stanicu uvlače se i otrovi) - Cu (modra galica - vinogradarstvo, peronospora), Cd, Pb, hlorirani ugljikovodici, teški metali iz posuđa (otapa se uz kiseline iz hrane; aluminijsko posuđe, a organske kiseline reagiraju s olovom; najopasnija voda iz slavine ujutro - ulaze bakterije)
3. DEPRESIJA (potištenost) - arsen, nitrati, nitriti, Pb, Zn, urea, atrazini, hlorirani ugljikovodici, aflatoksin
4. DISPNEJA (otežano disanje) - amonijeve soli, rodenticidi, cijanidi, nitrati, nitriti
5. EKSCITACIJA (podraženost) - cijanidi, Pb, strihnin, fluoracetat
6. HEMOLIZA (raspad eritrocita) - Cu, Pb, dinitrobutilfenol, uljne otopine za špricanje voća u jesen
7. IMUNOSUPRESIJA - najintenzivnija posljedica za tkiva koja se brzo stvaraju; pad imuniteta domaćina - ulaz virusa, bakterija; DDT, paration, atrazin, lindan, piretrin, malation, antibiotici, kortikosteroidi, salicilati, Al, Be, Cr, Co, Zn, dioksin, olovni acetat, alifatski ugljikovodici, aromatski ugljikovodici, kokain, metadon, etanol, karnatidi, duhanski dim;
8. KOLIKA (grčevi probavila) - povraćanje, dijareja - arsen, Cu, cink-fosfid, Pb, nitrati, nitriti, dioksin, kiseline, lužine, fenol
9. DIJAREJE/POVRAĆANJE - rodenticidi, karbamati, Cd, arsen, Hg, cink-fosfid, organofosfatni insekticidi
10. PREMOR MIŠIĆA (dahtanje) - cijanidi, karbamati, Pb, organoklorirani i organofosfatni pesticidi, trijazini, Hg

Svaka od nabrojanih štetnih supstanci u ovom izvještaju ima specifične neželjene efekte na ljudsko zdravlje. O tome se sve više rade mnogobrojne studije i istraživanja širom svijeta. Ono što je ovdje važno istaći je to da osim negativnog uticaja na organe za disanje, zagađivači prouzrokuju širok spektar najgorih mogućih zdravstvenih problema o kojima se do juče nije ništa znalo.

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO – World Health Organisation) navodi da svake godine 2.4 miliona ljudi širom svijeta (od toga 310.000 u Evropi) umire zbog razloga direktno povezanih sa zagađenjem zraka. Tu se prije svega radi o slijedećim bolestima:

- Ozbiljna oštećenja pluća i ostalih disajnih organa; teškoće u disanju, upale pluća, astma, bronhitis, alergijska oboljenja organa za disanje;
- Kardiovaskularni problemi i razne bolesti srca, srčani udari;
- Razna kancerogena oboljenja;
- Anemija, leukemija
- Iritacija i oštećenja organa vida;
- Razni poremećaji nervnog sistema, gubitak memorije, poremećaji motorike
- Razvojne retardacije
- Razni poremećaji imunološkog sistema;
- Poremećaji u radu endokrinih žlijezda,
- Razna oštećenja reproduktivnih organa;
- Dijabetes
- Oštećenja bubrega;
- Smrt usljed izloženosti velikim koncentracijama;
- Prerano umiranje zbog pojačanja simptoma raznih hroničnih bolesti; itd

Osiguranje kvaliteta života stanovništva

Ovo pitanje dobiva sve veći značaj u svijetu i kod nas. Postoje mnogobrojne studije o tome šta čini kvalitet života. Npr. Studija koju je izradila Evropska agencija za okoliš (EEA – European Environment

Agency: „Ensuring quality of life in Europe's cities and towns) navodi da se kao osnovni elementi koji sačinjavaju kvalitet života, mogu posmatrati slijedeći elementi:

1. Ekonomska situacija
2. Uslovi stanovanja i lokalno okruženje (prostor koji nas neposredno okružuje)
3. Zapošljavanje i edukacija
4. Odnosi unutar porodice
5. Balans između posla i društvenog života pojedinca
6. Zdravlje i uslovi koji omogućuju brigu za zdravlje
7. Subjektivan osjećaj dobrobiti i sreće
8. Subjektivna percepcija kvaliteta društva.

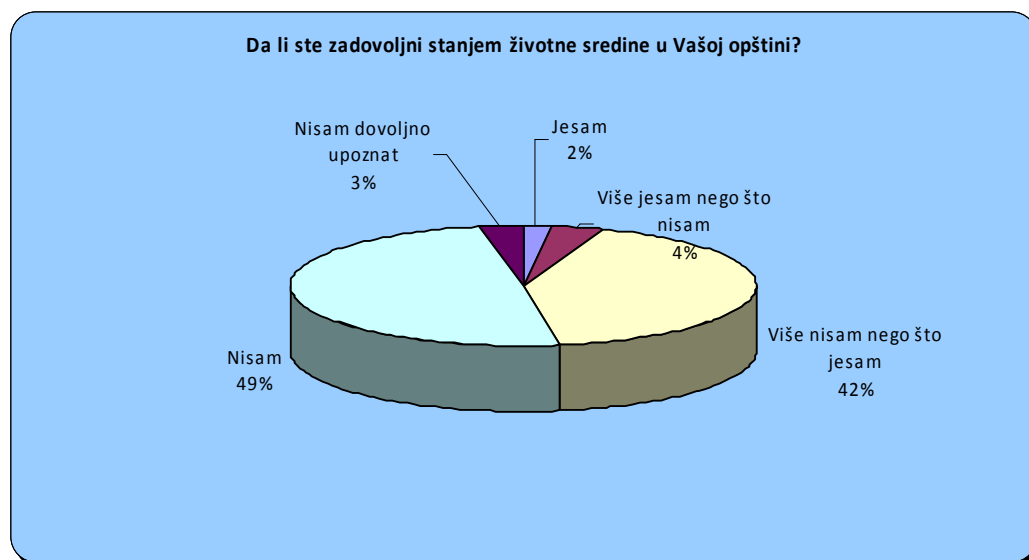
Stanja mnogih od ovih elemenata smo se već dotakli u prethodnom razmatranju. Ovdje ćemo postaviti samo još jedno pitanje: Da li je moguće da se osigura kvalitet života stanovništva Zavidovići, ako postoji:

- Napušteno zemljište uništeno divljim deponijama i privrednim aktivnostima;
- Posječenu šumu i uništenu svu ostalu vegetaciju;
- Uništenu rijeku, čija je voda prljava, riblji fond uništen, a obalna vegetacija „ukrašena“ najlon kesama;
- Smog i blatnjave ulice na koje je pala čađ nastala loženjem, naročito u šestomjesečnom periodu grejne sezone?

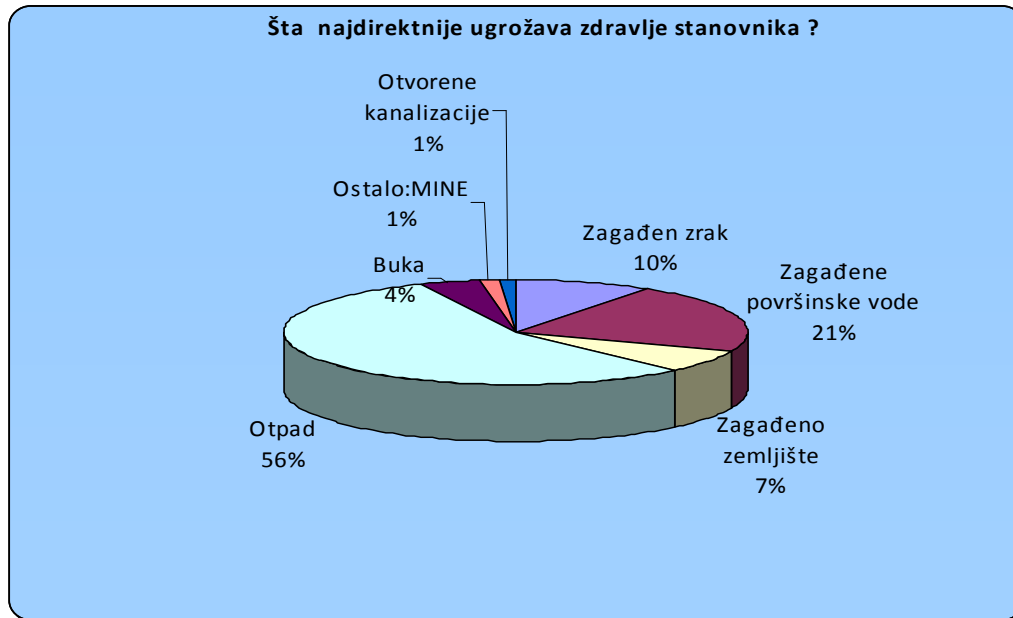
STANJE I PROBLEMI OKOLIŠAPREMA MIŠLJENJU GRAĐANA OPĆINE ZAVIDOVIĆI

Opštinski tim za izradu LEAP-a proveo je anketu o trenutnom stavu građana o pitanjima okolišana području opštine. Anketom je obuhvaćeno stanovništvo cijele opštine. Putem privrednih subjekata, javnih ustanova, osnovnih i srednjih škola, nevladinih organizacija, mjesnih zajednica podjeljeno je ukupno 1.200 anketnih upitnika. Nositeljima ovih aktivnosti precizno je objašnjen način popunjavanja anketnih listića. Anketu je uspješno okončalo i pravilno popunilo oko 250 građana s tim da je zastupljenost žena 55% dok je zastupljenost muškaraca 45%.

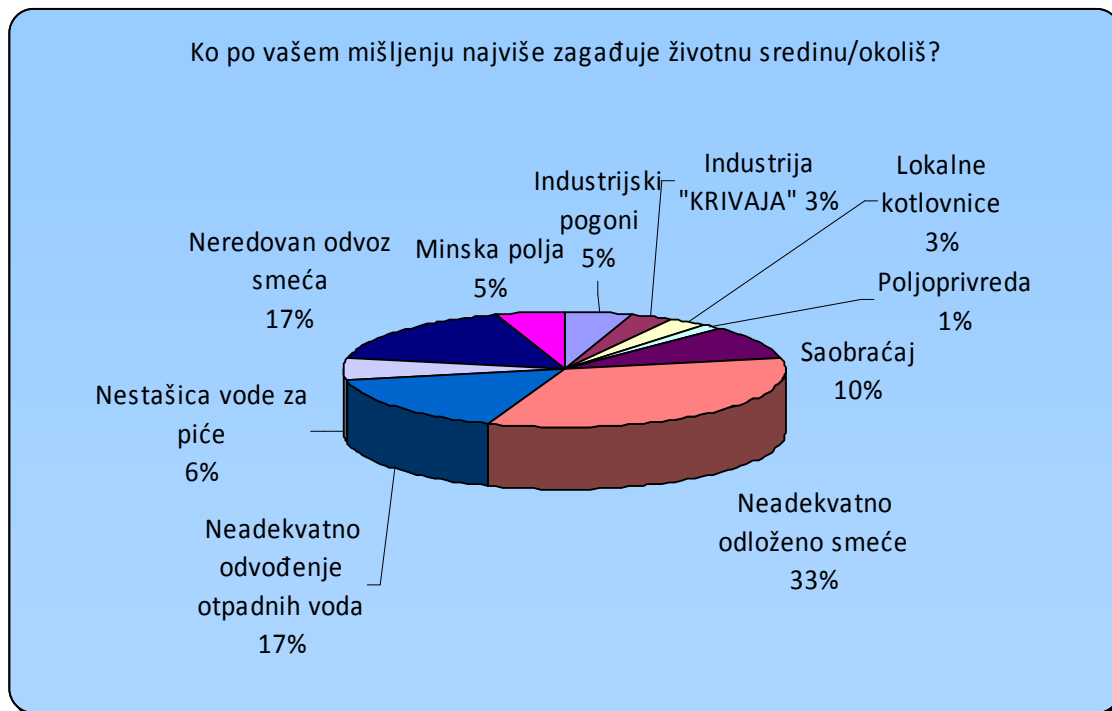
Odgovori na prvo pitanje o tome da li su građani zadovoljni stanjem okoliša na području opštine govore o velikom nezadovoljstvu građana o stanju okoliša jer 91% građana ili nije zadovoljno ili više nije nego što jeste zadovoljno stanjem okoliša.

Odgovor na 3. pitanje po mišljenju građana i najveći uticaj na zdravlje stanovništva postoji zbog zagađenja otpadom (56%), zbog zagađenih površinskih voda (21%) i zbog zagađenog zraka (10%).

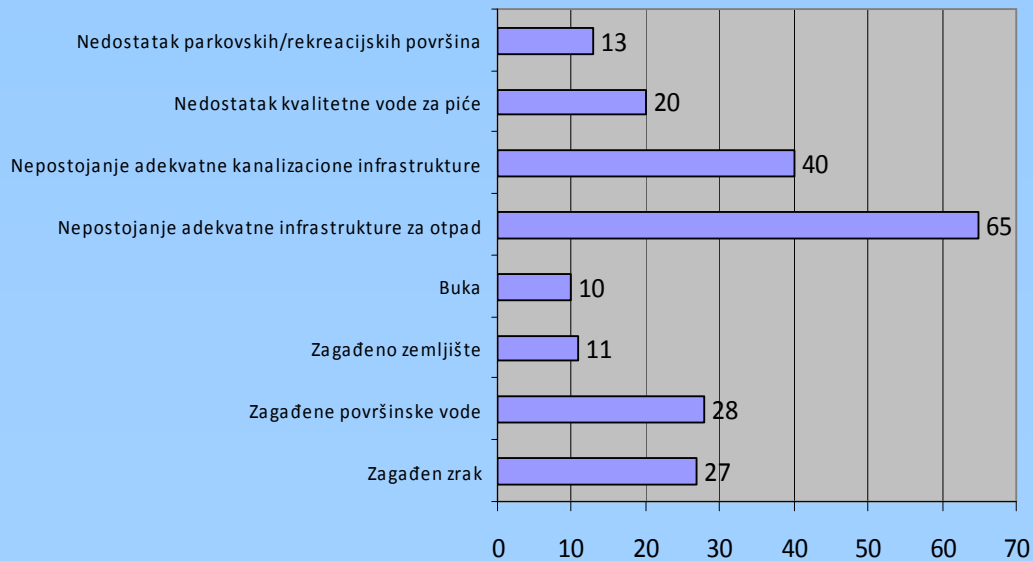

Odgovori na četvrto pitanje o mišljenju građana ko najviše zagađuje okoliš jasno nam pokazuje da građani smatraju da se najveće zagađenje dešava zbog neadekvatno odloženog smeća (33%), zbog neadekvatnog odvođenja otpadnih voda (17%) i zbog neredovnog odvoza smeća (17%).

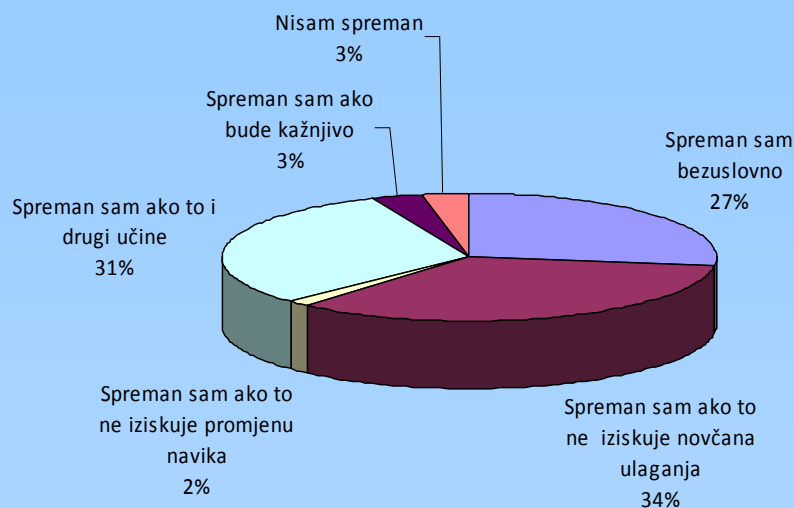
Na 5. pitanje o najvećim ekološkim prijateljama razvoju opštine, građani su se izjasnili da je najveća prijetnja nepostojanje adekvatne infrastrukture za otpad (30%), nepostojanje adekvatne kanalizacione infrastrukture (18%) i zagađene površinske vode (13%).

**Koji su najveće ekološke prijetnje razvoju vaše opštine
(uz odgovor ocjenite od 1.-najveća prijetnja do 9.-najmanja prijetnja)**

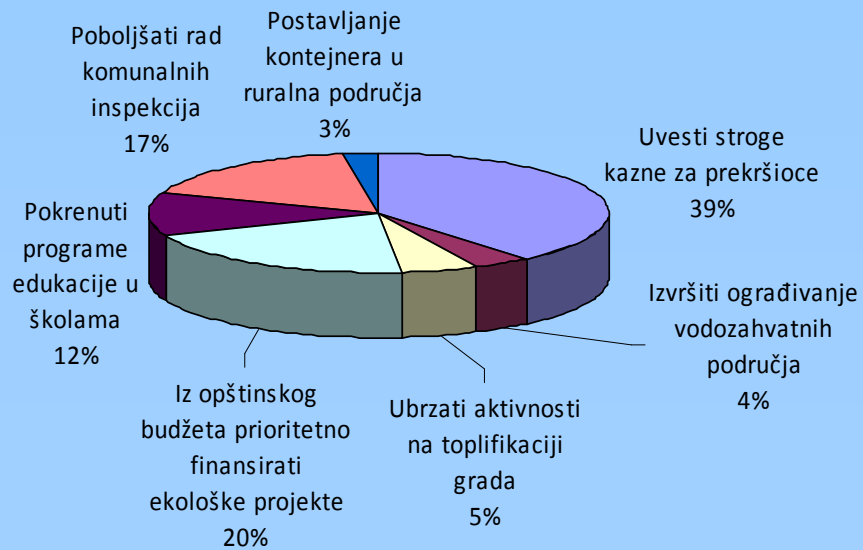
Na 6. pitanje da li su građani spremni dati doprinos poboljšanju okoliša, 27% njih je spremno bezuslovno, 31 % je spremno ako to i drugi učine i 34% je spremno ako se ne zahtjevaju novčana ulaganja.

Da li ste spremni dati lični doprinos poboljšanju životne sredine/okoliša?

Uvesti stroge kazne za prekršioce, iz opštinskog budžeta finansirati ekološke projekte i poboljšati rad komunalnih inspekcija su mjere koje bi dovele do poboljšanja stanja okoliša(76% anketiranih).

Koje bi mjere prioritetno trebalo preduzeti da bi se poboljšalo stanje životne sredine

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-05-5527/12

Dana: 27.04.2012. godine

Na osnovu člana 25. Statuta Općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“ broj 5/08 i 5a/08), člana 6. Zakona o ustanovama („Službeni list R BiH“ broj 6/92, 8/93 i 13/94), člana 53. stav (5), člana 83. i 84., a u vezi sa članom 234. stav (1) i (2) i članom 237. stav (1) Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine F BiH“ broj 46/10), Općinsko vijeće Zavidovići na 44. sjednici održanoj 26. i 27.04.2012. godine, donijelo je

O D L U K U
O PREUZIMANJU PRAVA I OBAVEZA OSNIVAČA I USKLAĐIVANJU
ORGANIZACIJE I POSLOVANJA JAVNE USTANOVE „DOM ZDRAVLJA
SA POLIKLINIKOM“ ZAVIDOVIĆI

I – UVODNE ODREDBE

Član 1.
(Osnivač)

Općina Zavidovići (u daljem tekstu: Osnivač) je osnivač Javne ustanove „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići koja je osnovana u cilju pružanja primarne i specijalističko - konsultativne zdravstvene zaštite, na području općine Zavidovići.

Javna ustanova „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići je organizovana Odlukom o organizovanju Javne ustanove „Dom zdravlja“ Zavidovići, broj 01-023-4 od 02.02.1998. godine („Službeni glasnik općine Zavidovići“ broj 1/98) i upisana je u sudski registar ustanova Općinskog suda u Zenici (ranije Kantonalnog suda u Zenici) rješenjem U/I-474/98 od 27.04. 1998. godine i koja je rješenjem U/I-287/00 od 07.03.2000. godine izvršila upis proširenja djelatnosti na djelatnosti poliklinike, na osnovu Odluke o dopuni odluke o osnivanju Javne ustanove „Dom zdravlja“ Zavidovići br.01-37-322 od 25.02.1999. godine („Službeni glasnik općine Zavidovići“ broj 3/99) i Odluke o dopuni odluke o osnivanju Javne ustanove „Dom zdravlja“ Zavidovići br.01/3-49-2816 od 30.12.1999. godine („Službeni glasnik općine Zavidovići“ broj 10/99), a sve u registarskom ulošku Suda broj 2-204.

Ovom Odlukom o preuzimanju prava i obaveza osnivača i usklađivanju organizacije i poslovanja Javne ustanove „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići (u daljem tekstu: Odluka), Osnivač vrši preuzimanje prava i obaveza osnivača i usklađivanje organizacije i poslovanja Javne ustanove „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići sa odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine F BiH“ broj 46/10) (u daljem tekstu: Federalni zakon), te u skladu sa Federalnim zakonom reguliše obavljanje primarne i dijela specijalističko - konsultativne zdravstvene zaštite.

**II - NAZIV, SJEDIŠTE, STATUS, DJELATNOST DOMA ZDRAVLJA
I OVLAŠTENJA U PRAVNOM PROMETU****Član 2.****(Naziv i sjedište)**

Dom zdravlja iz člana 1. ove Odluke nastavlja sa radom i poslovanjem pod promjenjenim nazivom.

Puni naziv:

JAVNA USTANOVA „DOM ZDRAVLJA“ ZAVIDOVIĆI

Skraćeni naziv:

JU „DOM ZDRAVLJA“ ZAVIDOVIĆI

Sjedište Doma zdravlja je:

Zavidovići, ulica Gazi Husrev-begova broj 25.

Član 3.**(Status pravnog lica)**

Dom zdravlja ima status pravnog lica i upisan je u registar ustanova Općinskog suda u Zenici.

Član 4.**(Djelatnost)**

Djelatnost Doma zdravlja obuhvaća:

- djelatnost porodične medicine;
- djelatnost medicine rada
- djelatnost zdravstvene zaštite djece;
- djelatnost polivalentnih patronažnih sestara u zajednici;
- higijensko-epidemiološku zaštitu;
- hitnu medicinsku pomoć, što prema Odluci o o standardnoj klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 47/10) potpada u djelatnost bolnica (86.10),
 - zaštitu reproduktivnog zdravlja žena;
 - zdravstvenu zaštitu kod nespecifičnih i specifičnih plućnih oboljenja;
 - fizikalnu i mentalnu rehabilitaciju u zajednici;
 - specifičnu zdravstvenu zaštitu radnika, kao dio medicine rada,
 - zubozdravstvenu zaštitu;
 - laboratorijsku i radiološku dijagnostiku primarnog nivoa;
 - praćenje zdravstvenog stanja stanovnika i provođenje mjera za zaštitu i unapređenje zdravlja stanovnika;
 - prevenciju, liječenje i rehabilitaciju bolesti i povreda;
 - otkrivanje i suzbijanje faktora rizika masovnih nezaznih bolesti;
 - specifičnu preventivnu zdravstvenu zaštitu mladih, naročito u osnovnim i srednjim školama, te visokim školama na svom području;
 - imunizaciju protiv zaraznih bolesti;
 - liječenje i rehabilitaciju u kući;
 - palijativnu njegu
 - nastavna i naučnoistraživačka djelatnost.

U okviru svoje djelatnosti Dom zdravlja provodi:

- mjere zdravstvene zaštite djece predškolskog uzrasta, brigu o njihovom zdravstvenom stanju i unapređenju zdravlja i učestvuje u podizanju psihofizičke sposobnosti

- mjere za promociju prirodne ishrane dojenčeta-dojenja
- brigu o zdravstvenoj zaštiti žena za vrijeme trudnoće, porođaja i nakon porođaja, te o drugim zdravstvenim potrebama žena,
 - stacionarne usluge porodilja- porodilište, što prema Odluci o o standardnoj klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 47/10) potpada u djelatnost bolnica (86.10),
 - mjere zdravstvene zaštite osoba sa smetnjama u razvoju,
 - kurativne i rehabilitacijske mjere,
 - ispitivanje nepovoljnog uticaja okoline na zdravstveno stanje i zdravstvenu sposobnost zaposlenika za rad i drugih građana,
 - specifičnu zdravstvenu zaštitu zaposlenika,
 - snabdijevanje lijekovima i drugim sredstvima za liječenje,
 - specijalističko-konsultativne preglede, te upućuje pacijenate na specijalističko-konsultativne preglede, bolničko i drugo liječenje, kao i provođenje posthospitarnog postupka.
 - pruža vanbolničke specijalističko-konsultativne zdravstvene usluge radi osiguravanja podrške primarnoj i bolničkoj zdravstvenoj djelatnosti, kao i s ciljem povećanja stepena rješavanja zdravstvenih problema pacijenata i racionalnijeg korištenja resursa u zdravstvu,
 - obavlja dijagnostiku i liječenje povrijeđenih i oboljelih primjenom standardnih dijagnostičkih i terapijskih postupaka,
 - obavlja potpunu medicinsku rehabilitaciju
 - laboratorijske usluge i radiološke usluge koje prema Odluci o o standardnoj klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 47/10) potpada u djelatnost bolnica (86.10),
 - ultrazvučnu dijagnostiku,
 - vođenje evidencija i dokumentacija u skladu sa posebnim propisima,
 - ambulantni prevoz pacijenata,
 - edukaciju zdravstvenih radnika,
 - poslove dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije
 - higijensko ispitivanje hrane, te ispitivanje i mjerenje ekoloških pokazatelja: onečišćenja vode što prema Odluci o o standardnoj klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 47/10) potpada u djelatnost tehničkog ispitivanja i analiza (71.20),
 - ocjenu zdravstvene sposobnosti i izdaje ljekarska uvjerenja za sve dobne skupine i kategorije stanovništva u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima
 - obrada infektivnog otpada radi konačnog odlaganja na deponije,
 - druge poslove utvrđene zakonom.

U skladu sa Odlukom o standardnoj klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 47/10) djelatnost Doma zdravlja obuhvata slijedeće razrede:

38.22 Obrada i zbrinjavanje opasnog otpada

71.20 Tehničko ispitivanje i analiza

86.10 Djelatnosti bolnica

86.21 Djelatnosti opće medicinske prakse

86.22 Djelatnosti specijalističke medicinske prakse

86.23 Djelatnosti stomatološke prakse

86.90 Ostale djelatnosti zdravstvene zaštite

87.20 Djelatnosti u ustanovama sa smještajem za osobe sa teškoćama u razvoju, duševno bolesne i osobe ovisne o alkoholu, drogama ili drugim opojnim sredstvima sa uključenim stepenom zdravstvene njege

- 335 -

Član 5.**(Obavljanje i drugih djelatnosti koje se ne upisuju u sudski registar)**

Pored djelatnosti koje su obuhvaćene članom 4. ove Odluke, Dom zdravlja može obavljati i druge neupisane djelatnosti koje služe obavljanju djelatnosti upisane u sudski registar ako se one u manjem obimu ili uobičajeno obavljaju uz upisane djelatnosti.

Član 6.**(Ovlaštenja u pravnom prometu)**

Dom zdravlja u pravnom prometu sa trećim licima istupa kao jedinstveni pravni subjekt i nastupa u svoje ime i za svoj račun bez ograničenja u okviru svoje djelatnosti.

III - STATUT, STATUSNE PROMJENE I PROMJENA DJELATNOSTI**Član 7.****(Statut Doma zdravlja)**

Statut je osnovni opći akt Doma zdravlja koji donosi Upravni odbor uz obaveznu saglasnost Osnivača.

Statutom Doma zdravlja se uređuju osnovna pitanja vezana za rad Doma zdravlja i to:

- a) naziv i sjedište Osnivača,
- b) naziv i sjedište Doma zdravlja,
- c) djelatnost Doma zdravlja,
- d) izvori i način obezbjeđenja sredstava za rad Doma zdravlja,
- e) način raspolaganja viškom prihoda nad rashodima i način na koji se pokriva višak rashoda nad приходima Doma zdravlja,
- f) prava i obaveze Osnivača u pogledu obavljanja djelatnosti za koje je Dom zdravlja osnovan,
- g) međusobna prava i obaveze Doma zdravlja i Osnivača,
- h) imenovanje direktora i organa upravljanja Doma zdravlja,
- i) stručna tijela i mandat članova stručnih tijela Doma zdravlja, način izbora i finansiranje,
- k) druga pitanja od značaja za rad Doma zdravlja.

Član 8.**(Statusne promjene i promjena djelatnosti)**

Dom zdravlja ne može vršiti statusne promjene (promjena naziva, sjedišta i druge promjene utvrđene zakonom) bez saglasnosti Osnivača.

Promijenu ili proširenje djelatnosti Dom zdravlja ne može izvršiti bez saglasnosti Ministra zdravstva ZE - DO kantona (u daljem tekstu: Ministar) koja se daje u u formi rješenja a na način i po postupku propisanim Federalnim zakonom.

IV - PRAVA, OBAVEZE I ODGOVORNOSTI DOMA ZDRAVLJA**Član 9.****(Prava i obaveze Doma zdravlja)**

Danom stupanja na snagu ove Odluke Dom zdravlja zadržava pravo na objekte i opremu na korištenju, kao i zaposlenike, odnosno sva prava i obaveze Javne ustanove „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići.

Cjelokupna imovina iz stava 1. ovog člana je svojina Osnivača.

- 336 -

Član 10.**(Sredstva rada)**

Sredstva za rad i razvoj Doma zdravlja ostvaruje:

- a) ugovorom sa Zavodom zdravstvenog osiguranja Federacije odnosno ZE - DO kantona,
- b) ugovorom sa Zavodom zdravstvenog osiguranja i reosiguranja F BiH,
- c) ugovorom sa Ministarstvom zdravstva ZE - DO kantona (u daljem tekstu: Ministarstvo),
- d) ugovorom na osnovu proširenog i dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja,
- e) iz sredstava Osnivača koja se prvenstveno obezbjeđuju za unapređenje rada Doma zdravlja i kvaliteta zdravstvenih usluga čiji nivo Općinsko vijeće prati i koordinira kroz Zdravstveni savjet koji imenuje Općinsko vijeće,
- f) iz sredstava budžeta Federacije, Kantona i jedinice lokalne samouprave,
- g) iz učešća korisnika zdravstvene zaštite u pokriću dijela ili ukupnih troškova zdravstvene zaštite,
- h) slobodnom prodajom usluga na tržištu, te
- i) iz drugih izvora na način i pod uslovima određenim zakonom i Statutom Doma zdravlja.

Član 11.**(Prihodi i rashodi)**

Način raspolaganja viškom prihoda nad rashodima kao i način na koji se pokriva višak rashoda nad prihodima regulisat će se Statutom Doma zdravlja.

Član 12.**(Odgovornost za obaveze)**

Dom zdravlja odgovara za svoje obaveze imovinom kojom raspolaže.

Član 13.**(Odgovornost i obaveze prema Osnivaču)**

Dom zdravlja je odgovoran Osnivaču za rezultate svog rada i djelovanja u svim oblastima za koje je nadležan.

Obaveze Doma zdravlja prema Osnivaču su:

- a) da pribavi saglasnost Osnivača kod svih statusnih promjena Doma zdravlja,
- b) da pribavi saglasnost Osnivača kod donošenja Statuta i izmjena i dopuna Statuta Doma zdravlja,
- c) da najmanje jednom godišnje podnosi Osnivaču izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Doma zdravlja, kao i izvještaj o radu Upravnog odbora, i
- d) druge obaveze utvrđene zakonom.

Član 14.**(Zakup)**

Dom zdravlja može dio svojih zdravstvenih i nezdravstvenih kapaciteta (prostor i opremu) dati u zakup, ukoliko to ne remeti obavljanje djelatnosti Doma zdravlja.

Upravni odbor na početku svake kalendarske godine odlukom utvrđuje višak zdravstvenog i nezdravstvenog prostora, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministra.

Nakon pribavljenog potrebnog mišljenja Ministra i odluke Upravnog odbora Doma zdravlja, Direktor Doma zdravlja raspisuje javni oglas za prikupljanje ponuda za davanje u zakup jedinica zakupa u skladu sa Federalnim zakonom.

V – ORGAN UPRAVLJANJA I RUKOVOĐENJA, KAO I STRUČNA TIJELA DOMA ZDRAVLJA

Član 15.

(Upravni odbor)

Organ upravljanja u Domu zdravlja je Upravni odbor.

Djelokrug Upravnog odbora je:

- a) donošenje Statuta i izmjena i dopuna Statuta Doma zdravlja,
- b) imenovanje i razrješenje direktora odnosno v.d. direktora Doma zdravlja,
- c) utvrđivanje planova rada i razvoja Doma zdravlja,
- d) utvrđivanje godišnjeg programa rada Doma zdravlja,
- e) donošenje finansijskog plana i usvajanje godišnjeg obračuna Doma zdravlja,
- f) donošenje općih akata u skladu sa Zakonom i Statutom Doma zdravlja,
- g) odlučivanje o svim pitanjima obavljanja djelatnosti radi kojih je Dom zdravlja osnovan, ako zakonom nije određeno da o određenim pitanjima odlučuje drugi organ Doma zdravlja,
- h) usmjeravanje, kontrolisanje i ocjenjivanje rada direktora Doma zdravlja,
- i) rješavanje svih pitanja odnosa sa Osnivačem,
- j) odlučivanje o korištenju sredstava preko iznosa utvrđenog Statutom Doma zdravlja,
- k) odgovaranje Osnivaču za rezultate rada Doma zdravlja,
- l) odlučivanje o prigovoru zaposlenika na rješenje kojim je drugi organ, određen Statutom Doma zdravlja, odlučio o pravu, obavezi i odgovornosti zaposlenika iz radnog odnosa,
- m) podnošenje Osnivaču jedanput godišnje izvještaja o poslovanju Doma zdravlja,
- n) obavljanje i drugih poslova u skladu sa zakonom i Statutom Doma zdravlja.

Upravni odbor ima tri člana i čine ga predstavnici:

- osnivača – jedan član,
- stručnih radnika Doma zdravlja – jedan član, i
- Ministarstva – jedan član.

Mandat predsjednika i članova Upravnog odbora traje četiri godine i mogu biti ponovo imenovani.

Predsjednika i članove Upravnog odbora Doma zdravlja imenuje i razrješava Općinsko vijeće na prijedlog Općinskog načelnika, uz ravnopravnu zastupljenost oba spola, a na način i u skladu sa zakonom i propisima o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima u Federaciji BiH.

Način izbora i opoziva predsjednika i članova Upravnog odbora Doma zdravlja vrši se u skladu sa kriterijima za imenovanje u Upravni odbor Doma zdravlja koje utvrđuje Općinsko vijeće na prijedlog Općinskog načelnika.

Član 16.

(Direktor)

Organ rukovođenja u Domu zdravlja je direktor koji organizuje i vodi poslovanje, predstavlja i zastupa Dom zdravlja i odgovoran je za zakonitost rada Doma zdravlja.

Direktor Doma zdravlja imenuje se na osnovu javnog konkursa u skladu sa Zakonom.

Direktora Doma zdravlja imenuje i razrješava Upravni odbor, uz prethodnu saglasnost Općinskog načelnika, na način i u skladu sa Zakonom i Statutom Doma zdravlja.

Za direktora Doma zdravlja imenuje se lice koje ima završen medicinski fakultet, najmanje pet godina radnog iskustva u struci, odgovarajuću specijalizaciju iz djelatnosti Doma zdravlja te koje ispunjava i druge uslove propisane Federalnim zakonom i Statutom Doma zdravlja.

Za direktora Doma zdravlja imenuje se lice, koje pored navedenih uslova ima znanje o zdravstvenom menadžmentu, na način i pod uvjetima propisanim Federalnim zakonom.

Direktor učestvuje u radu Upravnog odbora bez prava odlučivanja.

Mandat direktora Doma zdravlja traje četiri godine.

Po isteku mandata isto lice može, na osnovu javnog konkursa ponovno biti imenovano za direktora Doma zdravlja, ali najviše za još jedan mandatni period.

Ukoliko direktor Doma zdravlja nije imenovan u skladu sa zakonom u roku od 60 dana od dana isteka konkursnog roka, kao i u drugim slučajevima prestanka mandata direktora, odluku o postavljanju vršioca dužnosti direktora donosi Upravni odbor Doma zdravlja, a najduže do šest mjeseci u uskladu sa Federalnim zakonom i Statutom Doma zdravlja.

Direktor može biti razriješen i prije isteka mandata na koji je imenovan u skladu sa Federalnim zakonom i Statutom Doma zdravlja.

Član 17.

(Stručno vijeće)

Stručno vijeće Doma zdravlja je savjetodavni organ direktora Doma zdravlja.

Članove Stručnog vijeća imenuje direktor na prijedlog šefova organizacionih jedinica Doma zdravlja uz ravnopravnu zastupljenost oba spola.

Način rada i odlučivanja Stručnog vijeća uređuje se Poslovníkom o radu Stručnog vijeća, na koji saglasnost daje direktor Doma zdravlja, a nadležnost Stručnog vijeća je utvrđena odredbama Federalnog zakona.

Član 18.

(Etički komitet)

Etički komitet Doma zdravlja je organ koji osigurava obavljanje djelatnosti Doma zdravlja na načelima etike i medicinske deontologije.

Etički komitet imenuje Upravni odbor, a sačinjava ga devet članova uz ravnopravnu zastupljenost oba spola.

Imenovanje, mandat, način izbora i finansiranje Etičkog komiteta uređuje se Statutom Doma zdravlja u skladu sa odredbama Federalnog zakona.

Nadležnost Etičkog komiteta Doma zdravlja propisana je Federalnim zakonom.

Etički komitet Doma zdravlja donosi Poslovník o svom radu.

Član 19.

(Komisija za lijekove)

Komisija za lijekove Doma zdravlja je organ koji osigurava provođenje svih aktivnosti vezanih za primjenu lijekova i medicinskih sredstava u Domu zdravlja.

Komisiju iz stava 1. ovog člana imenuje Upravni odbor Doma zdravlja i čine ga najmanje pet članova koji se imenuju iz reda specijalista medicine, farmacije i stomatologije, uz ravnopravnu zastupljenost oba spola.

Način rada i odlučivanja Komisije za lijekove uređuje se Poslovníkom o radu Komisije, a nadležnost iste utvrđena je Federalnim zakonom.

- 339 -

Član 20.**(Komisija za poboljšanje kvaliteta i sigurnosti zdravstvenih usluga)**

Komisija za poboljšanje kvaliteta i sigurnosti zdravstvenih usluga je stručno tijelo Doma zdravlja koje obavlja poslove i zadatke u pogledu uspostave sistema poboljšanja kvaliteta i sigurnosti zdravstvenih usluga u Domu zdravlja, kao i druge poslove utvrđene propisima o sistemu poboljšanja kvaliteta, sigurnosti i akreditaciju u zdravstvu.

Komisija iz stava 1. ovog člana odražavati će ravnopravnu zastupljenost oba spola.

Član 21.**(Regulisanje nadležnosti organa i mogućnost formiranja i drugih komisija i stručnih tijela)**

Bliže odredbe o Stručnom vijeću, Etičkom komitetu, Komisiji za lijekove i Komisiji za poboljšanje kvaliteta i sigurnosti zdravstvenih usluga a koje nisu regulisane ovom Odlukom, uredit će se Statutom Doma zdravlja u skladu sa Federalnim zakonom.

Pored organa i komisija iz stava 1. ovog člana u Domu zdravlja se mogu formirati i druge komisije i stručni organi koji su predviđeni drugim propisima, a što će se utvrditi Statutom Doma zdravlja.

VI - DRUŠTVENA BRIGA ZA ZDRAVLJE NA NIVOU OPĆINE**Član 22.**

Društvena briga za zdravlje na nivou općine Zavidovići obuhvata ocjenjivanje rada Doma zdravlja i kvaliteta zdravstvenih usluga, kao i osiguranje finansijskih sredstava za unapređenje rada Doma zdravlja i kvaliteta zdravstvenih usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima jedinice lokalne samouprave.

Društvena briga iz stava 1. ovog člana ostvaruje se na način da Općina osniva Zdravstveni savjet na nivou općine koji planira i evaluira provođenje zdravstvene zaštite na području općine Zavidovići, daje mišljenje na planove i programe zdravstvene zaštite za područje općine, predlaže mjere za poboljšanje dostupnosti i kvaliteta zdravstvene zaštite, prati povrede prava pacijenata i poduzima mjere za unapređenje tih prava na području općine Zavidovići, te obavlja i druge poslove i zadatke u skladu sa propisima o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata.

Broj članova Savjeta određuje se Statutom općine.

U radu savjeta iz stava 2. ovog člana učestvuju u pravilu predstavnici lokalne samouprave, pacijenata, mladih, udruženja za zaštitu prava pacijenata, Crvenog križa – polumjeseca te drugi predstavnici predviđeni Statutom općine.

VII – PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREBE**Član 23.****(Imenovanje Upravnog odbora)**

Općinsko vijeće će u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ove Odluke provesti postupak imenovanja Upravnog odbora u skladu sa odredbama Federalnog zakona i ove Odluke.

- 340 -

Član 24.**(Obaveza donošenja Statuta)**

Upravni odbor je obavezan da, najdalje u roku od 30 dana od dana upisa usklađivanja u sudskom registru usvoji Statut Doma zdravlja koji će biti usklađen sa ovom odlukom i Federalnim zakonom.

Član 25.**(Upis u sudski registar)**

Stupanjem na snagu ove Odluke Dom zdravlja je obavezan u roku od 15 dana podnijeti prijavu za upis usklađivanja podataka od značaja za pravni promet u sudskom registru ustanova kod Općinskog suda u Zenici.

Prijavu usklađivanja je ovlašten da potpiše direktor Doma zdravlja.

Član 26.**(Objavljivanje i stupanje na snagu)**

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku općine Zavidovići".

Stupanjem na snagu ove Odluke stavlja se van snage Odluka o organizovanju Javne ustanove „Dom zdravlja“ Zavidovići, broj 01-023-4 od 02.02.1998. godine („Službeni glasnik općine Zavidovići“ broj 1/98), Odluka o dopuni odluke o osnivanju Javne ustanove „Dom zdravlja“ Zavidovići br.01-37-322 od 25.02.1999. godine („Službeni glasnik općine Zavidovići“ broj 3/99) i Odluka o dopuni odluke o osnivanju Javne ustanove „Dom zdravlja“ Zavidovići broj 01/3-49-2816 od 30.12.1999. godine („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj 10/99).

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing. Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-13-500/12

Dana: 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 77. Statuta općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj 5/08 i 5a/08), tačke 1. Zaključka Općinskog vijeća broj 01-13-1895/11 od 27.04.2011. godine i Izveštaja o rezultatima izbora za članove savjeta mjesnih zajednica „Mećevići, Klek, Branioci grada, Gostović, Kovači, Krivaja/Smailbašići, Vozuća, Ribnica, Dubravica, Pašin Konak, Rujnica, Krivaja, Stipovići, Dolina-Alići, Brezik i Dolac“ („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj 4/2011), Općinsko vijeće Zavidovići, na 44. sjednici, održanoj dana 26. i 27.04.2012.godine, donijelo je

ODLUKU

o dodjeli mandata sljedećem kvalifikovanom kandidatu
za člana Savjeta Mjesne zajednice „Klek“

Član 1.

MEHIĆ AMIRU, sljedećem kvalifikovanom kandidatu sa liste naseljenog mjesta Potkleče, dodjeljuje se mandat člana Savjeta Mjesne zajednice „Klek“.

Član 2.

Mandat člana Savjeta Mjesne zajednice iz člana 1. ove Odluke traje do 27.04.2015. godine.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu prvog narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku općine Zavidovići“.

DOSTAVLJA SE:

1. Imenovanom,
2. Savjetu MZ „Klek“,
3. Službi za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu
4. U spis

(M.P.)

**PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA**

ing.Radosav Petrović, s.r.

- 342 -

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE
Broj: 01-23-2240/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 5. stav 2. Zakona o prometu nepokretnost («Službeni list SRBiH», broj 38/78, 4/89, 29/90 i 22/91 i «Službeni list RBiH», broj 12/92, 3/93, 13/94, 18/94 i 33/94) i člana 25. Statuta općine Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj: 5/08 i 5/a/08), Općinsko vijeće Zavidovići na 44. sjednici održanoj dana 26. i 27.04.2012.godine, donosi

ODLUKU

o davanju saglasnosti na korištenje poslovne prostorije
u vlasništvu općine Zavidovići

Član 1.

«JP BH POŠTA» d.o.o. Sarajevo, Centar pošta Zenica daje se na korištenje poslovna prostorija površine 18 m² s posebnim ulazom, koja se nalazi u prizemlje zgrade locirane na k.č.4381/1 zv.«Luka» kuća-zgrada pov.111 m², dvorište 500 m², voćnjak 3. klase pov.47 m², upisana u P.L. 137 k.o. Gostović kao DRSV Općina Zavidovići.

Član 2.

Prostorija iz člana 1. ove odluke daje se za smještaj poslovnice «JP BH POŠTA» d.o.o. Sarajevo, Centar pošta Zenica.

Član 3.

Prostorija iz člana 1. ove odluke daje se na korištenje bez naknade, na period od pet godina sa mogućnošću produženja prava korištenja.

Član 4.

Zadužuje se Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu da zapisnički izvrši predaju prostorije iz člana 1. ove odluke «JP BH POŠTA» d.o.o. Sarajevo, Centar pošta Zenica, te da sačini ugovor koji će zaključiti općinski načelnik, a kojim će se urediti pitanje zasebnog priključka na elektro mrežu i PTT i ostalih komunalija).

Član 5.

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana donošenja i bit će objavljena u „Službenom glasniku općine Zavidovići.“

**PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA**

(M.P.)

ing. Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE
Broj: 01-31-2268/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 5. stav 3. i člana 16. stav 2. Zakona o prometu nepokretnosti («Službeni list SRBiH», broj 38/78, 4/89, 29/90 i 22/91 i «Službeni list R BiH», broj 12/92, 3/93, 13/94, 18/94 i 33/94) i člana 25. Statuta općine Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj: 5/08 i 5/a/08), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici održanoj dana 26.i 27.04.2012.godine, donosi

ODLUKU

o davanju saglasnosti na promet nekretnina

Član 1.

Ovom odlukom daje se saglasnost Općini Zavidovići na promet – kupovinu nekretnine označene sa k.č. 2324 zv. «Podsjelovo» livada 6. klase pov. 6673 m², upisana u P.L. 205 k.o. Perovići, suposjed Omerčević Fatime kći Uzejira iz Zavidovića, Potkleče 31 i Muhić Asmira sin Salke iz Čardaka, Mahoje bb, oboje sa dijelom 1/2.

Član 2.

Ovlašćuje se Općinski načelnik da u ime Općine Zavidovići zaključi ugovor o kupovini nekretnina iz člana 1. ove odluke i to po cijeni od 10.000,00 KM.

Općinsko vijeće Zavidovići ovlašćuje Općinskog načelnika da izvrši uplatu sredstava na ime poreza na promet i ostalih taksi vezanih za upis posjeda i vlasništva na nekretnini iz člana 1. ove odluke.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku općine Zavidovići“.

**PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA**

(M.P.)

ing. Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE
Broj: 01-31-2270/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 5. stav 3. i člana 16. stav 2. Zakona o prometu nepokretnosti («Službeni list SRBiH», broj 38/78, 4/89, 29/90 i 22/91 i «Službeni list RBiH», broj 12/92, 3/93, 13/94, 18/94 i 33/94) i člana 25. Statuta općine Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj: 5/08 i 5/a/08), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici održanoj dana 26.i 27.04.2012.godine, donosi

ODLUKU

o davanju saglasnosti na promet nekretnina

Član 1.

Ovom odlukom daje se saglasnost Općini Zavidovići na promet – kupovinu nekretnine označene sa k.č. 2348 zv. «Krčevina» livada 6. klase pov. 1232 m², upisana u P.L. 561 k.o. Perovići, posjed Lišić Rašida sin Saliha iz Hajderovića, Perovići bb, sa dijelom 1/1.

Član 2.

Ovlašćuje se Općinski načelnik da u ime Općine Zavidovići zaključi ugovor o kupovini nekretnina iz člana 1. ove odluke i to po cijeni od 3.000,00 KM.

Općinsko vijeće Zavidovići ovlašćuje Općinskog načelnika da izvrši uplatu sredstava na ime poreza na promet i ostalih taksi vezanih za upis posjeda i vlasništva na nekretnini iz člana 1. ove odluke.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku općine Zavidovići.“

**PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA**

(M.P.)

ing. Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE
Broj: 01-31-2269/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 5. stav 3. i člana 16. stav 2. Zakona o prometu nepokretnosti («Službeni list SRBiH», broj 38/78, 4/89, 29/90 i 22/91 i «Službeni list R BiH», broj 12/92, 3/93, 13/94, 18/94 i 33/94) i člana 25. Statuta općine Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj: 5/08 i 5/a/08), Općinsko vijeće Zavidovići na 44. sjednici održanoj dana 26. i 27.04.2012.godine, donosi

ODLUKU

o davanju saglasnosti na promet nekretnina

Član 1.

Ovom odlukom daje se saglasnost Općini Zavidovići na promet – kupovinu nekretnina označenih sa k.č. 2349/1 zv. „Podsjelovo“ šuma 4. klase pov. 1137 m², k.č. 2350/3 zv. „Podsjelovo“ livada 6. klase pov. 1465 m², k.č. 2350/4 zv. „Podsjelovo“ pašnjak 4. klase pov. 391 m² i k.č. 2350/5 zv. „Podsjelovo“ livada 6. klase pov. 7 m², sve upisane u P.L. 202 k.o. Perovići, posjed Lišić Ibrahima sin Ibrahima iz Hajderovića, Perovići –Lišići bb, sa dijelom 1/1.

Član 2.

Ovlašćuje se Općinski načelnik da u ime Općine Zavidovići zaključi ugovor o kupovini nekretnina iz člana 1. ove odluke i to po cijeni od 15.000,00 KM.

Općinsko vijeće Zavidovići ovlašćuje Općinskog načelnika da izvrši uplatu sredstava na ime poreza na promet i ostalih taksi vezanih za upis posjeda i vlasništva na nekretnini iz člana 1. ove odluke.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku općine Zavidovići.“

**PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA**

(M.P.)

ing. Radosav Petrović, s.r.

- 346 -

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-24-635/12

Dana: 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 13. stav 2. alineja 5. Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 49/06), člana 25. stav 1. tačka 7. i člana 105. stav 1. i 2. Statuta Općine Zavidovići ("Službeni glasnik općine Zavidovići", broj 5/08 i 5/a/08), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici održanoj 26. i 27.04. 2012. godine, donijelo je

ODLUKU

o dopuni Odluke o prenosu prava na korištenje
staklenika u vlasništvu Općine Zavidovići

Član 1.

U članu 1. Odluke o prenosu prava na korištenje staklenika u vlasništvu Općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj 1/2012), iza riječi „godina“ dodaju se riječi „bez naknade“.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu prvog dana nakon objavljivanja u "Službenom glasniku općine Zavidovići".

**PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA**

(M.P.)

ing. Radosav Petrović, s.r.

- 347 -

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-23-1228/12

Dana: 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 13. stav 2. alineja 5. Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 49/06), člana 25. stav 1. tačka 7. i člana 105. stav 1. i 2. Statuta Općine Zavidovići ("Službeni glasnik općine Zavidovići", broj 5/08 i 5/a/08), Općinsko vijeće Zavidovići na 44. sjednici održanoj 26. i 27.04. 2012. godine, donijelo je

ODLUKU

o dopuni Odluke o prenosu prava na korištenje
kontejnera u vlasništvu Općine Zavidovići

Član 1.

U članu 1. stav 1. Odluke o prenosu prava na korištenje kontejnera u vlasništvu Općine Zavidovići („Službeni glasnik Općine Zavidovići“, broj 2/2012), iza riječi „godina“ dodaju se riječi „bez naknade“.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu prvog dana nakon objavljivanja u "Službenom glasniku općine Zavidovići".

**PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA**

(M.P.)

ing. Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE
Broj: 01-38-2236/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 9. i člana 80. Zakona o srednjoj školi ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj 5/04), Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjoj školi («Službene novine Zeničko-dobojskog kantona», broj 20/07), člana 25. Statuta Općine Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići» broj 5/08), Programa rada Općinskog vijeća Zavidovići za 2012. godinu («Službeni glasnik općine Zavidovići» broj 11/11) i Odluka školskih odbora srednjih škola, Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici održanoj 26.i 27.04.2012. godine, donijelo je

P L A N

upisa učenika u prvi razred srednjih škola
općine Zavidovići za školsku 2012/2013. godinu

I

U prvi razred srednjih škola u školskoj 2012/2013. godini upisat će se sljedeći broj odjeljenja i učenika:

I - GIMNAZIJA »RIZAH ODŽEČKIĆ«

1. Gimnazija »Rizah Odžečkić«	4 odjeljenja sa po 28 učenika
U K U P N O.....	4 odjeljenja sa 112 učenika

II - SREDNJA TEHNIČKA ŠKOLA

1. Drvoprerađivačka struka	
- tehničar finalne obrade drveta	1 odjeljenje sa 24 učenika
2. Ekonomska struka	
- ekonomski tehničar	1 odjeljenje sa 24 učenika
3. Elektrotehnička struka	
- elektrotehničar računarske tehnike i automatike.....	1 odjeljenje sa 24 učenika
4. Gradjevinska struka	
- gradjevinski tehničar	1 odjeljenje sa 24 učenika
5. Mašinska struka	
- mašinski tehničar	1 odjeljenje sa 24 učenika
6. Šumarska struka	
- šumarski tehničar	1 odjeljenje sa 24 učenika
U K U P N O	6 odjeljenja sa 144 učenika

III - SREDNJA STRUČNA ŠKOLA**A/ IV STEPEN**

1. Tehničar drumskog saobraćaja 1 odjeljenje sa 26 učenika
2. Tehničar za mehatroniku 1 odjeljenje sa 26 učenika

B/ III STEPEN

1. Prodavač 1 odjeljenje sa 26 učenika
2. Konfektionar tekstila-krojač 1 odjeljenje sa 26 učenika
3. Elektroinstalater 1 odjeljenje sa 26 učenika
4. Automehaničar 1/2 odjeljenje sa 13 učenika
5. Zavarivač 1/2 odjeljenje sa 13 učenika
6. Vozač motornog vozila 1/2 odjeljenje sa 13 učenika
7. Rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina 1/2 odjeljenje sa 13 učenika

U K U P N O 7 odjeljenja sa 182 učenika

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing. Radisav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-05-2571/12

Datum, 26.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici od 26.i 27.04. 2012. godine, razmatralo je Informaciju o obilježavanju dana 14.aprila 1945.godine - Dana oslobođenja Zavidovića u Drugom svjetskom ratu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići osuđuje neprimjerena dešavanja od 14.aprila 2012. godine kod Spomenika palim borcima u NOB-u 1941-45. u organizaciji Foruma mladih SDP-a Zavidovići, a koji doprinose raspirivanju mržnje i netrpeljivosti na području općine Zavidovići.

2. Zadužuje se Stručna služba Općinskog vijeća da dostavi prikazani snimak Tužilaštvu ZE-DO kantona, prikazan na 44.sjednici Općinskog vijeća, a koji se može vidjeti i na zvaničnoj WEB stranici SDP-a Zavidovići, zbog postojanja indicija da je prilikom obilježavanja 14.aprila Dana oslobođenja od fašizma počinjeno krivično djelo iz člana 163. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/03; 37/03; 21/04; 69/04; 18/05; 42/10 i 42/11), krivično djelo izazivanja narodne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti.

3. Zaključak stupa na snagu odmah, a o njegovoj realizaciji starat će se Stručna služba Općinskog vijeća Zavidovići.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing.Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-14-1711/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici od 26.i 27.04. 2012. godine, razmatralo je Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju „Razvojne Agencije Zavidovići“ d.o.o. Zavidovići sa Izvještajem o radu Nadzornog odbora za 2011.godinu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju „Razvojne Agencije Zavidovići“ d.o.o. Zavidovići sa Izvještajem o radu Nadzornog odbora za 2011.godinu.

2. Općinsko vijeće Zavidovići zadužuje Općinskog načelnika sa nadležnom općinskom službom da pripremi Prijedlog izmjena i dopuna Odluke o pristupanju osnivanju Razvojne agencije Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj 5/2006) ili da izradi prijedlog nove odluke o osnivanju Razvojne agencije Zavidovići.

Predmetni zaključak realizovati u roku do 60 dana.

3. Zaključak stupa na snagu odmah, a o njegovoj realizaciji staraće se Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništvo i Kabinet Općinskog načelnika.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing.Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-05-2220/12

Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj: 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44. sjednici održanoj dana 26. i 27.04.2012. godine, razmatralo je Izvještaj Skupštine Javnog komunalnog preduzeća „Radnik“ d.o.o. Zavidovići o radu i finansijskom poslovanju Javnog komunalnog preduzeća «Radnik» d.o.o. Zavidovići za 2011. godinu, pa nakon rasprave donesen je

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Izvještaj Skupštine Javnog komunalnog preduzeća „Radnik“ d.o.o. Zavidovići o radu i poslovanju Javnog komunalnog preduzeća „Radnik“ d.o.o. Zavidovići za 2011. godinu.

2. Općinsko vijeće Zavidovići nalaže Skupštini Javnog komunalnog preduzeća „Radnik“ d.o.o. Zavidovići, da naplati odštetu koja je nastala nepravednom odlukom o otpuštanju radnika, štetu naplatiti od onoga koji je takvu grešku propustio.

3. Općinsko vijeće Zavidovići nalaže Skupštini Javnog komunalnog preduzeća „Radnik“ d.o.o. Zavidovići da pripremi Prijedlog odluke o potpunom rješavanju kotlovnica za jednu od narednih sjednica Općinskog vijeća.

4. Zaključak stupa na snagu odmah, a o njegovoj realizaciji staraće se Skupština JKP „Radnik“ d.o.o. Zavidovići, Služba za upravljanje poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova i Kabinet Općinskog načelnika, svako iz svoje nadležnosti.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing. Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-34-1836/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici od 26.i 27.04. 2012. godine, razmatralo je Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.

2. Zaključak stupa na snagu odmah.

(M.P.)

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

ing.Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-34-1835/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici od 26.i 27.04. 2012. godine, razmatralo je Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Centar za socijalni rad“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Centar za socijalni rad“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.

2. Zaključak stupa na snagu odmah.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

ing.Radosav Petrović, s.r.

(M.P.)

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-34-1967/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici od 26.i 27.04. 2012. godine, razmatralo je Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Gradski dječiji vrtić“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Gradski dječiji vrtić“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.

2. Zaključak stupa na snagu odmah.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

ing.Radosav Petrović

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-05-2042/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici od 26.i 27.04. 2012. godine, razmatralo je Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove «Centar za kulturu» Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove «Centar za kulturu» Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.

2. Zaključak stupa na snagu odmah.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing.Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-05-2043/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici od 26.i 27.04. 2012. godine, razmatralo je Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Javna biblioteka“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Javna biblioteka“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.

2. Zaključak stupa na snagu odmah.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing.Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-23-2132/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. i 119. Poslovnika Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici od 26.i 27.04. 2012. godine, razmatralo je Izvještaj o radu inspekcija općine Zavidovići za 2011.godinu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići odbija Izvještaj o radu inspekcija općine Zavidovići za 2011.godinu.

2. Zaključak stupa na snagu odmah.

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

(M.P.)

ing.Radosav Petrović, s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-24-2181/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici održanoj dana 26.i 27.04.2012. godine, razmatralo je Informaciju o utrošku sredstava Budžeta općine Zavidovići za razvoj poljoprivrede, plasiranih u skladu s Ugovorom o komisionim poslovima sklopljenim s Investiciono-komercijalnom bankom Zenica, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Informaciju o utrošku sredstava Budžeta općine Zavidovići za razvoj poljoprivrede, plasiranih u skladu s Ugovorom o komisionim poslovima sklopljenim s Investiciono-komercijalnom bankom Zenica.

2. Općinsko vijeće Zavidovići ovlašćuje Općinskog načelnika Zavidovići, da na osnovu Ugovora o komisionim poslovima broj 02-14-6145/07 od 27.12.2007.godine i Ugovora o komisionim poslovima broj 02-14-1959/08 od 18.09.2008.godine traži od Investiciono-komercijalne banke Zenica da deponovana sredstva ostvarena po osnovu otplate plasiranih i druga deponovana sredstva uplati na račun Općine Zavidovići.

3. Općinsko vijeće Zavidovići zadužuje Općinsko pravobranilaštvo Zavidovići da na osnovu Ugovora o komisionim poslovima broj 02-14-6145/07 od 27.12.2007.godine, Ugovora o komisionim poslovima broj 02-14-1959/08 od 18.09.2008.godine, Ugovora o ustupanju potraživanja broj 06-1803/2012 od 31.01.2012.godine i Ugovora o plasiranju kreditnih sredstava za nabavku mliječnih grla, pokrene postupak pred nadležnim sudom protiv dužnika koji nisu izmirili svoja dospjela dugovanja.

4. Zaključak stupa na snagu odmah, a za njegovu realizaciju staraće se Kabinet Općinskog načelnika i Općinsko pravobranilaštvo Zavidovići.

(M.P.)

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

ing.Radosav Petrović, s.r.

- 360 -

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-27-1657/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici održanoj dana 26. i 27.04.2012. godine, razmatralo je Informaciju o stanju bezbjednosti na području općine Zavidovići za 2011.godinu, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Informaciju o stanju bezbjednosti na području općine Zavidovići za 2011.godinu.

2. Zaključak stupa na snagu odmah.

(M.P.)

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

ing.Radosav Petrović, s.r.

- 361 -

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-05-2044/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici održanoj dana 26. i 27.04.2012. godine, razmatralo je Informaciju o Projektu „Žene i lokalni izbori 2012.“ u općini Zavidovići, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Informaciju o Projektu „Žene i lokalni izbori 2012.“ u općini Zavidovići.

2. Zaključak stupa na snagu odmah.

(M.P.)

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

ing.Radosav Petrović, s.r.

- 362 -

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKO VIJEĆE

Broj: 01-14-2442/12
Datum, 27.04.2012.godine

Na osnovu člana 99. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Zavidovići («Službeni glasnik općine Zavidovići», broj 12/2008), Općinsko vijeće Zavidovići na 44.sjednici održanoj dana 26. i 27.04.2012. godine, razmatralo je Informaciju o kreditnom zaduženju Općine Zavidovići u cilju finansiranja i izvođenju radova kapitalnog projekta „Rekonstrukcija lokalnog puta Zavidovići-Pašin Konak“, pa nakon rasprave donijelo

ZAKLJUČAK

1. Općinsko vijeće Zavidovići usvaja Informaciju o kreditnom zaduženju Općine Zavidovići u cilju finansiranja i izvođenju radova kapitalnog projekta „Rekonstrukcija lokalnog puta Zavidovići-Pašin Konak“.

2. Ovlašćuje se Općinski načelnik da u cilju potpunog sprovođenja Odluke o kreditnom zaduženju Općine Zavidovići broj 01-14-231/10 od 30.01.2010.godine („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj 1/2010), zaključi otplatni plan kredita na iznos od 2.200.000,00 KM i da nastavi postupak javne nabavke za dodjelu ugovora o izvođenju II faze radova na rekonstrukciji lokalnog puta Zavidovići-Pašin Konak.

3. Zaključak stupa na snagu odmah, a za njegovu realizaciju staraće se Kabinet Općinskog načelnika. i Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništvo.

(M.P.)

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

ing.Radosav Petrović, s.r.

II – AKTI OPĆINSKOG NAČELNIKA

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZAVIDOVIĆI
OPĆINSKI NAČELNIK
Broj: 02-05-1595/12
Datum, 30.04.2012.godine

Na osnovu člana 54. Jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u Zeničko-dobojskom kantonu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj:5/2008), prilikom spravnjenja izvornog teksta Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog Općinskog organa uprave i posebnih službi Općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj: 2/2012), kojeg je donio Općinski načelnik, broj: 02-05-1595/12 od 28.03.2012.godine, iz razloga uočene greške Općinski načelnik, donosi

I S P R A V K U

Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog Općinskog organa uprave i posebnih službi Općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj: 2/2012)

I

U članu 39. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog Općinskog organa uprave i posebnih službi Općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj: 2/2012), u zadnjem stavu riječi „Šef odsjeka“ zamjenjuju se riječima „Šef unutrašnje organizacione jedinice“.

II

Ostali dio Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog Općinskog organa uprave i posebnih službi Općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj: 2/2012), ostaje ne izmijenjen.

III

Ispravka čini sastavni dio Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog Općinskog organa uprave i posebnih službi Općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj: 2/2012)

IV

Ispravku objaviti u „Službenom glasniku općine Zavidovići“.

OPĆINSKI NAČELNIK

(M.P.)

Hakija Osmić, dipl.ecc., s.r.

S A D R Ź A J

Strana

I – AKTI OPĆINSKOG VIJEĆA

1. ODLUKA o usvajanju Lokalnog ekološkog akcionog plana općine Zavidovići za period 2012-2017.godine	222
2. LOKALNI EKOLOŠKI PLAN općine Zavidovići 2012-2017.	223
3. IZVJEŠTAJ o stanju okoliša općine Zavidovići	291
4. ODLUKA o preuzimanju prava i obaveza osnivača i usklađivanju organizacije i poslovanja Javne ustanove „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići	332
5. ODLUKA o dodjeli mandata Mehić Amiru sljedećem kvalifikovanom kandidatu za člana Savjeta Mjesne zajednice „Klek“	341
6. ODLUKA o davanju saglasnosti „JP BH POŠTA“ d.o.o. Sarajevo, Centar pošta Zenica na korištenje poslovne prostorije u vlasništvu općine Zavidovići k.o. Gostović ...	342
7. ODLUKA o davanju saglasnosti na promet nekretnina Omerčić Fatime, kći Uzeira iz Zavidovića „Podsjelovo“ k.o. Perovići	343
8. ODLUKA o davanju saglasnosti na promet nekretnina Lišić Rašida, sin Saliha iz Hajderovića „Krčevina“ k.o. Perovići	344
9. ODLUKA o davanju saglasnosti na promet nekretnina Lišić Ibrahima, sin Ibrahima iz Hajderovića, „Podsjelovo“ k.o. Perovići	345
10. ODLUKA o dopuni Odluke o prenosu prava na korištenje staklenika u vlasništvu Općine Zavidovići	346
11. ODLUKA o dopuni Odluke o prenosu prava na korištenje kontejnera u vlasništvu Općine Zavidovići	347
12. PLAN upisa učenika u prvi razred srednjih škola općine Zavidovići za školsku 2012/2013.godinu	348
13. ZAKLJUČAK OV-a po Informaciji o obilježavanju dana 14.aprila 1945.godine – - Dana oslobođenja Zavidovića u Drugom svjetskom ratu	350
14. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju „Razvojne Agencije Zavidovići“ d.o.o. Zavidovići sa Izvještajem o radu Nadzornog odbora za 2011.godinu.....	351
15. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Izvještaja Skupštine JKP „Radnik“ d.o.o. Zavidovići o radu i poslovanju JKP „Radnik“ d.o.o. Zavidovići za 2011.godinu.....	352
16. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Dom zdravlja sa poliklinikom“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.....	353
17. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Centar za socijalni rad“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.....	354
18. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Gradski dječiji vrtić“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.....	355
19. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Centar za kulturu“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.....	356
20. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju Javne ustanove „Javna biblioteka“ Zavidovići sa Izvještajem o radu Upravnog odbora za 2011.godinu.....	357

21. ZAKLJUČAK OV-a o odbijanju Izvještaja o radu inspekcija općine Zavidovići za 2011. godinu.....	358
22. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Informacije o utrošku sredstava Budžeta općine Zavidovići za razvoj poljoprivrede, plasiranih u skladu s Ugovorom o komisionim poslovima sklopljenim s Investiciono-komercijalnom bankom Zenica	359
23. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Informacije o stanju bezbjednosti na području općine Zavidovići za 2011. godinu.....	360
24. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Informacije o Projektu „Žene i lokalni izbori 2012.“ u općini Zavidovići	361
25. ZAKLJUČAK OV-a o usvajanju Informacije o kreditnom zaduženju Općine Zavidovići u cilju finansiranja i izvođenju radova kapitalnog projekta „Rekonstrukcija lokalnog puta Zavidovići-Pašin Konak“	362

II – AKTI OPĆINSKOG NAČELNIKA

1. ISPRAVKA PRAVILNIKA o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog općinskog organa uprave i posebnih službi Općine Zavidovići („Službeni glasnik općine Zavidovići“, broj 2/2012)	363
--	-----